

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

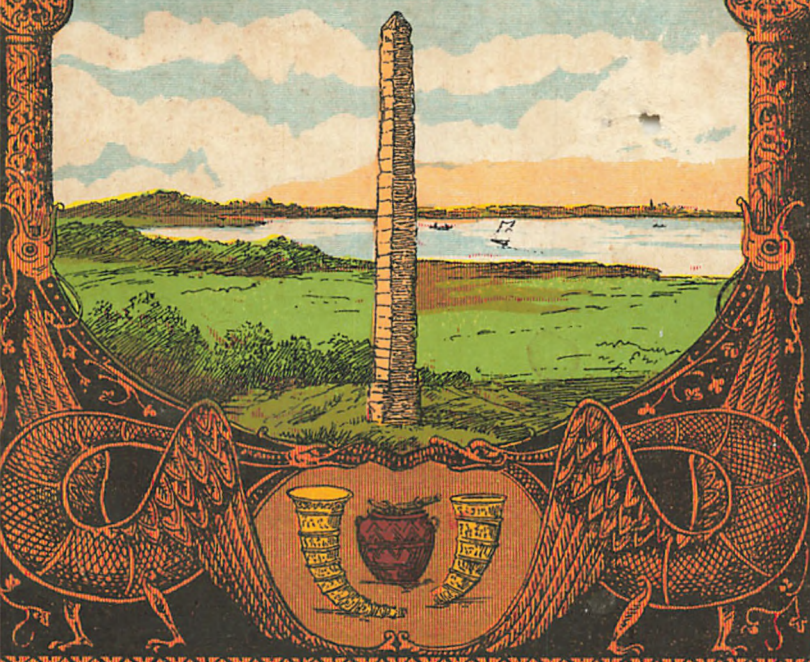
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1946

Udgivet af Sprogforeningen

Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

En god Bankforbindelse

Som Kunde i Handelsbanken
nyder De Fordel af vore sag-
kyndige og erfarne Raad i et-
hvert Bankanliggende.

HANDELSBANKEN

AABENRAA

Kontorer i Bolderslev
Bovrup - Fælsted
Helleved - Hjordkær

GRAASTEN

Kontorer i
Padborg - Tørsbøl

HADERSLEV

Kontorer i
Christiansfeld - Vojens

SØNDERBORG

Kontor i
Nordborg

TOFTLUND

Kontorer i
Agerskov - Arnum

TØNDER

Kontor i
Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

Sprogforeningens
A l m a n a k

for

• • 1946 • •

—
53. A a r g a n g .
—

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af Niels Hansen og Jakob Petersen.

Nabenhavn.
Trykt i „Højmbal“s Trykkeri.

Formørkelser i Aaret 1946

1. Partiel Solformørkelse d. 3. Januar, usynlig i Danmark. Den ses i det Sydlige Ishav og paa Sydspidsen af Sydamerika.

2. Partiel Solformørkelse d. 30. Maj, usynlig i Danmark. Den ses i det sydvestlige Sydamerika og i den sydlige Del af det Stille Ocean.

3. Total Maaneformørkelse den 14. Juni, delvis synlig i Danmark. Den begynder Kl. 17t 44m — før Maanens Opgang, der i København indtræffer Kl. 20t 56m — og ender Kl. 21t 34m. Formørkelsen er total fra Kl. 18t 53m til Kl. 20t 25m.

4. Partiel Solformørkelse d. 29. Juni, synlig som en strejfende Formørkelse i Nordvestjylland. Den begynder i de nordvestligste Egne ca. 25m efter Solens Opgang og varer ca. 15m. Formørkelsen omfatter her maksimalt ca. 1 % af Solens Diameter.

Formørkelsen ses i Nordvestjylland, i Norge og Nord sverige, i Nordskotland, i Island, i Grønland med Undtagelse af den sydlige Del, i den nordøstligste Del af Nordamerika og i det Nordlige Ishav.

5. Partiel Solformørkelse d. 23. November, usynlig i Danmark. Den ses i den nordlige Del af Atlanterhavet, i Sydgrønland og i Nordamerika med Undtagelse af Alaska og den sydvestlige Del samt paa Nordranden af Sydamerika.

6. Total Maaneformørkelse d. 8. December, synlig i hele sin Udstrækning i Danmark. Den varer fra Kl. 17t 10m til Kl. 20t 26m og er total fra Kl. 18t 19m til Kl. 19t 17m.

Planeterne i Aaret 1946

Merkur er i Almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte Øjne. Den 9. Marts, 5. Juli og 31. Oktober er den længst øst for Solen og gaar omkring disse Dage i København med henholdsvis 2 Timer, $1\frac{1}{4}$ Time og $\frac{1}{2}$ Time efter Solen. Den 23. April, 20. August og 9. December er Merkur længst vestfor Solen og staar omkring disse Dage i København op henholdsvis $\frac{1}{4}$ Time før, $1\frac{3}{4}$ Time før og $2\frac{1}{4}$ Time før Solen.

Venus er den 31. Januar i øvre Konjunktion med Solen. Den 8. Sept. er den længst øst for Solen og gaar da i København ned $\frac{3}{4}$ Time efter Solen. Venus lyser stærkest den 13. Oktober; den er den 17. November i nedre Konjunktion med Solen og lyser igen stærkest den 23. December.

Mars staar ved Aarets Begyndelse i Krebsen. Den vandrer derfra ind i Tvillingerne, derefter tilbage til Krebsen og gennem Løven, Jomfruen, Vægten og Skorpionen ind i Skytten, hvor den opholder sig ved Aarets Slutning. Den 14. Jan. er Mars i Opposition med Solen. Den staar i Syd:

ved Aarets Begyndelse Kl. $1\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af Februar Kl. $2\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af Marts Kl. $20\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af April Kl. 19, i Begyndelsen af Juni Kl. 17, i Begyndelsen af August Kl. 15, i Slutningen af September Kl. 14 og i Slutningen af December Kl. $12\frac{1}{2}$.

Jupiter opholder sig den største Del af Aaret i Jomfruen og vandrer derfra ind i Vægten, hvor den opholder sig ved Aarets Slutning. Den 13. April er Jupiter i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 7, i Begyndelsen af Februar Kl. 5, i Begyndelsen af April Kl. 1, i Midten af Maj Kl. $21\frac{3}{4}$, i Slutningen af Juli Kl. 17, i Begyndelsen af Oktober Kl. $13\frac{1}{2}$ og i Slutningen af December Kl. 9.

Saturn opholder sig største Delen af Aaret i Tvillingerne og vandrer derfra ind i Krebsen. Den 12. Januar er den i Opposition med Solen. Den staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 1, i Slutningen af Januar Kl. 23, i Slutningen af Februar Kl. 21, i Slutningen af Marts Kl. 19, i Begyndelsen af Juni Kl. 15, i Slutningen af Juli Kl. 12, i Begyndelsen af Oktober Kl. 8, i Begyndelsen af November Kl. $6\frac{1}{4}$, i Begyndelsen af December Kl. $4\frac{1}{4}$ og ved Aarets Slutning Kl. $2\frac{1}{4}$.

Uranus og **Neptun** er ikke synlige for blotte Øjne. Uranus opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 12. December er Uranus i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 57° over Københavns Horisont. Neptun opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 29. Marts er Neptun i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 33° over Københavns Horisont.

Pluto opholder sig hele Aaret i Krebsen. Den er kun synlig i store Kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere Aar her i Almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for Beregningen er Højvandet ved Esbjerg, som er angivet i den Almanak, der udgives af Københavns Observatorium. Vil man kende Vandtiden ved andre Punkter paa Vestkysten, maa man ved Odden paa Rømø (Padborg) lægge 10 Minutter, ved Højer Sluse 40 Minutter, ved Koldby 30 Minutter, ved Ballum Sluse 30 Minutter, ved Rejsby Sluse 30 Minutter, ved Vester Vedsted 20 Minutter og ved Esbjerg 30 Minutter. Ved Sønderho maa man trække 5 Minutter fra.

Dæmningsarbejdet bevirker maaske, at Flodtiden ændres noget ved Rømø og paa Fastlandet i Dæmnings Nærhed. Men først naar Dæmningen har lukket for Vandforbindelsen, kan der siges noget bestemt derom.

Lavvandet indtræder i Reglen $6\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Willy Buch.

1. Uge. **Kristi Omskærelse**, Luk. 2, 21,
2. Række, Matth. 6, 5-13.

		Op		Fm.	Em.
Ti.	1 Nytaar	6 44	{ Sol. op 8.42' n. 15.46' Tusmørket varer 52' Solen nærm. Jorden ☉ n. M. 13.30'	0.39	13.09
O.	2 Abel	7 52		1.34	14.00
T.	3 Enoch	15 32		2.15	14.40
F.	4 Methusalem	16 34		2.50	15.14
L.	5 Simeon	17 45		3.20	15.44

2. Uge. **Da Herodes var død**, Matth. 2, 19 til Enden.
2. Række, Matth. 2, 13-18.

S.	6 Hellig 3 Konger	19 6		3.51	16.17
M.	7 Knud Hertug	20 28		4.28	16.57
Ti.	8 Erhardt	21 50		5.10	17.48
O.	9 Julianus	23 14	{ Sol. op 8.38' n. 15.56' Tusmørket varer 51' ☽ f. Kv. 21.27'	6.08	18.49
T.	10 Paul Eremit	—		7.09	19.49
F.	11 Hyginus	0 40		8.09	20.44
L.	12 Reinhold	2 6	Saturn i Opp. m. Solen	9.00	21.34

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel**, Luk. 2, 42 til Enden.
2. Række, Mark. 10, 13-16.

S.	13 1. S. e. H. 3 K.	3 34	Marie, Hilarius	9.54	22.29
M.	14 Felix.	5 3	{ ☽ nærmest Jorden Mars i Opp. m. Solen	10.57	23.35
Ti.	15 Maurus	6 28		—	12.14
O.	16 Marcellus	7 42	{ Sol. op 8.32' n. 16.08' Tusmørket varer 50'	0.50	13.30
T.	17 Antonius	15 52		☉ f. M. 15.46'	1.56
F.	18 Vilh. Marie	17 10	Prisca	2.45	15.15
L.	19 Pontianus.	18 32		3.25	15.52

4. Uge. **Brylluppet i Kana**, Joh. 2, 1-11.
2. Række, Luk. 19, 1-10.

S.	20 2. S. e. H. 3 K.	19 54	Fabian og Sebastian	4.02	16.30
M.	21 Agnes	21 11		4.39	17.10
Ti.	22 Vincentius	22 26	{ Sol. op 8.22' n. 16.21' Tusmørket varer 48'	5.22	17.59
O.	23 Emerentius	23 40		6.14	18.54
T.	24 Timotheus	—		7.10	19.50
F.	25 Pauli Omv.	0 52	☾ s. Kv. 6.0'	7.06	20.40
L.	26 Polycarpus	2 4	☾ fjernest Jorden	8.54	21.20

5. Uge. **Jesus gik ned af Bjerget**, Matth. 8, 1-13.
2. Række, Luk. 17, 5-10.

S.	27 3. S. e. H. 3 K	3 16	Chrysostomus	9.35	22.01
M.	28 Fred. 6. Føds.	4 28	Carolus Magnus	10.24	22.46
Ti.	29 Chr. 7. Føds.	5 38	Valerius	11.19	23.45
O.	30 Lovise	6 41	{ Adelgunde Sol. op 8.11' n. 16.36' Tusmørket varer 47'	—	12.28
T.	31 Vigilius	7 34		0.54	13.31

Februar 1946

O. C. N.

Blidemaaned. 28 Dage.

Se Anm. 3. S.
Højvande

		Op			Fm.	Em.
F.	1	Brigida.	8	16	1.51	14.20
L.	2	Kyndelmisse	16	48	2.30	14.56

6. Uge. **Jesus traadte i Skibet**, Matth. 8, 23—27.

2. Række, Matth. 14, 22—33.

S.	3	4. S. e. H. 3 K.	18	11	Blasius	3.05	15.29
M.	4	Veronica	19	36		3.39	16.01
Ti.	5	Agathe	21	2		4.11	16.36
O.	6	Dorothea	22	27	} Sol. op 7. 57' n. 16. 51' Tusmørket varer 45'	4.54	17.20
T.	7	Richard	23	53		5.41	18.15
F.	8	Corintha	—	—	} D f. Kv. 5. 28' ☾ nærmest Jorden	6.40	19.15
L.	9	Apollonia	1	20		7.41	20.11

7. Uge. **Klinton iblandt Hveden**, Matth. 13, 24—30.

2. Række, Matth. 13, 44—52.

S.	10	5. S. e. H. 3 K.	2	48	Schlolastica	8.41	21.06
M.	11	Euphrosyne	4	12		9.32	22.00
Ti.	12	Eulalia	5	28	} Sol. op 7. 42' n. 17. 7' Tusmørket varer 44'	10.55	23.09
O.	13	Benignus	6	30		11.53	—
T.	14	Valentinus	7	17	0.26	13.19	
F.	15	Faustinus.	7	50	1.40	14.22	
			Op				
L.	16	Juliane	17	28	☺ f. M. 5. 28'	2.35	15.07

8. Uge. **Arbejderne i Vingaarden**, Matth. 20, 1—16.

2. Række, Matth. 25, 14—30.

S.	17	Septuagesima	18	48	Findanus	3.15	15.41
M.	18	Jul. Sophie	20	6	Concordia	3.50	16.15
Ti.	19	Ammon	21	20	} Sol. op 7. 26' n. 17. 22' Tusmørket varer 43'	4.22	16.46
O.	20	Eucharis	22	33		5.00	17.25
T.	21	Samuel	23	46	5.40	18.09	
F.	22	Peders Stol	—	—	6.30	19.00	
L.	23	Papias	0	59	☾ fjernest Jorden	7.25	19.50

9. Uge. **De fire Slags Sædejord**, Luk. 8, 4—15.

2. Række, Mark. 4, 26—32.

S.	24	Sexagesima	2	12	Matthias	8.15	20.35
M.	25	Victorinus	3	22	☾ s. Kv. 3. 36'	9.00	21.11
Ti.	26	Inger	4	28		9.45	22.00
O.	27	Leander	5	25	} Sol op 7. 9' n. 17. 37' Tusmørket varer 42'	10.39	22.59
T.	28	Øllegaard	6	11		11.46	—

Marts 1946		O.C.N.	Tordmaaned. 31 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
F.	1 Albinus	Op 6 46		Fm.	Em.
L.	2 Simplicius	7 12		0.10	13.00
10. Uge. Kristi Daab , Matth. 3, 13 til Enden.					
2. Række, Luk. 18, 31 til Enden.					
S.	3 Fastelavn	Ned 17 12	{	Quinquagesima Estomihl	2.09 14.39
M.	4 Adrianus	18 40	{	Kunigunde	2.49 15.11
Ti.	5 Hvide Tirsdag	20 8	{	☉ n. M. 19.1'	3.22 15.42
O.	6 Aske Onsdag	21 36	{	Theophilus	
T.	7 Perpetua	23 6	{	Gotfred	
F.	8 Beata	—	{	Sol op 6. 52' n. 17. 51'	3.58 16.15
L.	9 40 Ridderne	0 36	{	Tusmørket varer 42'	
			{	☾ nærmest Jorden	4.35 16.55
				Merkur st. østl. Elong	5.15 17.40
					6.12 18.40
11. Uge. Jesus fristes af Djævelen , Matth. 4, 1—11.					
2. Række, Luk. 22, 24—32.					
S.	10 1. S. i Fasten	2 2	{	Quadragesima	7.16 19.42
M.	11 Krp. Frederik	3 22	{	Invocavit. Edel	
Ti.	12 Gregorius	4 27	{	☽ f. Kv. 13.3'	
O.	13 Tamperdag	5 18	{	Thala	8.20 20.41
T.	14 Eutychius	5 52	{	Macedonius	9.20 21.40
F.	15 Zacharias	6 18	{	Sol. op 6. 34' n. 18. 6'	10.25 22.45
L.	16 Gudmund	6 37	{	Tusmørket varer 42'	11.39 —
					0.01 13.01
					1.20 14.08
12. Uge. Den kananæiske Kvinde , Matth. 15, 21—28.					
2. Række, Mark. 9, 17—29.					
S.	17 2. S. i Fasten	Op 17 46	{	Reminiscere. Gertrud	2.16 14.50
M.	18 Alexander	19 2	{	☉ f. M. 20.11'	3.00 15.25
Ti.	19 Joseph	20 16	{	Sol op 6. 16' n. 18. 20'	3.31 15.55
O.	20 Gordius	21 30	{	Tusmørket varer 42'	4.02 16.00
T.	21 Benedictus	22 44	{	Jævendøgn	4.35 16.50
F.	22 Paulus	23 57	{		5.10 17.25
L.	23 Fidelis	—	{	☾ fjernest Jorden	5.50 18.09
13. Uge. Jesus drev en Djævel ud , Luk. 11, 14—28.					
2. Række, Joh. 8, 42—51.					
S.	24 3. S. i Fasten	1 8	{	Oculi. Ulrica	6.41 18.59
M.	25 Mariæ Bebud	2 16	{	☾ s. Kv. 23.37'	7.36 19.50
Ti.	26 Gabriel	3 17	{	Sol. op 5. 58' n. 18. 34'	8.29 20.39
O.	27 Kastor	4 6	{	Tusmørket varer 42'	9.15 21.24
T.	28 Kropsse Ingrid	4 46	{	Eustachius	10.09 22.20
F.	29 Jonas.	5 14	{	Neptun i Opp. m. Solen	11.10 23.29
L.	30 Quirinus	5 36	{		— 12.24
14. Uge. Jesus bespiser 5000 Mand , Joh. 6, 1—15.					
2. Række, Johs. 6, 35—51.					
S.	31 Midfaste	5 54	{	Lætare. Fred. 5. Føds.	0.41 13.26
			{	Balbina	

April 1946

O.C.N.

Faaremaaned. 30 Dage.

Se Anm. 3 S
Højvande

		Op		Fm.	Em.
M.	1 Hugo	6 9		1.40	14.15
		Ned			
Ti.	2 Theodosius	19 8	☉ n. M. 5. 37'	2.28	14.50
O.	3 Nicetas	20 40	Sol. op 5. 39' n. 18. 48'	8.05	15.21
T.	4 Ambrosius	22 14	Tusmørket varer 43'	3.38	15.55
F.	5 Irene	23 46	☾ nærmest Jorden	4.15	16.29
L.	6 Sixtus	—		4.55	17.11

15. Uge. **Gabriel Engel udsendes**, Luk. 1, 26—38,
2. Række, Luk. 1, 46—56.

S.	7 5. S. i Fasten	1 11	Judica. Egesippus	5.46	18.06
M.	8 Chr. 9 Føds.	2 24	Janus ☽ f. Kv. 21. 4'	6.51	19.15
Ti.	9 Procopius	3 19		8.05	20.25
O.	10 Ezechiel	3 58	Sol. op 5. 21' n. 19. 2'	9.14	21.35
T.	11 Leo	4 25	Tusmørket varer 44'	10.16	22.44
F.	12 Julius	4 46		11.25	23.39
L.	13 Justinus	5 0	Jupiter i Opp. m. Solen	—	12.39

16. Uge. **Jesus Indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9.
2. Række, Mark. 14, 3—9.

S.	14 Palmesøndag	5 13	Tiburtius	0.51	13.41
M.	15 Chr. 5. Føds.	5 24	Olympia	1.51	14.29
		Op			
Ti.	16 Mariane	19 16	☉ f. M. 11. 47'	2.36	15.01
O.	17 Anicetus	20 30	Sol. op 5. 4' n. 19. 16'	3.10	15.29
T.	18 Skærtorsdag	21 44	Tusmørket varer 46'	3.40	15.55
F.	19 Langfredag	22 56	Eleutherius	4.10	16.20
L.	20 Sulpicius	—	Daniel. ☾ fjern. Jord.	4.40	16.50

17. Uge. **Kristi Opstandelse**, Mark. 16, 1—7,
2. Række, Matth. 28, 1—8.

S.	21 Paaskedag	0 6	Florentius	5.15	17.25
M.	22 2. Paaskedag	1 10	Cajus	6.01	18.12
Ti.	23 Georgius	2 4	Merkur st. vestl. Elong.	6.59	19.11
O.	24 Albertus	2 45	Sol. op 4. 47' n. 19. 30'	7.56	20.05
T.	25 Flyttedag	3 16	Tusmørket varer 47'	8.50	20.56
F.	26 Cletus	3 40	☾ s. Kv. 16. 18'	9.40	21.50
L.	27 Charl. Amalie	3 58	Ananias	10.36	22.51

18. Uge. **Jesus kom ind ad lukte Døre**, Joh. 20, 19 til Enden.
2. Række, Joh. 21, 15—19.

S.	28 1. S. e. Paaske	4 14	Quasimodo. Vitalis	11.41	—
M.	29 Peter Martyr	4 28		0.03	12.50
Ti.	30 Severus	4 42		1.10	13.45

Maj 1946		O.C.N	Majmaaned. 31 Dage.	Se Anm. 3.S. Højpende	
O.	1 Phil. og Jakob	19 38	Ned { Voldermisse Sol. op 4. 31' n. 19. 44' Tusmørket varer 49' ☉ n. M. 14. 16'	Fm.	Em.
T.	2 Athanasius	21 14	☾ nærmest Jorden	2.45	15.04
F.	3 Korsmisse	22 48		3.21	16.36
L.	4 Florian	—		4.01	16.11
19. Uge. Jesus er en god Hyrde , Joh. 10, 11—16.					
2. Række, Joh. 10, 22—30.					
S.	5 2. S. e. Paaske	0 10	Misericordia Domini Gothard	4.45	16.52
M.	6 Joh. a. Port.	1 15	De lyse Nætter begynder	5.30	17.45
Ti.	7 Flavia	2 1	Sol. op 4. 16' n. 19. 58'	6.36	18.55
O.	8 Stanislaus	2 32	Tusmørket varer 52' ☾ f. Kv. 6. 13'	7.55	20.10
T.	9 Caspar	2 54		9.05	21.12
F.	10 Gordianus	3 10		10.05	22.10
L.	11 Mamertus	3 22		11.00	23.10
20. Uge. Kristi Bortgang til Faderen , Joh. 16, 16—22.					
2. Række, Joh. 14, 1—11.					
S.	12 3. S. e. Paaske	3 34	Jubilate. Pancratius	12.00	—
M.	13 Ingenuus	3 44		0.14	13.01
Ti.	14 Kristian	3 55	Sol. op 4. 2' n. 20. 11' Tusmørket varer 56' ☉ f. M. 3. 52'	1.15	13.54
O.	15 Sophie	4 6		2.06	14.31
T.	16 Sara	Op 20 44	☾ f. M. 3. 52'	2.45	15.01
F.	17 Bededag	21 56	☾ fjernest Jorden Bruno	3.16	15.29
L.	18 Erik	23 3		3.45	15.54
21. Uge. Den Helligaands Sendelse , Joh. 16, 5—15.					
2. Række, Joh. 8, 28—36.					
S.	19 4. S. e. Paaske	—	Cantate. Potentiana	4.15	16.20
M.	20 Angelica	0 0		4.46	16.53
Ti.	21 Helene	0 46	Sol. op 3. 50' n. 20. 23' Tusmørket varer 59'	5.29	17.36
O.	22 Castus	1 21		6.22	18.35
T.	23 Desiderius	1 46	☾ s. Kv. 5. 2'	7.25	19.36
F.	24 Esther	2 6		8.25	20.34
L.	25 Urbanus	2 21		9.15	21.25
22. Uge. Beder i Jesu Navn , Joh. 16, 23—28.					
2. Række, Joh. 17, 1—11.					
S.	26 5. S. e. Paaske	2 34	Rogate. Beda	10.05	22.20
M.	27 Lucian	2 47		11.01	23.24
Ti.	28 Vilhelm	3 1	Sol. op 3. 41' n. 20. 34' Tusmørket varer 63' Vigand. ☉ n. M. 21. 49'	—	12.09
O.	29 Maximinus	3 17		0.31	13.11
T.	30 Kr. Himmelf.	Ned 20 12	☾ nærmest Jorden	1.36	14.05
F.	31 Petronella	21 42		2.29	14.45

Juni 1946		O.C.N.	Skærsommer. 30 Dage	Se Anm. 3. S. Højuande	
		Ned		Fm.	Em.
L.	1 Nikomedes	22 58		8.10	15.24

23. Uge. **Naar Trøsteren kommer**, Joh. 15, 26 til Enden
og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.

S.	2 6. S. e. Paaske	23 54	Exaudi. Marcellinus	8.49	16.00
M.	3 Erasmus.	—	Fred. 8. Føds.	4.29	16.40
Ti.	4 Optatus	0 34	Bonifacius Sol. op. 3. 34' n. 20. 43' Tusmørket varer 66'	5.18	17.31
O.	5 Grundlovsdag	1 0		6.20	18.39
T.	6 Norbertus	1 18	D f. Kv. 17. 6'	7.36	19.49
F.	7 Jeremias	1 32		8.45	20.51
L.	8 Medardus	1 44		9.39	21.45

24. Uge. **Hvo mig elsker**, Joh. 14, 23 til Enden.
2. Række, Joh. 14, 15—21.

S.	9 Pinsedag	1 54	Primus	10.26	22.95
M.	10 2. Pinsedag	2 4	Onuphrius	11.16	23.90
Ti.	11 Barnab. Apost.	2 16	Basilius. Sol. op 3. 29' n. 20. 50' Tusmørket varer 69'	—	12.13
O.	12 Tamperdag	2 29		0.31	13.10
T.	13 Cyrillus	2 46	☾ fjernest Jorden	1.30	13.57
F.	14 Rufinus	Op 20 56	☉ f. M. 19. 42' Maaneformørkelse Vitus	2.18	14.34
L.	15 Valdemarsdag	21 56		2.54	15.04

25. Uge. **Kristus og Nikodemus**, Joh. 3, 1—15.
2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.

S.	16 Trinitatis	22 46	Tycho	3.25	15.30
M.	17 Botholpus	23 24		3.54	15.59
Ti.	18 Leontius	23 51	Sol. op 3. 28' n. 20. 54' Tusmørket varer 70'	4.25	16.31
O.	19 Gervasius	—		5.04	17.14
T.	20 Sylverius	0 12		5.54	18.04
F.	21 Albanus	0 28	☾ s. Kv. 14. 12' Solhverv, længste Dag	6.54	19.09
L.	22 10 000 Martyrer	0 42		7.54	20.06

26. Uge. **Den rige Mand**, Luk. 16, 19 til Enden.
2. Række, Luk. 12, 13—21.

S.	23 1. S. e. Trin.	0 54	Paulinus	8.45	20.59
M.	24 St. Hansdag	1 8		9.31	21.49
Ti.	25 Prosper	1 20	Sol. op 3. 29' n. 20. 55' Tusmørket varer 70'	10.24	22.49
O.	26 Pelagius	1 38		11.28	24.00
T.	27 7 Sovere	2 2	Eleonora ☾ nærmest Jorden	—	12.39
F.	28 Car. Amalie.	2 35		1.14	13.44
L.	29 Petr. Paulus	Ned 21 40	☉ n. M. 5. 6' Solformørkelse	2.15	14.34

27. Uge. **Den store Nadvere**, Luk. 14, 16—24.
2. Række, Luk. 14, 25 til Enden.

S.	30 2. S. e. Trin.	22 28	Lucina	8.02	15.15
----	--------------------------	-------	--------	------	-------

Juli 1946

O.C.N.

Ormemaaned. 31. Dage

Se Anm. 3.S.
Højspande

		Ned				Fm.	Em.
M.	1	Theobaldus	23	0	} Sol. op 3. 34' n. 20. 53' Tusmørket varer 68' Solens fjernest Jorden Merkur st. østl. Elong. ☿ f. Kv. 6. 15'	3.42	15.54
Ti.	2	Mariæ Besøg.	23	22		4.23	16.34
O.	3	Cornelius	23	38		5.08	17.20
T.	4	Ulricus	23	51		6.01	18.18
F.	5	Anselmus	—	—		7.08	19.24
L.	6	Dion	0	2		8.10	20.24

28. Uge. **Det fortabte Faar**, Luk. 15, 1—10.

2. Række, Luk. 15, 11 til Enden.

S.	7	3. S. e. Trin.	0	12	} Lovise Augusta Vilhelmus Knud Konge Sol. op 3. 42' n. 20. 48' Tusmørket varer 65' ☾ fjernest Jorden	9.04	21.14
M.	8	Kjeld	0	24		9.46	22.00
Ti.	9	Sostrata	0	36		10.30	22.49
O.	10	Vilh. Caroline	0	52		11.20	23.45
T.	11	Josva	1	12		—	12.19
F.	12	Henrik	1	40		0.50	13.18
L.	13	Margarethe	2	18	1.49	14.05	

29. Uge. **Værer barmhjertige**, Luk. 6, 36—42.

2. Række, Matth. 5, 43 til Enden.

S.	14	4. S. e. Trin.	21	25	} Bonaventura ☉ f. M. 10. 22' Sol. op 3. 51' n. 20. 39' Tusmørket varer 62'	2.32	14.41
M.	15	Apost. Del.	21	56		3.06	15.13
Ti.	16	Susanne	22	18		3.35	15.42
O.	17	Alexius	22	36		4.06	16.15
T.	18	Arnolphus	22	50		4.40	16.54
F.	19	Justa	23	2		5.25	17.42
L.	20	Elias	23	14	6.17	18.40	

30. Uge. **Jesus lærer af Skibet**, Luk. 5, 1—11.

2. Række, Matth. 16, 13—26.

S.	21	5. S. e. Trin.	23	27	} Evenus. ☽ s. Kv. 20. 52' Hundredagene begynder Sol. op 4. 2' n. 20. 29' Tusmørket varer 58' ☾ nærmest Jorden	7.15	19.38
M.	22	Maria Magd.	23	43		8.10	20.31
Ti.	23	Apollinaris	—	—		9.00	21.24
O.	24	Christina	0	4		9.51	22.20
T.	25	Jacobus	0	30		10.52	23.30
F.	26	Anna.	1	10		—	12.10
L.	27	Martha	2	9	0.55	13.28	

31. Uge. **Farisæernes Retfærdighed**, Matth. 5, 20—26.

2. Række, Matth. 19, 16—26.

S.	28	6. S. e. Trin.	20	57	} Aurelius ☉ n. M. 12. 53' Sol. op 4. 14' n. 20. 16' Tusmørket varer 55'	2.07	14.25
M.	29	Oluf	21	24		2.59	15.09
Ti.	30	Abdon	21	42		3.37	15.46
O.	31	Germanus	21	56		4.15	16.24

August 1946

O. C. N

Høstmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højnande

		Ned		Fm.	Em.
T.	1	Peders Fæng	22 8	4.53	17.05
F.	2	Hannibal	22 20	5.36	17.54
L.	3	Nikodemus	22 31	6.29	18.49

32. Uge. Jesus bespiser 4000 Mand, Mark. 8, 1—9.

2. Række, Matth. 10, 24—31.

S.	4	7. S. e. Trin.	22 42	} Dominicus	7.25	19.46
M.	5	Osvaldus	22 56	} ☽ f. Kv. 21. 55'	8.19	20.39
Ti.	6	Kristi Forklar.	23 14	} Sol. op 4. 27' n. 20. 2' Tusmørket varer 52' ☾ fjernest Jorden De lyse Nætter ender	9.06	21.24
O.	7	Donatus	23 40		9.45	22.10
T.	8	Ruth	—		10.30	23.03
F.	9	Romanus	0 14		11.26	—
L.	10	Laurentius	1 0		0.09	12.34

33. Uge. De falske Profeter, Matth. 7, 15—21.

2. Række, Matth. 7, 22 til Enden.

S.	11	8. S. e. Trin.	2 0	Herman	1.18	13.35
			Op			
M.	12	Clara	20 24	☼ f. M. 23. 26'	2.10	14.19
Ti.	13	Hippolytus	20 43	} Sol. op 4. 40' n. 19. 47' Tusmørket varer 49'	2.47	14.55
O.	14	Eusebius	20 58		3.19	15.26
T.	15	Mar. Himmelf.	21 10		3.48	15.59
F.	16	Rochus	21 22		4.19	16.34
L.	17	Anastatius	21 34		4.56	17.16

34. Uge. Den utro Husfoged, Luk. 16, 1—9.

2. Række, Luk. 12, 32—48.

S.	18	9. S. e. Trin.	21 50	Agapetus	5.41	18.09
M.	19	Sebaldus	22 6	☾ s. Kv. 2. 17'	6.37	19.09
Ti.	20	Bernhard	22 31	} Merkur st. vestl. Elong. Sol. op 4. 54' n. 19. 31'	7.35	20.07
O.	21	Salomon	23 4		Tusmørket varer 47'	8.30
T.	22	Symphorian	23 54	☾ nærmest Jorden	9.25	22.01
F.	23	Zachæus	—	Hundredagene ender	10.26	23.15
L.	24	Sophie Fred.	1 1	Bartholomæus	11.46	—

35. Uge. Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til Enden.

2. Række, Matth. 11, 16—24.

S.	25	10. S. e. Trin.	2 22	Ludvig	0.42	13.10
			Ned			
M.	26	Irenæus	19 46	☉ n. M. 22. 7'	2.00	14.14
Ti.	27	Gebhardus.	20 2	} Augustinus Sol. op 5. 7' n. 19. 13'	2.50	14.59
O.	28	Lovise	20 14		Tusmørket varer 45'	3.27
T.	29	Joh. Halsh.	20 26		4.00	16.09
F.	30	Benjamin	20 36		4.32	16.44
L.	31	Bertha	20 48		5.08	17.25

September 1946

O.C.N.

Fiskemaaned. 30 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande36. Uge. **Farisæeren og Tolderen**, Luk. 18, 9—14.
2. Række, Luk. 7, 36 til Enden.

		Ned			Fm.	Em.	
S.	1	11. S. e. Trin.	21	0	Ægidius	5.49	18.12
M.	2	Elisa	21	17	} D f. Kv. 15. 49' E fjernest Jordan Sol. op 5. 21' n. 18. 56' Tusmørket varer 44' Theodosia	6.37	19.06
Ti.	3	Seraphia	21	39		7.30	20.00
O.	4	Jul. Maria	22	8		8.20	20.50
T.	5	Regina	22	49		9.05	21.36
F.	6	Magnus	23	44		9.48	22.26
L.	7	Louise	—		Robert	10.40	23.28

37. Uge. **Den Døve og Stumme**, Mark. 7, 31 til Enden.
2. Række, Matth. 12, 31—42.

S.	8	12. S. e. Trin.	0	52	} Mariæ Fødsel Venus st. østl. Elong. Sol. op 5. 34' n. 18. 38' Tusmørket varer 43' ☉ f. M. 10. 59'	11.47	—
M.	9	Gergonius	2	10		0.40	12.57
Ti.	10	Burchardt	3	31		1.40	13.51
O.	11	Hillebert	19	17	} Op Sol. op 5. 34' n. 18. 38' Tusmørket varer 43' ☉ f. M. 10. 59'	2.24	14.32
T.	12	Guido.	19	30		2.58	15.07
F.	13	Cyprianus	19	42		3.27	15.39
L.	14	† Ophøjelse	19	56		3.57	16.14

38. Uge. **Samaritaneren og Leviten**, Luk. 10, 23—37.
2. Række, Matth. 20, 20—28.

S.	15	13. S. e. Trin.	20	12	Eskild	4.80	16.53
M.	16	Euphemia	20	32	} E nærmest Jordan Chr. 8. Føds. Titus Sol. op 5. 48' n. 18. 19' Tusmørket varer 42' E s. Kv. 7. 44'	5.10	17.40
Ti.	17	Lambertus	21	2		6.01	18.40
O.	18	Tamperdag	21	46	} Chr. 8. Føds. Titus Sol. op 5. 48' n. 18. 19' Tusmørket varer 42' E s. Kv. 7. 44'	7.04	19.45
T.	19	Constantia	22	48		8.07	20.50
F.	20	Tobias	—			9.09	21.53
L.	21	Matthæus	0	2		10.11	23.05

39. Uge. **De 10 Spedalske**, Luk. 17, 11—19.
2. Række, Joh. 5, 1—15.

S.	22	14. S. e. Trin.	1	26	Mauritius	11.26	—
M.	23	Linus	2	52	Jævendøgn	0.27	12.47
Ti.	24	Tecla	4	16	} Ned Sol. op 6. 1' n. 18. 1' Tusmørket varer 42' ☉ n. M. 9. 45'	1.41	13.55
O.	25	Cleophas	18	33		2.34	14.41
T.	26	Chr. 10. Føds.	18	43		3.10	15.19
F.	27	Cosmus	18	54	Adolph	3.40	15.50
L.	28	Venceslaus	19	6		4.09	16.21

40. Uge. **Ingen kan tjene to Herrer**, Matth. 6, 24 til Enden.
2. Række, Luk. 10, 38 til Enden.

S.	29	15. S. e. Trin.	19	20	St. Michael	4.38	16.56
M.	30	Hieronimus	19	39		5.11	17.36

Oktober 1946		O. C N	Sædemaaned. 31 Dage	Se Anm. 3.S. Højopande	
		Ned		Fm.	Em.
Ti.	1 Remigius	20 5	☾ fjernest Jorden	5.50	18.25
O.	2 Ditlev	20 40	{ Sol. op 6. 15' n. 17. 42' Tusmørket varer 42'	6.39	19.20
T.	3 Mette	21 29	☽ f. Kv. 10. 53'	7.31	20.16
F.	4 Franciscus	22 31		8.23	21.06
L.	5 Placidus	23 44		9.10	21.54
41. Uge. Enkens Søn af Nain , Luk. 7, 11—17.					
2. Række, Joh. 11, 19—45.					
S.	6 16. S. e. Trin.	--	Fred. 7. Føds. Broderus	10.00	22.49
M.	7 Amalia	1 4		11.01	23.55
Ti.	8 Ingeborg	2 28		—	12.14
O.	9 Dionysius	3 52	{ Sol. op 6. 29' n. 17. 24' Tusmørket varer 42'	1.01	13.17
		Op			
T.	10 Gereon.	17 48	☉ f. M. 21. 40'	1.54	14.06
F.	11 Fred. 4. Føds.	18 0		2.31	14.45
L.	12 Pr. Frederik	18 16	Maximilian	3.05	15.20
42. Uge. Den Vatersøftige , Luk. 14, 1—11.					
2. Række, Mark. 2, 14—22.					
S.	13 17. S. e. Trin.	18 35	{ Angelus. ☾ nrm. Jord. Venus lyser stærkest	3.35	15.54
M.	14 Calixtus	19 2		4.07	16.30
Ti.	15 Flyttedag	19 42	Hedevig	4.34	17.17
O.	16 Gallus	20 38	{ Sol. op 6. 43' n. 17. 7' Tusmørket varer 42'	5.31	18.18
T.	17 Florentinus.	21 50	☾ s. Kv. 14. 28'	6.36	19.31
F.	18 Lukas Evang.	23 12		7.50	20.46
L.	19 Balthasar	--		8.59	21.51
43. Uge. Hvis Søn er Kristus , Matth. 22, 34 til Enden.					
2. Række, Joh. 15, 1—11.					
S.	20 18. S. e. Trin.	0 36	Felicianus	10.01	22.56
M.	21 11,000 Jomfr.	2 0		11.08	—
Ti.	22 Cordula	3 21		0.05	12.19
O.	23 Søren	4 39	{ Sol. op 6. 57' n. 16. 50' Tusmørket varer 43'	1.14	13.25
T.	24 Proclus	5 57		2.06	14.17
		Ned			
F.	25 Crispinus	17 12	☉ n. M. 0. 32'	2.46	14.56
L.	26 Amandus	17 26		3.16	15.28
44. Uge. Den Værkbrudne , Matth. 9, 1—8.					
2. Række, Joh. 1, 35 til Enden.					
S.	27 19. S. e. Trin.	17 42	Sen	3.42	15.59
M.	28 Caroline	18 4	{ Marie Sophie Frederikke Simon og Judas	4.10	16.29
Ti.	29 Narcissus	18 36	☾ fjernest Jorden	4.38	17.04
			Absalon		
O.	30 Louise Charl.	19 18	{ Sol. op 7. 12' n. 16. 34' Tusmørket varer 44'	5.12	17.48
T.	31 Louise.	20 14	Merkur st. østl. Elong.	5.55	18.42

November 1946

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm 3.S.
Højende

		Ned				Fm.	Em.
F.	1	Alle Helgen	21	24		6.49	19.41
L.	2	Alle Sjæle	22	38	☾ f. Kv. 5. 40'	7.47	20.37

45. Uge. **Jesus prædiker om Salighed**, Matth. 5, 1—12.

2. Række, Matth. 5, 13—16.

S.	3	20. S. e. Trin.	24	0	Hubertus	8.40	21.25
M.	4	Otto	—	—		9.30	22.18
Tl.	5	Malachias	1	22	} Sol. op 7.27' n. 16. 19' Tusmørket varer 46'	10.26	23.11
O.	6	Leonhardus	2	47		11.28	—
T.	7	Engelbrecht	4	14		0.17	12.38
F.	8	Claudius	5	44		1.17	13.36
			Op				
L.	9	Theodor	16	37	☉ f. M. 8.10'	2.05	14.24

46. Uge. **Den kongelige Mand**, Joh. 4, 46—53.

2. Række, Joh. 4, 34—42.

S.	10	21. S. e. Trin.	17	0	} Luther ☾ nærmest Jorden	2.42	15.03
M.	11	Morten Blsp	17	34		3.17	15.37
Tl.	12	Torkild	18	26	} Sol. op 7. 42' n. 16. 5' Tusmørket varer 47'	3.50	16.18
O.	13	Arcadius	19	35		4.27	17.02
T.	14	Frederik	20	56		5.16	18.02
F.	15	Leopold	22	22		6.20	19.19
L.	16	Othenius	23	47	☾ s. Kv. 23. 35'	7.37	20.38

47. Uge. **De 10 000 Pund**, Matth. 18, 23 til Enden.

2. Række, Matth. 18, 1—14.

S.	17	22. S. e. Trin.	—	—	Anianus	8.45	21.39
M.	18	Hesychius	1	8		9.44	22.38
Tl.	19	Elisabeth	2	26	} Sol. op 7. 56' n. 15. 54' Tusmørket varer 48'	10.41	23.31
O.	20	Volkmarus	3	44		11.42	—
T.	21	Mariæ Ofring	5	0		0.34	12.47
F.	22	Fred. Ferdin.	6	16		1.29	13.45
			Ned				
L.	23	Clemens	15	48	☉ n. M. 18. 24'	2.15	14.30

48. Uge. **Skattens Mønt**, Matth. 22, 15—22.

2. Række, Mark. 12, 41 til Enden.

S.	24	23. S. e. Trin.	16	8	Chrysogonus	2.50	15.06
M.	25	Catharina	16	35	☾ fjernest Jorden	3.17	15.37
Tl.	26	Conradus	17	14	} Sol. op 8. 9' n. 15. 45' Tusmørket varer 50'	3.45	16.06
O.	27	Facundus	18	4		4.11	16.37
T.	28	Soph. Magd.	19	9		4.42	17.19
F.	29	Saturninus	20	21		5.23	18.05
L.	30	Chr. 6. Føds.	21	38	Andreas	6.16	19.06

December 1946

O.C.N.

Kristmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9.

2. Række, Luk. 4, 16—30.

		Ned		Fm.	Em.	
S.	1	1. S. i Advent	22 58	} Arnold ☽ f. Kv. 22. 47'	7.15	20.03
M.	2	Bibiana	—		8.14	20.53
Ti.	3	Svend	0 20	} Barbara Sol. op 8. 21' n. 15. 38'	9.03	21.40
O.	4	Charl. Freder.	1 42		9.50	22.30
T.	5	Sabina	8 8	} Tusmørket varer 51'	10.50	23.32
F.	6	Nikolaus	4 40		—	12.04
L.	7	Agathon	6 14		0.37	13.06

50. Uge. **Naar Menneskesønnen kommer**, Luk. 21, 25—36.

2. Række, Matth. 25, 1—13.

		Op				
S.	8	2. S. i Advent	15 26	} Maria Undf. ☉ f. M. 18. 52'	1.37	14.04
					} Maaneformørkelse ☾ nærmest Jorden	2.25
M.	9	Rudolph	16 8	} Merkur st. vestl. Elong. Sol. op 8. 31' n. 15. 35'		3.06
Ti.	10	Judith	17 12		} Tusmørket varer 52'	3.40
O.	11	Damasus	18 32	} Uranus i Opp. m. Solen		4.20
T.	12	Epimachus	19 59		5.07	17.51
F.	13	Lucia	21 28	6.09	19.02	
L.	14	Crispus	22 53			

51. Uge. **Johannes Døber i Fængsel**, Matth. 11, 2—10.

2. Række, Luk. 1, 67 til Enden.

S.	15	3. S. i Advent	—	} Nikatius. ☾ s. Kv. 11. 57'	7.19	20.15
M.	16	Lazarus	0 14		8.28	21.13
Ti.	17	Albina	1 32	} Lovise Sol. op 8.38' n. 15. 34'	9.20	22.04
O.	18	Tamperdag	2 48		10.10	22.50
T.	19	Nemesius	4 4	} Tusmørket varer 53'	11.06	23.45
F.	20	Abraham	5 20		—	12.06
L.	21	Thomas	6 34		0.44	13.10

52. Uge. **Johannes Vidnesbyrd**, Joh. 1, 19—28.

2. Række, Joh. 3, 25 til Enden.

S.	22	4. S. i Advent	7 48	} Japetus Solhverv, kort. Dag	1.37	14.04
			Ned		} ☉ n. M. 14. 6' ☾ fjernest Jorden	2.23
M.	23	Torlacus	15 12	} Venus lyser stærkest Adam		2.55
Ti.	24	Dr. Alexandr.	16 0		} Sol. op 8. 42' n. 15. 38'	3.25
O.	25	Juledag	17 0	} Tusmørket varer 53'		3.50
T.	26	St. Stephan	18 10		4.20	16.50
F.	27	Joh. Evang.	19 26	4.59	17.33	
L.	28	Børnedag	20 44			

53. Uge. **Simeon og Anna**, Luk. 2, 33—40.

2. Række, Luk. 2, 25—32.

S.	29	S. im. J. og N.	22 31	} Noah	5.46	18.29
M.	30	David	23 22		6.44	19.27
T.	31	Sylvester	—	☽ f. Kv. 13. 23'	7.41	20.19

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26 September 1870, tiltraadte 14 Maj 1912, formælet 26 April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24 December 1879.

Sønner: 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, født 11 Marts 1899, formælet 24 Maj 1935 med **Ingrid** Victoria Sofia Louise Margareta, Prinsesse af Sverige, født 28. Marts 1910. Døtre: a) **Margrethe** Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16. April 1940. b) **Benedikte** Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. April 1944. 2) **Knud** Christian Frederik Michael, født 27. Juli 1900, formælet 8 Sept. 1933 med **Caroline-Mathilde**, (se nedenfor) Børn: a) **Elisabeth** Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Desirée, født 8 Maj 1935. b) **Ingolf** Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17 Februar 1940. c) **Christian** Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik, f. 22. Okt. 1942.

Søskende: 1) **Haakon VII.**, Norges Konge, født 3 August 1872, formælet 22 Juli 1896 med **Maud**, Datter af Kong Edvard VII af England, født 26. Nov. 1869, død 20 Nov. 1938. 2) **Harald**, født 8 Okt. 1876, formælet 28 April 1909 med **Helena**, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1 Juni 1888. Børn: a) **Feodora**, født 3 Juli 1910, formælet 9 Sept. 1937 med **Christian**, Prins af Schaumburg-Lippe, født 20 Februar 1898. b) **Caroline-Mathilde**, født 27 April 1912, formælet 8 Sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise**, født 12 Dec. 1914, formælet 22 Jan. 1937 med Greve **Luitpold Alfred** til Castell-Castell, født 14 Nov. 1904, død 8 Nov. 1941. d) **Gorm**, født 24 Febr. 1919. e) **Oluf**, født 10 Marts 1923. 3) **Ingeborg**, født 2 August 1878, formælet 27 August 1897 med **Carl**, Prins af Sverige, Hertug af Vestergötland, født 27 Febr. 1861. 4) **Thyra**, født 14 Marts 1880. 5) **Gustav**, født 4 Marts 1887. 6) **Dagmar**, født 23 Maj 1890, formælet 23 Novbr. 1922 med Hofjægermester **Jørgen Castenskiöld** til Kongstedlund, født 30 Novbr. 1893.

Faders Broder: **Valdemar**, født 27 Oktbr. 1858, død 14 Jan. 1939, formælet 22 Oktbr. 1885 med **Marie Helene**, Prinsesse af Orleans, født 13 Jan. 1865, død 4 Dec. 1909. Børn: a) **Aage** (se nedenfor). b) **Axel**, født 12 August 1888, formælet 22 Maj 1919 med **Margaretha**, Prinsesse af Sverige, født 25. Juni 1899. Sønner: **Georg**, født 16. April 1920, og **Flemming**, født 9. Marts 1922. c) **Erik** (se nedenfor), d) **Viggo** (se nedenfor), e) **Margrethe**, født 17 Sept. 1895, formælet 9 Juni 1921 med **René**, Prins af Bourbon-Parma, født 17 Okt. 1894.

Aage, født 10 Juni 1887, Prins, Greve af Rosenborg, død 29 Februar 1940, formælet 17 Jan. 1914 med Grev Calvi di Bergolos Datter **Mathilde**, Prinsesse Grevinde af Rosenborg, født 17. Sept. 1885.

Erik, født 8 Novbr. 1890, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 11. Febr. 1924 med Mr. Fred. Booths Datter **Lois**, født 2. August 1897, død 26. Febr. 1941. Ægteskabet opløst 12. Febr. 1937.

Viggo, født 25 Dec. 1893, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 10 Juni 1924 med Dr. med. James O. Greens Datter **Eleanor**, Prinsesse, Grevinde af Rosenborg, født 5. Nov. 1895.

25 År.

Man er let tilbøjelig til at tro, at de tider er de rigeste, da der sker store og iøjnefaldende hændelser. Kanske vil kommende slægtled med tilløb til misundelse se på, at vi har oplevet 2 store krige, har set riger kløves og lande sejre eller gå til grunde. Ser vi imidlertid selv ædrueligt tilbage på de sidste halvhundrede år, så tegner krigstiderne sig for vort minde som svære hindringer og hæmmende afbrydelser i menneskeslægtens og i vort eget folks udvikling. Lettest ser vi, hvad der ligger os nærmest, det store, der er sket i Danmark. Det største, der i vor tid er hændt i Nordslesvig, er den jævne udvikling i årene mellem de to storkrige. Hvad der sker stort, sker tyst.

I årene efter 1900 så vi danskhedens støtte vækst, og det var tydeligt, at den for dele af folket blev mere åndeligt betonet end tidligere. Det at være dansk var stadig en selvfølge; men dertil knyttedes mere og mere tanken om og forståelsen af, at man måtte sørge for en inderlig forbindelse med dansk tanke-sæt, med åndslivets dybe danske rødder og med dagens interesser i hele folket. Hvor stærkt dette lykkedes, sås i krigens feltbreve. Halvfemte års afbrydelse af samkvemmet med moderlandet kunde lige saa lidt fjerne vor ungdoms danske præg, som de tyske skoler havde kunnet det. Det var en dansksindet og i dybeste forstand dansk folkedel, der igennem afstemningsdagens glæde og genforeningens højtide vendte tilbage til moderlandet.

Det var en slem tid, der den gang var gået forud; for Nordslesvig var den værre end ogsaa nu den sidste krig. Det havde været langt knappere på mad, tabet af ungdom havde

været langt større, og landets velstand var svundet. Jeg skrev den gang: „Krigens overgreb har vist vejen til ulovlig selvhjælp og selvtægt, krigens mangel på tugt har også på andre områder gjort dele af sønderjydsk ungdom skade“. Det har hver enkelt krig altid gjort. Det var imidlertid ikke kun ungdommen, der led under de mærkelige tider. Kun håbet og forventningen bar over vanskelighederne, til den store opfyldelses tid kom og for en tid trængte alle bryderier og al smålighed i baggrunden. Ind i disse tider faldt saa kampen om anden zone, om det blivende sted for Danmarks grænse. I mindet overskygges alt dette af genforeningstidens glade oplevelser.

Der var først forberedelserne til afstemningen, en måned efter at freden var trådt i kraft. Og så kom den 10. februar 1920. Da, sang Hans Storm,

»tog skæbnen tvangens hårde, snævre åg
fra Slesvigs skuldre. Der blev højt i tiden
og lys og luft omkring vort danske sprog.«

Igennem regn og rusk stemte vi os hjem til vort moderland med sprogets fagreste ord „Danmark“.

Den følgende tid blev mærkeligt rig ved alle de små hændelser, der hver for sig bragte os nærmere til selve genforeningen. Der kom danske tog med rød-hvide ringe om lokomotivernes skorstene, postbudenes røde uniformer og gendarmernes blå dukkede op. De danske soldater kom atter ind i det land; de havde måttet forlade i 1864, og hver gang der hændte noget sådant, blev glæden stærkere og fastere i vore sind. Sommeren 1920 bragte genforeningen, udadtil kendetegnet ved fester på Dybbøl, ved Kongens ridt over grænsen og hans rejse igennem det genvundne land, indadtil ved, at vi kom under dansk lov og styre. Vi fik dansk administration og danske domstole, danske embedsmænd, vi blev medansvarlige for og fik del i

det danske folks liv. Vi fik dansk skole, det største vel af alt, vi hurtigt opnåede, kanske også i det lange løb det værdifuldeste af, hvad genforeningen bragte. Åget blev taget af Nordslesvigs skuldre, landet blev frit, og landet blev vort. Modersmålet indtog atter med rette pladsen på sin dronningestol.

Efter festdage følger søgnedage og arbejdstid med istandsættelse af gammelt og opbygning af nyt. Det kan ikke altid gå lige glat, og det gjorde det heller ikke, selv om vi i dag synes, at al vanskelighed og dermed følgende surhed drukner og glemmes i glæden over de goder og det gode, der nåedes.

Der var først de økonomiske vanskeligheder; et udpint og oplejet landbrug måtte bringes på fode, veje og jernbaner helt eller delvis fornyes, byernes handel og industri måtte omstilles efter ny krav, og penge var der næppe i landsdelen. Man havde tabt formuer, der var gjort store lån i kongeriget til høje og stundom ublu renter. Der var nok at tage fat på.

Det var jo ikke nogen spekulation, der havde bragt sønderjyderne det voldsomme tab ved den tyske marks forsvinden; det var landsdelens lovlige mønt, der tabtes på et tidspunkt, da der måtte rådes bod paa 5—6 års forsømmelser. Landmanden holdt som så mange andre på den svindende markværdi. Alle de klogeste mennesker var enige om, at den nok skulde rette sig igen. Han måtte snarest muligt atter bringe produktionen på fode, og så voksede det sønderjydske landbrugs kronegæld hver dag lige så stærkt, som værdien af mark sank. Resultatet af udviklingen var, at landbrugets samlede gæld i Nordslesvig i 1926 var 67,2 % af ejendomsskyldværdien, 52,5 % af ejendomsværdien, forstået som ejendomsskyld med tillæg af værdien af besætning og inventar. Gælden var forholdsvis større end både i Vejle og Ribe amter.

Der overfor stod den danske valutagodtgørelse på 58.660.000 Kr. Der blev givet formueregulering til 20.832 personer i de sønderjydske landsdele foruden til en række legater o. l. Offentlige renter og pensioner omregnedes uden smålighed og uden, at nogen spurgte, om de ydedes til tysksindede eller til danske mennesker.

Dernæst indrettedes „Laanekassen for Sønderjylland“, der kunde give rente- og afdragsfri lån i 3 år, imod at lånene derefter blev afdraget i løbet af 10 eller højst 20 år. Der oprettedes en „Sønderjyllands Kreditforening“ og i 1927 „Sønderjydske Hypoteklaanefond“. Der stilledes pengemidler til rådighed for de sønderjydske sparekasser. „Sønderjydske Fond“ indsamlede 14^{1/2} million kroner for at bøde på den skade og de ulykker, der var krigens følger. 1924 nedsattes Jordfordelingskommissionen for at hjælpe til at skaffe en bedre jordfordeling i det sønderjydske landbrug. Statens Jordlovsudvalg har gjort et stort arbejde i de sønderjydske landsdele.

Desværre kom der i de første år efter genforeningen svære tider for landbruget. Det havde i 1920 indkøbt kunstgødning og såsæd til høje priser, men priserne for dets produkter faldt i efteråret. 1921 bragte en overordentlig tørke, der på grund af jordens dårlige kultur og renhedstilstand virkede mere ødelæggende her end i det øvrige land, og kronestigningen i 1922 voldte stort prisfald. I 1923 var sommeren våd, og høsten blev sen og vanskelig. I 1925 trykkedes priserne atter af pengenes deflation, og endda gik en farsot af mund- og klovsyge for anden gang efter genforeningen over landet.

Det er let at skyde skylden på andre, når det går galt; det var lige ved, at Danmarks regering skulde have skylden både for uvejre og sygdom. Udanske elementer pustede til ilden, vi fik Selvstyre- og Lei-bevægelser; de udueligste råbte højest, hjemmetyskerne følte sig i deres es, der

dannedes støtteinstitutioner for tyskernes landbrug og andet erhverv, som Vogelgesangs institut med direkte støtte fra det tyske riges offentlige kasser. Det var den tone, der skærpedes, da nazismen kom til styret i Tyskland. Der var også danske mennesker, der blev grebet af dennes smitte, forholdsvis dog vistnok færre end i nogen anden landsdel.

Det hang sammen med, at vi så, hvad Danmark havde ydet os langt ud over den pengehjælp, der her er talt om. Kanske forstod man endnu ikke alle vegne, at demokrati havde afløst styret fra oven, at Nordslesvigs indbyggere var blevet frie og selvstændige mennesker. Vi gik ikke mere i ledebånd. I dag forstår vi alle værdien deraf.

At man kunde

»tale, som ens tunge tarves,
lyde lov, man selv har givet,
arve slægtens lov og arves
af det næste led i livet«.

(Valdemar Rørdam.)

det var hovedsagen; men Danmark ydede os endnu i langt større udstrækning mulighed for og hjælp til også i ydre forhold at skabe de kår, der gav plads til fremdrift, til arbejde, til selvstændig udvikling for Nordslesvigs mennesker. Når jeg adskillige gange har prøvet på at vise et oversyn over udviklingen, har det uvilkårligt måttet forme sig som en lovsang til Danmark og det danske folk.

Man har kun behov at køre en tur på kryds og tværs igennem landsdelen for at få øje på, hvorledes nye hjem — henved 2000 — er skudt frem, hvorledes de gamle er forbedrede — med nye, lyse og brede stalde og rummelige ladebygninger. Det hænger sammen med, at husdyrtallet er vokset og høststudbyttet har været i jævn stigning. Mælkemængden er blevet større, smørret er blevet bedre og bedre, så det nu er på højde med det øvrige lands.

Kvægtuberkulosen er ved at blive udryddet. Der er bygget en halv snes ny mejerier, enkelte små mejerier er lagt sammen til større, vistnok alle landsdelens mejerier er ombyggede efter genforeningen. Der er oprettet andels-slagterier, vi er kommet med i landets store udførsel af æg.

Hedeselskabet har hjulpet til mergling og afvanding og har været ledende ved vandløbs-reguleringer, oprettelse af fredsskove og plantning af levende hegn. Digerne ved Vestkysten og på Rømø har givet ny tryghed for store strækninger, og afvandingen af marsken ved Tønder har givet mulighed for bedre at udnytte dens frugtbare jord, altsammen foretagender, der kun har kunnet udføres ved hjælp af store tilskud fra den danske stat. Snart er jo også det ny store havdige til Rømø færdigt.

Kører man igennem de sønderjydske amter, er det dog ikke bare det omgivende landskab med de mange røde tage over husmændenes ejendomme, der viser os, hvad der er sket. Selve vejnettet er udvidet, forbedret og forskønnet, fulgt af træer ved vejkanten og med blomsterbede i vejkrydsene, og så gode har vejene været, at end ikke tyskernes slid paa dem har kunnet ødelægge dem i de lange år, og hvad kan være smukkere end den ny fjordvej!

I købstæderne har udviklingen ikke været mindre. Alle havnene har fået sejlrender uddybede og bedre og længere kajer, ny moler, altsammen på grundlag af loven af 13. marts 1922 om „Statens Tilskud til de sønderjydske Havne“. Det har været grundlag for opsving af handel, for oprettelse af ny industri, snart sagt for ny vækst af og i købstæderne. Højspændingsværket i Åbenrå, Christian X's bro i Sønderborg, Haderslevs vækst op mod Christiansfeldtvejen og ud både syd for fjorden, den ny kaserne i Tønder, det ene med det andet, alt er med til at give nyt

præg. Det samme gælder kloakering og gadernes asfaltering, nyt renhedspræg over vore købstæder. Telefon- og telegrafvæsenets eventyrlige udvikling er også et tegn på, at der har været god fremgang i forholdene. Postvæsenet har fra den første dag, det overtoges af Danmark, virket upaaklageligt.

Alt det er sket under dansk styre og selvstyre. Inden genforeningen var der ikke plads for danske mennesker i administration. Straks i 1920 indførtes kommunalt selvstyre i den genvundne landsdel, aldeles som det forelå i den øvrige del af riget. Det var noget af et vovestykke; vigtige afgørelser lagdes i helt uøvedes hænder; men det gik, gik endda langt bedre, end man fra først af havde turdet vente. Det kunde ikke undgaas, at det sommetider knirkede i førstningen. I dag går det hele vist som andetsteds i landet, og vi har set, hvad værdi det har, at vi selv kan være med til både at rådslå og at råde. Det er godt at kunne være med til at stå til svars for ens egne sager.

Langt mere end over alt, hvad der er sket på materielt område, har vi lov til at glæde os over de rammer, der skabtes for kulturel vækst og over de åndelige fremskridt, der er groet frem indenfor disse. I dag prædiker danske præster i vore gamle kirker, og der har rejst sig enkelte ny: Rinkenæs, Vojens og Genner. Kirkerne i Løgumkloster, landsdelens smukkeste bygningsværk, i Tønder og andet steds har fået ny og værdigere form; Haderslev Frue Kirkes indre fornyes, i Åbenrå er der planer om restaurering af kirken, og i Sønderborg vil man bygge en ny.

Der er bygget ny folkeskoler som aldrig før, og det er meget få skoler, der ikke er udvidede eller forbedrede. Det er øjensynligt for enhver, der fra 1920 har færdedes i disse skoler, at samtidig er skolebørnene blevet friere,

frejdigere og tillidsfuldere. De fire købstæder har fået hver en statsskole, og fra dem er der udgået over 1000 studenter. Vi har i dag en halv snes realskoler, 5 efterskoler, 4 højskoler, en landbrugsskole, 2 husholdningsskoler, en håndværkerskole og en række særskoler. Sønderjydsk skoleforening har nu hjulpet over 20.000 unge mennesker til ophold på danske skoler. Henimod 10.000 elever går hvert år i ungdoms- og aftenskoler. Handels- og tekniske skoler og landbrugskursus hjælper vor ungdom til faglige kundskaber. Om forsamlingshusene er der år efter år fortalt i Sprogforeningens almanak. De ligger nu så tæt over landet, at vi har råd til mere at spørge om, hvorledes de er, end om de i det hele taget findes. Sprogforeningens hovedopgave har eller fra første færd og nu i over to menneskealdre været udbredelsen af dansk læsning, og i dag læses der ikke mindre i Sønderjyllands danske del end noget andet sted i vort land. Vort biblioteksvæsen er blevet opbygget, så der på de statsgodkendte folkebibliotekers hylder står ca. 300.000 bind, og det årlige bogudlån i de sønderjydske amter når op imod $\frac{3}{4}$ million.

Ved siden af de to gamle nationale foreninger Sprogforeningen og Sønderjydsk Skoleforening har en mængde andre sammenslutninger taget del i vort folkelige arbejde: handelsforeninger, landboforeninger, husmandsforeninger, mejeriforeninger, håndværkerforeninger og mange andre faglige foreninger. Stedlige kommunale foreninger og politiske foreninger har været med i oplysningsarbejdet. Grænseforeningen har trukket sin del af læsset, arbejdernes oplysningsforening og mange foredragsforeninger deres. Kristelige ungdomsforeninger, spejderforeninger, F.D.F. har fundet god tilslutning i Sønderjylland. De danske ungdomsforeningers årsberetning 1920/21 indledes med ordene: „Genforeningsfesterne er forbi, arbejdsdagene er inde. I dag har de over 12.000 medlemmer i Nordslesvig,

og „Sønderjydske idrætsforening“ har over 16.000, husmoderforeninger har 65 enkeltforeninger, og der er 77 sygeplejeforeninger i Nordslesvig.

Alle vore sygehuse er udvidede og sat i stand til at opfylde deres opgaver efter tidens og videnskabens krav. De råder i dag over 920 senge, foruden pladserne på tuberkulosehospitalet i Åbenrå, sindssygehospitalet i Augustenborg, filialen i Løgumgård af åndssvageanstalten i Ribe og pladserne på landsdelens to privatklinikker.

Der er oprettet børnehaver i købstæderne og nogle større landsbyer, mødrehjælpen i Sønderborg, børnehjem i Sønderborg, Gråsten og Højer, medens de børnehjem, der allerede fandtes i 1920 har fortsat deres gerning. Der er kommet tuberkulosestationer i de 4 købstæder, kystsanatorium i Augustenborg, Ehlershjemmet for børn med medfødt syfilis i Sønder Vilstrup, Helsehjemmet ved siden af dette har taget mod svagelige børn i over 25 år, redaktør Jessens villa Fjordmark i Kollund tjener nu kampen mod børnetuberkulose, på Stendetgård oplæres døvstumme unge mennesker. Der er bygget hvilehjem for sidste krigs ofre, „Arbejde adler“ har „Dalhofsminde“ ved Hoptrup, den nordslesvigske kvindeforenings hvilehjem på Rømø er atter åbnet. Kvindenhjælpen i Århus har sit hjem „Elim“ for forvildede unge kvinder ved Genner strand, medens arbejdsungdomslejrene i Stensbæk og Renbæk endnu ikke er taget i brug efter krigen til deres oprindelige formål.

Der kunde nævnes meget andet, også andet af lige så stor betydning og værdi som det, der her er opregnet. Der er øst en sådan rigdom af gaver, der er sket en sådan fylde af fremskridt i det genvundne land, at enkeltmand ikke kan overse det.

Men endnu kan der dog tales om oprettelsen af „Det sønderjydske Landsarkiv“, om dannelse og vækst af køb-

stædernes museer, om danske dagblades voksende udbredelse, og i denne sammenhæng om de store holdertal, kongerigske blade kan melde om i Sønderjylland, Historisk Samfund og Sønderjydsk Teaterforening har taget hver sine opgaver op.

Hvor vi ser hen, hvad vi får øje på fra tiden efter Nordslesvigs genforening med moderlandet, — alt fortæller om naturlige kår og stedse større fællesskab imellem gammelt og nyvundet. Mere og mere er det blevet en selvfølge, at Nordslesvigs skæbne ses som Danmarks skæbne, og at Nordslesvigerne er en selvklar og uadskillelig del af det danske folk.

Det er morsomt at prøve på i et kort oversyn at samle nogle af de enkeltheder, der tilsammen har dannet de sønderjydske amters skæbne i 20 gode og 5 tunge år.

Ikke, at vi skal sige med Ibsen:

»Om også jeg sejler min skude på grund,
så var det dog dejligt at fare.«

Thi vor skude er ikke sejlet på grund; tværtimod, den båd, der bærer os, ligger godt for vinden. Den løber for fulde sejl imod hjemmets havn, og vi kan være trygge ved sejladsen. Der er en rigdom i den båd, der førte os på vort korsfarertog til Nordslesvigs frihedsdag, og nu igen efter storm og byger i solskin stævner ud på vort folks skæbnebølge. Den må videre på sin færd. Der ligger stedse ny opgaver for et folk. Holder det op, lever folket ikke mere. Men vort Folk er levende, rede til at skabe stedse lysere kår for alle sine børn og til at udføre den gerning, fremtiden vil kræve af det.

H. Lausten-Thomsen.

Frøslev-Lejren - Faarhus-Lejren.

En Sammenligning

Af Kaptajn
i Generalstaben
P. M. DIGMANN.

„Polizeigefangenenlager Frøslev“ er kendt af de fleste danske i alt Fald gennem Avisernes Omtale. Den betragtes af nogle som noget frygtindgydende, af andre med mild Overbærenhed, lidt i Retning af et „Sanatorieophold“, som en ældre Officer en Gang — efter 5. Maj — sagde til mig med et lille mislykket Forsøg paa at være spøgefuld. Selv kaldte jeg den i den lille Velkomsttale, hver nyankommen Transport maatte døje, før de blev sluppet ud i Lejren, for „Jyllands bedste, billigste og mest søgte Turistpension!“

Begge Synsmaader er lige langt fra Sandheden. Et Sanatorieophold gives ikke under Mundingen af tyske Maskingeværer, bag Minefelter eller med daglig Trusel om Deportation til tyske Koncentrationslejre. Nogen særlig frygtindgydende Rædsel var Lejren heller ikke takket være dansk Lune, Sammenhold og gode Lederes Indsats.

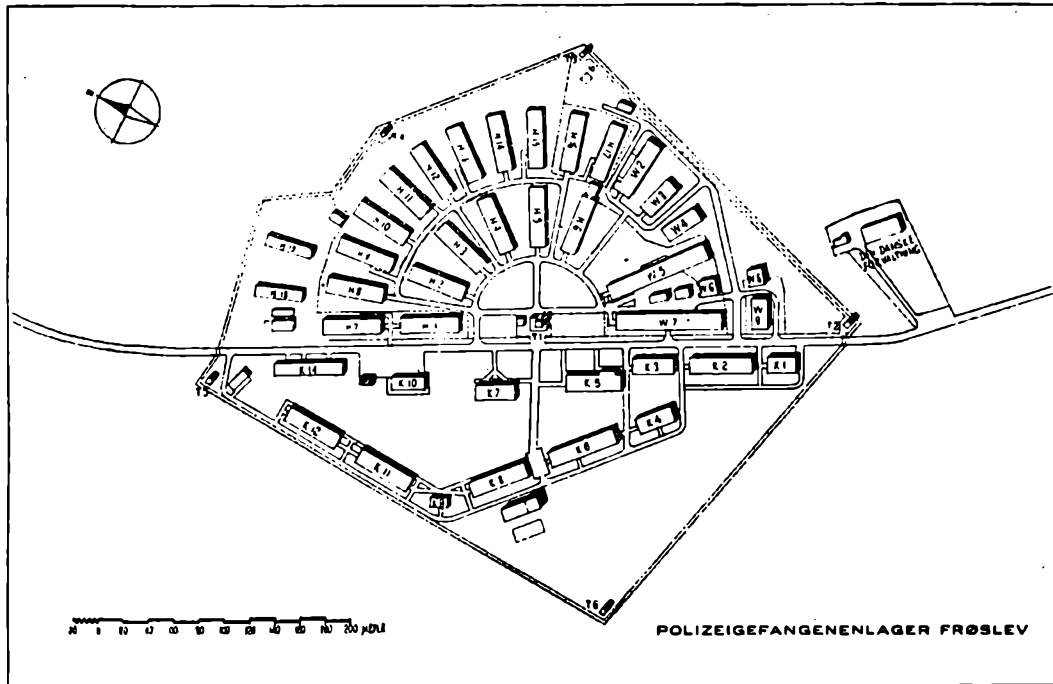
Sandheden ligger midtvejs. Uhyggen var til Tider over Lejren, men aldrig i Stand til at kvæle Smilet og Sammenholdet. Eet turde dog være sikkert, der var aldrig i Historien en Politifangelejr som Frøslev og vil aldrig senere komme en tilsvarende. Den hed ikke for intet i daglig Tale „Cirkus Frøslev“, og den blev — alt taget i

Betragtning — efterhaanden ogsaa i Praksis cirkusagtig, men med danske Tilskuere og tyske Artister i Manegen.

Lejrens Forhistorie er kendt og skal kun kort opfriskes. Den opstod som Følge af den danske Regerings Ønske om at bringe størst mulige Antal af de i Tyskland internerede Danske tilbage og hindre yderligere Overførsel til Rædslerne Syd for Grænsen. Paa Grund af tysk Løftebrud kom Lejren ikke helt til at svare til sin oprindelige Hensigt, men — og det er mange tilbøjelige til at glemme — Regeringsmyndighedernes Forudseenhed paa dette Punkt kom alligevel til at betyde Livet for mange Danske, der ellers maatte være gaaet Syd paa. Vi er nogle Tusind, der lærte at værdsætte dette.

Mindre kendt er det derimod, at det tyske Rige var Bygherre — paa den danske Stats Regning! —, at dansk Kontrol med Lejrens Opbygning ikke taaltes, hvilket, da den tyske Kontrol var uden Fagkundskab, medførte, at Firmaet Nicolaysen og Nielsen, der havde faaet Arbejdet overdraget fra tysk Side, paa mange Omraader kunde tillade sig at aflevere slet Arbejde, som maatte udbedres og afhjælpes ved de interneredes Arbejdsindsats under vanskelige Vilkaar.

Selve Planlæggelsen og Placeringen af de enkelte Barakker skal efter Sigende være foregaaet paa den Maade, at den tyske Lejrkommandant i Horsørød, Sturmabführer Hillgärtner, en brutal og hoven, lidet tiltalende SS-Officer, fik en Plan over Lejrterrainet og en lille Pose Modelklodser med hjem. Under en af sine talrige „Kammeratskabsaftener“, som de tyske Sviregilder benævnedes, har han formentlig leget de forskellige Barakker paa Plads. Han var straalende henrykt over dette 8—10 Millioner Kroners Legetøj og fablede i sine mere elskelige Øjeblikke over den vidunderlige Lejr, som *han* var Mester for.

H. 1 og H. 7: Emigrantbarakker. — H. 6: Sygebarak. — H. 2-5 og 8-15 samt H. 18-19: Barakker for mandlige Fanger. — H. 16-17: Barakker for kvindelige Fanger. — W. 2 og W. 3: Værksteder. — W. 4: Vaskeri. — W. 5 og W. 7: Køkkener og Spisebarakker. — W. 8: Aflusningsbarak. — W. 9- Modtagebarak. — K-Barakker: Kommandantskabs- og Vagtbarakker. — T. 1-6: Vagtaarne.

En Kendsgerning var det imidlertid for os ca. 750 Fanger i Horserød, at en skønne Dag laa Lejren der, delvis færdigbygget, og den af mange med en vis Frygt imødesete Overførsel kunde finde Sted. Den 13. August om Aftenen rullede de første store danske Busser, der havde hentet os i Flensborg Havn, ind paa Frøslev Polde, og vi saa for første Gang vort nye Hjem gennem næsten 9 Maaneder. Ret trøstesløs forekom det os den Aften. Kun faa skænkede det en Tanke, at det var et Stykke særpræget Hedenatur, fredet i Klasse A, og endnu mere trøstesløst blev det efterhaanden, som Lyngen og Bakkerne fjernes for at ende i den Sandflade, som Tyskerne af Sikkerhedsgrunde skønnede det paakrævet at skabe.

Lejrens Indretning fremgaar af Tegningen. Den var oprindelig tænkt belagt med ca. 1500 Fanger, hvilket hurtigt viste sig ikke at slaa til. Enkelte Tal vil illustrere Befolkningens hurtige Vækst.

pr. medio	August	1944	ca.	800
—	Oktober	1944	—	1150
—	December	1944	—	1750
—	Februar	1945	—	2000
Max. Belægn.	April	1945	—	5460
pr. 5. Maj		1945	—	2600

Tyskerne ønskede det internationale System med et vist, om end i Begyndelsen stærkt begrænset, Selvstyre for Fangerne sat i System. Dette udarbejdedes af Kaptajn af Generalstaben R. Ploug, Lejrens første danske Lejrleder (Lagerältester). Kaptajn Ploug blev allerede 15. September med første Tysklandstransport overført til Tyskland og afgik her ved Døden af Difteriti i November 1944. Ploug var i sin kun altfor korte „Regeringstid“ udsat for stærk Kritik i Lejren fra sine egne. Hans utvivlsomme Dygtighed og utrættelige Arbejdsevne var anerkendt, men han manglede den Smidighed, der var nødvendig for en

Leder under disse Forhold. Vi, der kendte ham, ved, at han var en renlivet og brav dansk Officer, der arbejdede med utrættet Iver for sine Kammeraters Sag.

Efterhaanden, som Lejren voksede, udbyggedes Ledelsen som i det følgende kort skitseret. Hver Barak styredes af en *Barakformand* (Barackenältester), der indstilledes af Lejrlederen til tysk Godkendelse. I Modsætning til, hvad Tilfældet var i de fleste tyske Lejre, opnaaede man her ved at faa gode, danske Kvinder og Mænd som Ledere. Disse samledes daglig til „Sogneraadsmøde“ for at diskutere Spørgsmaal af Vigtighed og modtage de gennem Lejrlederen fra tysk Side udstedte Forordninger, der var talrige og ofte i aaben Modstrid med sidst udgivne Ordre.

De tyske Ordensbestemmelser „Hausordnung“ var meget kategoriske og omfattende. Næsten alt var forbudt og alt blev overtraadt, idet det tyske Bevogtningsmandskab var ude af Stand til og for en stor Dels Vedkommende heller ikke ønskede at søge Bestemmelserne overholdt. *Straffes* skulde i Henhold til Bestemmelserne enhver, der:

— løj overfor Bevogtningsmandskabet eller fremsatte ironiske eller nedsættende Bemærkninger om dette,

— undlod at hilse,

— meldte sig syg uden Grund,

— vægrede sig ved Arbejde,

— skriftligt fremsatte nedsættende Bemærkninger om førende Personligheder eller Forholdsregler taget af det tyske Rige,

— førte politiske Diskussioner, drev tysk fjendtlig Propaganda, holdt Foredrag (Gudstjeneste), dannede Grupper, samlede eller udsprede sande eller usande Rygter om Lejren,

— forsøgte Udsmugling,

— var andre behjælpelig til Flugt eller Forberedelse hertil,

- beskadigede Inventar m. v.,
 - forbrød sig mod Husordningen eller ikke adlød Bevogtningens eller Barakformandens Ordre,
 - medtog Køkkenredskaber i Barakkerne.
- Hertil knyttede sig et Utal af stadig skiftende Bestemmelser, udgivet mundtligt af de enkelte Lagerførere og

Ydre Lejr

Pligten til at melde alle forekommende Uregelmæssigheder. Dette sidste skete selvfølgelig aldrig. Straffene bestod i første Række i *Trusler* om Deportation, Mørkearrest paa Vand og Brød, evt. uden Madras eller Tæpper, Inddragning af Brev-, Pakke- og Besøgstilladelse, Fratagelse af Kakkellovn eller Senge eller enkelte Maaltider, Tildeling af Ekstraarbejde m. v. Kun i ganske enkelte Tilfælde førtes Truslerne ud i Livet. Anvendelse af Vold forekom kun undtagelsesvis i selve Lejren. De hørte Fængslerne og Forhørerne til, og vi saa kun Resultaterne, der i et enkelt Tilfælde havde Døden til Følge.

Som *Næstformand* (Stellvertreter) fungerede en af Barakkens Beboere valgt Kammerat.

Lejrkontoret formidlede alle de talløse Henvendelser om Flygtninge, Besøg, Klager og Ansøgninger af enhver Art. Særlige *Translatører* var knyttet hertil. *Pakkekonto-*ret varetog Forretningerne med ind- og udgaaende Pak-

Indre Lejr.

ker, *Depotet* Udlevering af Inventar, Sengetøj og Arbejdstøj. En særlig *Arbejdsledelse* foretog Inddeling og Udtagelse til Arbejde, *Spiseledelsen* varetog Køkkenarbejde og Inddeling til Spisning. Til Ledelse af Nybygninger, Reparationer, Planering, Opmaaling m. v. fandtes en *teknisk Ledelse* med stor Tegnesteue. Der fandtes *Biblioteksledelse*, *Barber- og Frisørsalon*, *Skomagerværksted*, *Skræderværksted* samt et Udal af Specialhold (Sonderkommando) af ethvert Haandværk og Fag.

En uhyre vigtig Rolle spillede Lejrens *Sundhedsstyrelse* med *Hospitalsledelse*, *Tandlæge*, *Røntgenklinikk* og *Op-*

rationsstue for mindre Operationer. Skønt der med de fra Tyskland hjemkomne efterhaanden tilførtes Lejren Sygdomme som Tyfus, Plettyfus, Dysenteri, Difteri, Skarlagensfeber, Lungetuberkulose o. fl. a., lykkedes det Lejrens Læger at holde Epidemierne fra Lejren.

Som øverste Retsmyndighed fungerede *Klageretten* sammensat af et Medlem valgt i hver Barak. Rettens Medlemmer havde et svært og utaknemmeligt Arbejde, men klarede Opgaven ved klog og vel overvejet Holdning.

Tyskerne selv var klar over, at efterhaanden som Tiden gik, gled Initiativet indenfor selve Ledelsen af Fangerne mere og mere over paa danske Hænder. Til Tider fo'r de op som brølende Løver og forsøgte Bessermachen, men efter et Par Dages, oftest kun Timers Forløb, opgav de Ævred og lod os regere videre efter den Linie, vi fulgte og som tilsigtede at trænge Tyskerne tilbage „til Taarnet“. Lejrledelsen betragtede det som sin fornemste Opgave at være Stødpudestat mellem Lejren paa den ene Side og „Taarnet“ d. v. s. det tyske Vagtmandskab paa den anden Side. Vi fik ofte — aandeligt set — Hug og Stød fra begge Sider, men opnaaede, hvor forunderligt det end kan lyde, med Tiden at blive respekteret fra begge Sider.

En særlig Omtale fortjener det danske Fængselsvæsen, der gennem „den danske Forvaltning“ sørgede for vore Maver og andre Fornødenheder i det Omfang, det blev tilladt fra tysk Side. Mangen tidligere Frøslev-Häftling skylder den gode danske Mad og derigennem den danske Forvaltning sit Liv. Graasten Svineslagteri og mange, gode danske Leverandører havde deres store Andel heri. At Forvaltningens Tjenestemænd fra Lederen til yngste Betjent ikke nøjedes med officielt at sørge for vore timelige Fornødenheder, men paa mange andre Omraader uforfærdet stod os bi, være sagt i Taknemmelighed. Det vil føre for vidt at redegøre nærmere herfor.

Et særligt Kapitel i Lejrens Historie betegner „Røde Kors“ Indtrængen i Lejren. Hver Häftling kender og husker Baronesse Wedell-Wedellsborgs lyse Smil og hjælpende Haand. Haardt holdt det at faa Foden indenfor Pigtraaden, men det lykkedes, og Julepakken, Boggaven og Ambulancehjælpen til vore syge, de mange Hjælpeaktioner fra Lokalforeninger Landet over ikke at forglemme, bragte Glæde og Hjælp til mangan interneret.

Tysklandstransport var den store, knugende Skygge, der i Maaneder hvilede over Lejren. Bortset fra første Transport den 15. 9. 44 traf de os aldrig uforberedt. Hvor ofte har jeg ikke siddet Kl. 4 om Morgenen fuldt paaklædt og modtaget deres: „Aufstehen! Anziehen! Antreten!“ med et: „Guten Morgen, Meister!“ „Ach, Digmann, was machen Sie so früh?“ „Ich warte auf Deutschlandtransport!“ „Aber woher wissen Sie das?“ „Ich weiss — wie immer — alles, Meister!“

De forstod det aldrig. Opdagede aldrig vort lille Meldesystem. Vore Hjemmelsmænd kom med en Oplysning om dette eller hint, en tysk Bemærkning opsnappet her eller der, Bevægelser, særlig Aktivitet hos Tyskerne o. s. fr. Sammenlagt udgjorde det en Mosaik, der fortalte os mangt og meget, som det ikke var tysk Hensigt at lade os vide. 8 Gange maatte vi op. Den 15. 9., 25. 9., 5. 10., 20. 10., 29. 11., 21. 12., 12. 1. og 16. 2. drog de afsted, ialt op imod 1500 Mand og enkelte Kvinder, de fleste sammenbidte og haarde, flere med Spøg paa Læben, mens kun ganske enkelte faldt sammen. Efterhaanden blev alle forsynet med Cigaretter, det bedste Købemiddel i Tyskland, samt en lille Pose af Vidundermidlet „Chemocept“ camoufleret som „Tandpulver“.

Vi blev med Tiden en broget Skare. Den lille, ret homogene Flok fra Horserød blev blandet godt tilsidst, og „Frøslev-Navnet“ er ikke en Hædersbetegnelse for alle.

TyskeStikkere, som vi satte fast den 5. Maj, Sort-Børs-Folk, Tyveknægte, asociale Individider og „uartige“ Piger var blandt, men naaede aldrig at spille nogen Rolle i Lejren. Trods alle Meningsforskelligheder — og de var mange og maatte være mange, naar Fangepsykosen strejfede sin Mand — staar Balancen og Sammenholdet klarest for en. De var der i alle Aldre fra 15—78 Aar, af enhver politisk Afskygning og Indstilling, glade og mavesure mellem hverandre, forstaaende og kværulantiske, fra alle Samfundslag, og alligevel — stort set — var det de ranke Rygge, der prægede Frøslevlejren, og som fra Soldatertiden staar de lyse Minder saa altovervejende for Tanken. Mon ret mange Frøslevbeboere vil glemme Juleaften 1944, Bernadottes Besøg i April, Nordmændenes Ankomst, Natten mellem 4. og 5. Maj, Flagstangens Rejsning, Flaget, der gik til Tops Kl. 12,00, eller vor gamle Konges Tale? Det er Minder for Livet, om vi end helst havde været Frøslev foruden.

Frøslevlejren blev ingen Rædsel med Døde i Hundredtal, med Sult, Sygdom og Elendighed. Den blev Verdens mærkværdigste Fangelejr, en Smilets Lejr om end med Alvor bag, en Lejr, hvor danske med Smil i Øjekrogen byggede deres Potemkin-Kulisser op til Glæde for den tyske Katharina, der veltilfreds beskuede det store Værk, men aldrig opdagede Hulheden bag. Vi havde fundet Melodien, *Tyskerne* lærte den aldrig. Dette straalende Resultat skyldes ikke enkeltes Arbejde, men de manges smaa „Nap“ i den rigtige Retning. Det bør gamle Frøslevboere mindes og sige hverandre Tak for.

»Og Rollerne skal byttes om
blandt os, som er i Lejren.
Jeg kender nogle, som bestemt
skal mærke lidt til Sejren«

sang vi i en af de talløse forbudte Sange og Viser, der

opstod i Lejren, og de blev ombyttet. Den 5. Maj vil ingen tidligere Frøslevfange glemme. Allerede den 5. om Aftenen havde vi gennem et af Lejrens hemmelige Radioapparater Efterretninger om Kapitulationen. Vi lod den sive ud i Barakkerne samme Aften, for at „Gassen kunde gaa af Ballonen“ i Aftenens og Nattens Løb, idet vi paa dette Tidspunkt endnu ikke var klar over den tyske Reaktion. Den 5., Kl. 8,00, gik Politimester Brix og jeg til den tyske Kommandant, Hauptsturmführer Schriwer og stillede Krav om øjeblikkelig Tilbagetrækning af alle tyske Poster i den indre Lejr og Frigivelse af alle Kammerater i Eneceller, idet vi i modsat Fald ikke kunde garantere fortsat Ro og Orden i Lejren. Svar krævedes afgivet senest Kl. 10,00. Han var meget pikeret over dette „Ultimatum“, som han kaldte vor Henstilling, og jeg maatte skarpt foreholde ham, at Situationen var ændret, at vi nu forhandlede paa lige Fod og ikke som Kommandant og „Häftling“ samt, at han næppe kunde være uvidende om, at ikke blot samtlige 2600 Fanger, men ogsaa betydelige Dele af hans egen Styrke var rede til at støtte vore Krav. Fulgte Svaret ikke vore Ønsker, agtede vi at stille ham et Ultimatum gaaende ud paa fuld Overgivelse af Lejren og Internering af hele hans Styrke. Spillet lykkedes, Tyskeren bøjede sig og Kl. 12 gik det danske Flag til Tops, og vor gamle Konges Røst lød ud over den forsamlede Mængde fra det i Hast tilriggede Højttaleranlæg. Frøslevlejrens Saga var udspillet.

Faarhuslejrens første Dage maa nærmest betegnes som kaotiske. Over 2000 Mennesker løslodes den 5. Maj over Hals og Hoved, tilbage i Lejren forblev 400—500 tidligere Fanger, der havde meldt sig til Grænsebevogtning samt den tidligere tyske Bevogtningsstyrke bibeholdende sine Vaaben. De første ca. 40 „nye“ Beboere: De for Stikervirksomhed mistænkte tidligere Häftlinge var samme

Dag taget i Forvaring af os og indsat i en særlig Barak. En nødtørftig Bevogtning var etableret med 3 — siger tre — Maskinpistoler og nogle faa Patroner. Hvad Tyskerne vilde, vidste man ikke, hvorfor de tre Maskinpistoler i Tide og Utide — ligevis som Tordenskjo!ds Soldater — blev vist frem. Allerede Søndag afmarcherede imidlertid

En Fangetransport

den tyske Bevogtningsstyrke, og Lejrens første Kommandant, Prokurist, Løjtnant Aksel Petersen, Frøslevlejrens myndige Depotleder, kunde trække Vejret lettet. Der forestod ham, hjulpet af enkelte Kammerater, et mægtigt Arbejde med Oprømning og Klargøring til de nye „Indlæggelser“, som alle indsaa maatte komme. Allerede om Søndagen bankede Modstandsbevægelsens Folk paa Døren med de første, og i de kommende Dage gik det Slag i Slag. De nye Beboere blev omgaaende sat i Arbejde med Rengøring og Sammendragning, men fik desværre herved ogsaa Indblik i mangt og meget, som de ikke

burde have set. En taktisk Dumhed begik man endvidere ved at lade de for „Stikkeri“ tilbageholdte forblive i Lejren, der derved hurtigt fik Kendskab til de mange større og mindre „Fiduser“, som de ellers selv havde maattet udfinde med Tiden.

Den nyfødte voksede hurtigt, endnu hurtigere end under det tyske Styre. Den 17. Maj, da jeg efter at være blevet frigjort fra Grænsebevogtningstjenesten af Brigadens Folk, overtog Kommandoen over Lejren, var Belægningen allerede naaet op mod de 2000 og steg i den følgende Maaned jævnt til henved 3200, hvoraf op mod 180 Kvinder.

Lejren var paa dette Tidspunkt endnu i sin Vorden. Den hurtige Vækst havde end ikke tilladt ordentlig Registrering af de internerede. Hertil kom, at Lejren oversvømmedes med nysgerrige, der vilde se og leve med i denne mærkelige Hedeby. Vagtmandskabet var Frivillige opfyldt af de bedste Forsætter, men urutineret og med Tiden mindre og mindre interesseret i en Vagtjenestes trættende Ensformighed. Der maatte snarest fastsættes Retningslinier for, hvordan Lejrens Styrelse skulde tilrettelægges og opbygges, et System, der gav fornøden Sikkerhed og Ro og dog samtidig kunde akcepteres af dansk Mentalitet. Myndighederne havde ingen Tid til at interessere sig for vore interne Forhold, vi maatte derfor hjælpe os selv. Man valgte at bygge videre paa den Linie, vi havde skabt i den tyske Tid, idet de mest himmelraabende tyske Uretfærdigheder og Meningsløsheder blev fjernet. Vi maatte betragte Lejren som et stort Hyttetad, hvor saavel skyldige som uskyldige gik rundt, hvorfor Behandlingen maatte være — om end kølig og uden al Blødsødenhed, saa dog korrekt og retfærdig. I den udstedte „Foreløbige Instruks for Behandling af de internerede“ gaves bl. a. nedenanførte Forholdsordre:

- »1. De internerede behandles køligt, men korrekt.
Det er forbudt at anvende Vold.
.....
2. Ved Ankomsten til Lejren fastslaaes den interneredes Identitet, Kartotekskort udskrives. Han visiteres, og der fratages ham evt. Vaaben, Pas, Pengebeløb ud over 10 Kr. samt Papirer, herunder Medlemskort, Emblemer, fremmed Valuta, Afregninger, Lommebøger el. lign., der muligt kan anvendes som Bevismateriale for eller imod ham. Effekterne registreres og arkiveres. Den internerede afgiver selv Kvittering.
.....
.....
4. Al Forbindelse med Omverdenen er strengt forbudt. Alle Forsendelser til og fra den internerede skal nøje undersøges og censureres.
.....
5.
indtil videre vil kun Forretningsbesøg af livsvigtig Betydning blive tilladt
der skal tales Dansk under Besøget
6. De internerede er pligtige at udføre det Arbejde, der paalægges dem. Kun Lægeattest, udstedt af Lejrlægen, fritager for Arbejdspligt. Personer over 55 Aar er fritaget for Arbejdspligt udenfor Barakken.
.....
.....
9. Hver Søndag afholdes dansk Gudstjeneste for de internerede, der maatte ønske at overvære den.

I den indre Lejr opbyggedes et System svarende til vort med Tillidsmænd, Barakformænd, Lejrlæge, Kontor, Postkontor o. s. fr.

For Forplejningen sørgede Fængselsvæsenet under Viceinspektørens Ledelse paa Basis af det gældende Kostreglement.

Bevogtningen og Lejrens øvrige Tilsyn var overladt os og varetoges af et Vagtkompagni (Modstandsbevægelsens Folk, senere overtaget af Brigaden for tilsidst at overgaa til Hæren). Til Varetagelse af den indre Tjeneste i Lejren oprettedes følgende Dispositionsenheder under Kommandantskabet:

Administrationskontor (Besvarelse af Forespørgsler, Motorkøretøjer, Indkvartering, Inventar o. lign.)

Lejrkontor (Fangekartotek, Ejendele, Regnskabsafdeling).

Besøgskontrol.

Pakke- og Brevkontrol.

Lejrledelse med Vagtchefer m. v. } Direkte Tilsyn med
Arbejdsledelse } Fangerne.

Driftskontor (Nybygninger, Reparationer m. v., Vaskeri, Maler-, Snedker- og Smedeværksted samt Aflusningsbarak).

Ret megen Tid til Udarbejdelse af de ønskelige Instruktioner gav det daglige Arbejde ikke. Lejren oversvømmedes af Forespørgsler om dette og hint fra de interneredes Familier. Alle Besøg var naturligvis „livsvigtige“ og maatte gaa forud for ethvert andet. Fornærmelserne var legio, for netop „min Mand, Søn eller Broder o. s. v.“ var naturligvis uskyldig — akkurat som i vor Tid. Gamle Häftlinge gæstede os i stort Tal, og hvor velkomne de end var, kunde det ikke undgaas, at de beslaglagde en stor Del af den Tid, der kunde have været anvendt til Lejren. Efterhaanden strammede vi vort Greb om Lejren. Der udstedtes særlige Legitimationskort og Adgangstegn, og uredkommende formentes Adgang. Ogsaa overfor Presse og Politi strammedes Bestemmelserne, og trods nogen Modstand lykkedes det efterhaanden at opnaa mere ordnede Forhold. Helt blev Forholdene aldrig, som jeg syn-

tes, de burde have været. Hertil var Arbejdskraften for lidet skolet. Vagttjeneste kræver Uddannelse og Rutine, og vel havde vi glimrende Folk dernede, der ud fra idealistiske Motiver udførte deres Arbejde paa fremragende Maade og derved var Skyld i, at vi holdt den gaaende, men altfor mange af de yngste forstod ikke rigtig Alvoren bag Arbejdet. De var mere indstillet paa „Spænding“, et Liv med Pegefingern bag Aftrækkeren end Vagt- og Ordonnanstjenestens Trivialitet.

Efterhaanden som vi fik Bund i Arbejdet og Kontrol med utidigt Skyderi, privat Motorkørsel, og bragt de interneredes Aflevering af Ejendele ind under faste Former, hvor „Organisering“ var udelukket, tabte flere Interessen for Arbejdet. Som en iøvrigt god Mand sagde til mig, da jeg spurgte ham, hvorfor han vilde rejse: „Jo, ser du. I har efterhaanden faaet saa meget Orden paa det hele, at der ikke mere er sjovt at være her. Jeg gaar sgu' hen og bliver straffet en Dag — og det skal man da ikke ud-sætte sig selv for — vel?“.

Et Forhold, der voldte os mange Kvaler, var Folks Ietsindige Omgang med Skydevaaben. I en Lejr, hvor et stort Antal internerede i Arbejdstiden fra Kl. 8—12 og 14—17 gik ret frit omkring, beskæftiget med forskelligt Arbejde, fandt vi i Begyndelsen ikke sjældent skarpladte Vaaben henlagt paa Værelserne eller i uaflaasede, henstillede Vogne. Ejermanden reagerede hun sjældent, naar vi tog dem i Forvaring. Det kunde i visse Tilfælde lige saa godt have været en interneret, der havde sat sig i Besiddelse af Vaabnene og muligt i enkelte Tilfælde har gjort det.

Paa „den anden Side“ af Pigtraaden var Forholdene alt andet end idylliske. Sammensætningen var broget som i vor Tid, men Modsætningerne større end da. Her var allierede Krigsforbrydere, Værnemagtsfolk mis-

Spionage, Gestapo- og SSFolk, tysk Politi, Mindretalsmedlemmer, sigtet for større eller mindre, ja ganske smaa Forsyndelser mod det Land, de havde Statsborgerforhold til, Stikkere, Forrædere, Frikorpsfolk, Schalburg- og Hipomedlemmer, Feltmadrasser, Værnemagere, danske og tyske mellem hverandre. De savnede — i Modsætning til, hvad Tilfældet var for vort Vedkommende — en bærende og samlende Idé at bygge paa. Fremtiden var haabløs sort at se ind i, der laa ingen Sejr indenfor Rækkevidde, ingen fast Tro. Blot dette negative „Hvad har vi gjort?“, „hvor længe skal vi sidde her?“, parret med Mistillid til Naboen og dennes Motiver.

Stikkeriet florerede livligt i et Omfang, som aldrig forefaldet i den tyske Tid. Antallet af Tilbud om at give Oplysninger om dette og hint var en Overgang ved at tage saadan Overhaand, at vi maatte begrænse Adgangen til personligt Foretræde for mig.

I flere Tilfælde indstillede man fra tysk Side om at faa Medfanger straffet, naar man ikke selv kunde ordne dem, en Situation, der i vor Tid var ganske utænkkelig og som, dersom jeg i lignende Tilfælde var gaaet til Tyskerne, øjeblikkelig havde kostet mit Hoved paa et Fad — selvfølgelig!

Overtrædelser af Lejrens Bestemmelser fandt naturligvis ikke sjældent Sted, Forsøg paa illegal Brevsmugling, Tobaksrygning i Arbejdstiden, Besiddelse af Aviser o. lign. samt Flugtforsøg. I konstaterede Tilfælde faldt Straffen omgaaende. Taksten var normalt et vist Antal Dages Mørkearrest paa Vand og Brød, idet vi i Modsætning til Tyskerne ikke nøjedes med Trusler, men slog til med det samme. Den Balance og Værdighed, der var over den enkelte Fange og Lejren i sin Helhed i den tyske Tid, fandtes ikke i Faarhuslejren, det specielt danske Lune saas kun sjældent. Der var ingen eller kun meget

Rygge. Herrefolket og dets Medløbere var — stort set, og bortset fra ganske enkelte Undtagelser — en ynkelig Oplevelse; dog maa det naturligvis medgives disse Mennesker, at de som nævnt ikke ejede den indre Afstivning og det Haab, der fyldte os andre.

Politi- og Domsmyndighederne arbejdede energisk i Lejren for at faa de internerede i Grundlovsforhør. Til dette Formaal indrettedes tre interimistiske *Retslokaler* og 16 *Forhørsværelser* foruden Lokaler til Kriminalpolitiet, der arbejdede i snæver Tilknytning til Feltpolitidetachmentet og Englænderne. Disse havde underbragt ca. halvtredjehundrede allierede Krigsfanger i særligt isolerede Barakker.

Efterhaanden som de internerede fremstilledes i Grundlovsforhør overgik de som Varetægtsarrestanter under Fængselsvæsenets Tilsyn. Barak efter Barak indhegnedes med Pigtraad og overlodes til Fængselsvæsenets Personale saaledes, at vi for disse Barakkers Vedkommende kun overtog Bevogtningsansvaret. Dette kinesiske Æskesystem var naturligvis uheldigt for Orden og Ensartethed i Lejren, gav en Masse unødigt Arbejde og skabte en Del Irritation blandt vore Folk, men skyldtes Kravet om, at Varetægtsarrestanter i Henhold til Loven skulde hensidde under de lovlige Myndigheder. En Henstilling om paa let Maade at komme uden om denne Vanskelighed ved midlertidigt at give Lejrkommandanten Beføjelser som Fængselsinspektør forblev ubesvaret fra Myndighederne, hvilket er saa meget mærkeligere, som man senere tilbød mig en konstitueret Stilling som Fængselsinspektør i Lejren.

Disse Forhold medførte som nævnt adskillige Vanskeligheder for Lejrledelsen. Personalet flerdobledes, og man saa bl. a. det Særsyn, at Folk med nogenlunde samme Art Arbejde aflønnedes paa følgende Maade:

Brigadefolk	Kr.	2,50	pr.	Dag
Modstandsfolk	„	15,00	„	„
Reservefængselsbetjente .	„	22,00	„	„

Endnu mere grelt blev Forholdet, da Hæren (menig: 1,50 pr. Dag) overtog Bevogtningen.

3. August overtog Fængselsvæsenet Lejren som Helhed.

Tidspunktet var sikkert ogsaa inde til dette Skifte. Modstandsbevægelsens og Hærens Folk havde gjort deres Del af Arbejdet paa et Tidspunkt, hvor Myndighederne ikke var i Stand til at varetage det, og trods Uregelmæssigheder i det smaa, gjort deres til at Tidens Vanskeligheder blev overvundet.

Vi, der har siddet paa begge Sider af Pigtraaden, var glade ved vort Arbejde saavel i Frøslev- som i Faarhuslejren, og vi vil aldrig glemme den Del af vort Liv, men gladest er vi, fordi den ligger bag os

Arbejdet er endt, vi var med til at skrive et lille Stykke Danmarkshistorie, og vi gjorde, hvad vi evnede.

Andre faar dømme, om det var nok.

En Jul og et Foraar i Danmark

Af Rose Thyregod.

Vejret var, som det plejer at være ved Juletid i Danmark: lidt graat, lidt diset, ikke koldt; men saa klamt, at Stuernes Varme følte som Hygge. Og hyggeligt var der i Lærerboligen. Fra Landevejen var den skilt med en høj Granhæk, og det Stykke Have, som laa foran Huset, var en smuk Plæne, hvor Soluret talte de lyse Timer.

Meget hurtigt var Skumringen kommet den Juleaftens Eftermiddag. Lærer Martin Olsen kikkede ind i Dagligstuen og fandt sin Kone siddende paa Forhøjningen. Undertagelsesvis var hun ledig; de flittige Hænder laa i hendes Skød, og det forekom ham, at de talte deres tavse Sprog om Ængstelse.

Agnes Olsen vendte sig, da hun hørte Døren blive aabnet.

„Kom Martin“, kaldte hun, „sæt dig her . . . jeg er saa mærkelig urolig“.

„Urolig, er det for at Gaasen ikke skal blive sprød nok eller . . .“

„. . . eller hvad“, gentog hun. „Hvorfor skal vi altid gaa udenom det, vi dog begge tænker paa?“

Der blev et Øjeblik helt stille i Stuen. Saa sagde Lærer Olsen smilende:

„Jamen, hør nu, gaar det ikke godt? Drengene er raske. Ole er oven i Købet ved at forlove sig med den Pige, du altid har ønsket dig til Svigerdatter . . . Erik er blevet mere stadig i sin Læsning, hans Rektor roste ham forleden Dag . . . og vi to: du og jeg . . . ja, er du misfornøjet med mig, lille Agnes?“

„Ja“.

Saa overrasket blev Martin Olsen, at han tabte sin Pi-be. Den spredte en Hob af Smaagnister over Gulvet, han traadte dem hurtigt ud.

„Det er da ikke dit Alvor“, raabte han. „Nu har vi gaaet Side om Side i snart tyve Aar og saa sidder du der og . . .“ Martin Olsen fandt sin lette Tone: „ja, jeg som bildte mig ind, at jeg var nær ved at være en eksemplarisk Ægtemand . . . har jeg ikke baaret dig paa Hænderne saa godt, jeg formaaede . . .“

„Aa“, Fru Agnes fejede hans Ord bort, „lad os dog ikke tale om din og min Tilværelse . . . den har vel været som de fleste andres mellem hæderlige Mennesker — nej, men naar jeg vil vide noget om Drengene . . . hvad de har for, hvad deres Tanker er . . . saa viger du udenom — du smutter som en Aal!“

„En velnæret Aal“, lo Martin Olsen og saa ned ad sig selv. „Du har fodret mig godt i de tyve Aar, Agnes, kan du huske, hvor tynd jeg var, da vi traf hinanden?“

Agnes sad tavs et Øjeblik og saa ud over Haven. Saa var det, som om hun tog en Beslutning. Hun vendte sig helt mod sin Mand og sagde med et Smil:

„Jo—o, jeg husker meget godt den Solskinsdag, vi mødtes ved Festen paa Skamlingsbanken. Du, Københavneren, var kommet derover for at studere Folkeliv, for at se, hvordan vi Jyder teede os, naar vi festede“.

„Ja“, nikkede Martin Olsen, „og saa laa og sad I paa de grønne Skrænter omkring Talerstolen. I var saa alvorlige — en Gang imellem lukkede I op for Madpakken . . . mig forekom det den Gang, at der ligesom ikke var rigtig Fut i jer; men en Ting overvældede mig . . .“

„Og hvad var saa det?“

„Sangen! Aldrig har jeg hørt noget lignende. Blot et Vink fra Taleren, saa bruste Sangen frem som et Hav af Tone. I kunde dem allesammen — de gamle

efter Vers . . . ja, det var, naar I sang, som gav I et Løfte . . . jeg glemmer det aldrig. Naa, maaske var det ogsaa, fordi du var med mellem de syngende“.

Fru Agnes fortsatte:

„Og saa kom Tordenvejret og tvang os alle indendørs, og du fulgte med os. Vi kom i Snak . . . lærte hinanden at kende . . . du kom igen og igen og saa et Aar efter sad jeg her som Lærerkone i en lille Landsby nær ved København“, uvilkaarligt sukkede hun.

Martin Olsen tog hende om Skulderen:

„Nu skal jeg betro dig noget, noget jeg har været saa stolt af i tyve Aar, og du kan godt tage min Betroelse som en ekstra Julegave. Du ved, at jeg blev forelsket i dig fra første Øjeblik, dit søde Ansigt med de store blaa Øjne drog mig nærmere og nærmere . . . jeg spurgte mine egne Venner, hvem du var. Det viste sig, de kendte din Far og ikke vidste Lovord nok om ham. Og de fortalte mig, at du som eneste Barn tog dig af Gaardens Husholdning siden din Mors Død . . . stort Ansvar var lagt paa dig; men du tog det ikke som en besværlig Pligt, sagde de, men som en Selvfølgelighed . . . da jeg lærte dig mere at kende, saa jeg, at de havde Ret, og jeg beundrede dig endnu mere for det; men ogsaa for noget, som jeg aldrig hørte — ikke en eneste Gang i vort Ægteskabs mange Aar“.

Fru Agnes havde lyttet opmærksomt. Nu sagde hun:

„Sikken lang Indledning . . . og maa jeg saa ikke faa at vide, hvad det usædvanlige var?“

„Jo, at du aldrig sukkede. Alle andre Kvinder — unge som gamle Frøkener som Fruer klager sig . . . saa over det, saa over det . . . du havde den morsomme Vane, at du fløjtede dig i godt Humør — og os andre med. Men i denne Vinter har Fløjte-trillerne hørt op. Og nu for et Øjeblik siden, lille Kone, sukkede du.“ Han bøjede sig, tog hendes

Hoved ind mellem Hænderne og fortsatte: „Hvor er min modige Pige fra den Dag paa Skamlingsbanken?“

Agnes svarede ikke. Hun lukkede Øjnene, men ned over Kinderne gled en Strøm af Taarer. Pludselig rettede hun sig og lyttede ud mod Haven. De hørte begge, at Laagen forsigtigt blev lukket op og i; men de kunde ikke se, hvem det var som gik over Gangen.

Lidt efter smældede Dørhammeren i hurtige Slag.

„Det maa være fremmed Folk“, sagde Lærer Olsen. „Jeg gaar ud og ser . . . bliv du roligt siddende her“.

„Naturligvis“ hørte han sin Kone sige og kom til at smile, fordi en munter Fløjten fulgte ham paa Vej ud mod Indgangsdøren. Efter et Par Minutters Forløb vendte han tilbage fulgt af tre Mænd, som bar Halvmasker over Ansigterne.

„Tænd“, raabte den ene.

Henne ved Vinduet rejste en Skikkelse sig; og tre Mænd gjorde et Skridt frem; men saa hørte de en Kvindestemme sige:

„Nu skal jeg finde Kontakten. Vi maa da se, hvem Gæsterne er“.

Et Knips. Og Stuen laa badet i Lys fra den store Loftkrone.

„Begynd her“, kommanderede den ene, „jeg gaar ovenpaa . . . det er vel dér, Sønnerne sover. Er der laaset, sprænger vi Døren!“

Igen lød den rolige Kvindestemme:

„For vor Skyld er det ikke nødvendigt at lave nogen Slags Uorden . . . alle Døre er aabne, alle Gemmer til at lukke op“.

„Naa, fint“, lo den fremmede, „saa kan vi hurtigt komme hjem og æde Julemad!“ Fra sin Taske tog han et tykt Tov og bandt Martin Olsens Hænder sammen paa Ryggen.

„Sid bare ned, Hr. Lærer“, han sparkede en Stol over Gulvet.

Da et Kvarter var gaaet, stod intet Bohave paa sin oprindelige Plads. Borde, Stole, Skabe var rykket bort fra Væggen. Billederne revet ned. Tæpperne bøjet om, Chaltollets Skuffer hevet ud, og Indholdet væltet over Gulvet. Bøgerne hobede sig op i Stuens Hjørner, Gardinerne hang sønderrevne, og Klaverets Bagklædning var brudt fra.

Fru Agnes fulgte de fremmedes Færd med Øjnene. Hun sagde ingenting, men gik stille med fra Rum til Rum og mærkede deres Raseri stige, efterhaanden som Skuffelsen over ikke at finde noget, bredte sig. Til sidst stillede den ene sig op foran Lærerparrat i den før saa hyggelige Dagligstue og brølede:

„Det er vel ganske omsonst at spørge, hvor Sønnerne er . . . Forældre ved jo aldrig noget“. Han tav; men da han ikke fik Svar, raabte han: „Naa, de Hanekyllinger finder vi. Stol paa det!“

Et Øjeblik efter hørtes Laagen smække i — en Bil blev startet lidt derfra. Saa dyb Stilhed.

Inde i Værktøjskuret fandt Fru Agnes en skarp Sav. Det jernhaarde Tov, som havde bundet hendes Mands Hænder løsnedes lidt efter lidt. Hun sagde ikke noget under Arbejdet; men da hun saa de svulne, røde Haandle, skælvede det om hendes Mund, men det første Ord, hun hviskede, var:

„Drengene?“

Lærer Olsen tog hende ind til sig. Han hørte hendes Hjertes hæftige Slag og mærkede Angsten i de rystende Hænder. Et Øjeblik var han tavs, saa sagde han sagte:

Urolige Hjerte
hvad fejler dig dog?
Hvi gør du dig Smerte
du ej har behov . . .

Han strøg hende over Haaret, tog sit Ur frem, saa paa det og fortsatte i sin sædvanlige, lette Tone:

„Men jeg tror bestemt, at vore Drengene er skrupsultne . . . de kan være her om tyve Minutter. Mon du kan trylle et Maaltid frem midt i al den Forvirring“.

„Jaja“, Moderens Stemme var ivrig, men saa sagde hun: „Jamen er det ikke farligt, at de kommer . . . og dog, hvor vidunderligt . . .“

Lærer Olsen nikkede. Han var i Færd med at trække Mørklægningsgardinerne ned. Saa rejste han et Par af Stolene, skubbede Chatollet paa Plads og raabte ud mod Køkkenet, hvor Fru Agnes skramlede med Gryderne:

„Jeg vil sige dig, dette her Besøg har givet mig Kræfter for fire Flyttemænd . . . naa, det kan ogsaa nok behøves!“

Det eneste Sted, som viste sig muligt at faa ryddeligt i en Fart, var Køkkenet. Her stillede Fru Agnes et Bord frem, hentede Stole, bredte Dug og dækkede op saa godt det var muligt. Hele Tiden hørte hun sin Mand ordne i Stuerne, nu lukkede han op for Radioen og lidt efter lød ud til hende Salmetoner og Sang.

— Julefred, tænkte hun halvhøjt. Om og om igen gentog hun Ordet, og til sidst var det, som om det dæmpede hendes Angst og fik Tankerne til at gaa ad roligere Veje.

Pludselig hørte hun en svag Kradsen paa Vinduet. Kunde det være Katten, som var blevet lukket ude under alt det Virvar eller — — hun slukkede hurtigt Lyset i Køkkenet, aabnede Døren og et Øjeblik efter holdt hun sine to Sønner ind til sig.

— Aa, at have dem, at mærke deres unge Nakker, at føle deres Kys og i Mørket finde frem mod deres lyse, krøllede Haar — —

„Glædelig Jul“, sagde den yngste, den 16-aarige Erik, der boede paa Kostskolen nogle Kilometer derfra.

lugter godt. Men hvad er den af?" I Mørket stødte han mod et Bord: „Har I flyttet om paa Møblerne?"

Inde fra Stuen hørte de Skridt, hurtige, ivrige:

„Velkommen hjem, Drengene“, raabte Faderen, „jaja, her ser nydeligt ud, ikke?"

„Jamen“, Ole saa sig forfærdet om, I har da vel ikke haft . . . Besøg?"

„Vi har saa“, Martin Olsens Stemme var som altid rolig. „Og vi maa spise hurtigt, hvis der skal blive Tid til at tænde Træet. . .“

„Træet!“ Fru Agnes slog Hænderne sammen. „Jeg har glemt at pynte det“.

„Lille Mor“, smilte Lærer Olsen, „du kan da heller ikke huske alting. Nu sætter vi Mandfolk Lysene paa, mens du retter an“.

Aldrig før i Lærerboligen var et Maaltid blevet endt saa hurtigt.

„Kom saa, Agnes, vi kan naa at synge en Julesalme, mens Lysene brænder, saa maa vi . . .“ Faderen afbrød sig selv. Tavse gik de alle fire ind i den rodede Dagligstue; men Træet samlede deres Øjne, det lille lysende Midtpunkt fik dem for faa Minutter til at glemme, hvad der var sket og hvad der maaske skulde ske.

„Saa, Mor“, Lærer Olsen tog sin Kones Haand og førte hende hen til Klaverbænken, „spil nu et Par Vers af en af de dejlige Salmemelodier . . . og saa maa du undskylde os. Vi har et Arbejde . . .“ han strøg hende over Haaret og tilføjede: „et Arbejde, som kun er for Mænd. Husk det!“

Hun nikkede, satte sig med Ryggen til Træet og spillede:

Julen har bragt velsignet Bud . . .

Lidt efter hørte hun Døren blive aabnet og lukket igen,

der blev stille i Stuen; men stadig spillede hun. Ude paa Bagsiden af Huset hørte hun Støj som af noget, der blev kastet til Side og gravet i. Hun rejste sig, lod Lysene brænde paa Træet og listede op i Soveværelset. Fra Vinduet kunde hun skimte sin Mand og Sønnerne i Færd med at flytte den store Tørvebunke, som under et Halvtag laa nær ved Vinduet til Skolens Fyrrum.

Men Klengen af Skovlene syntes pludselig at ængste Martin Olsen; han sagde et Par Ord til Erik og Ole; hurtigt stillede de Skovlene paa Plads og begyndte saa med Hænderne at grave ned gennem den mægtige Bunke. Fru Agnes blev staaende med Panden presset mod Ruden. Ikke et Ord kom over hendes Læber; men i hendes Tanker kom stadig den samme Bøn:

„Bevar dem! Bevar dem!“

Uendelig lang Tid syntes hun der gik, saa endelig hørte hun et Udraab dernede fra:

„Hent Cyklerne!“

Erik sprang ned fra Bunken og kom et Øjeblik efter trækkende med sin egen og Broderens Cykle. To flade Kasser blev spændt paa Bagagebæreren og surret fast med brede Remme. Saa et Haandtryk, og Ole og Erik cyklede med faa Minutters Mellemlum fra Gaardspladsen ned over Markerne. Moderen vidste, at kun stedkendte vilde kunne finde frem over de gyngende Stier — — men hvor skulde de hen med den farlige Last, hvornaar naaede de et sikrere Skjul og kom de frem — — angst lyttede hun efter Støj, Raab, Skud.

Hun løb ned ad Trapperne. Martin Olsen stod i Forstuen:

„Hør her, Agnes“, sagde han, „jeg maa ogsaa væk — et Par Timer eller maaske . . . mere. Gaa i Seng. Prøv paa at sove . . . jeg kommer, saa snart jeg kan. I Morgen

ordner vi Stuerne“. Han tav et Øjeblik, saa tilføjede han: „Jeg tror vi skal gøre det selv gode Naboer har vi men“.

„Jaja, men vil du heller ikke nu fortælle mig“.

„Nej“, Martin Olsens Stemme var fyldt med Ømhed, „det er bedre, du intet ved; men naar vi ses igen, saa“

„Jamen, Drengene?“

„I disse Aar, lille Agnes, er dine Drenge blevet Mænd, og der er Brug for dem — og for mig!“ Han tav. Et Øjeblik efter var hun alene i Huset.

I det mørke Værelse, hvor Grantræets sidste Lystumper blafrede svagt, skinnede Klaverets Tangenter frem. Hun nikkede hen for sig. Her kunde hun være og i Stilheden lokke Tonerne frem — alle de gamle Sange fra Ungdommen, fra Grænselandets Højtidsdage, hvor Slægt og Venner aldrig blev træt af at synge. Nattens Timer gik. Fru Agnes sad stadig og spillede, hun havde svøbt et Tæppe om sig, stukket Fødderne i Sivsko, Fingrene var iskolde; men det var, som om hun ikke turde holde op — saalænge hun sad her, følte hun sig ikke ene.

Pludselig hørte hun Støj. Ikke lette, forsigtige Skridt; men en Brasen ind over Gaardspladsen og Forhave. Enkelte Kommandoraab lød, saa sprængtes Døren og et Par stærke Haandlygter oplyste Stuen. Agnes Olsen havde rejst sig, hun stirrede fra den ene til den anden i den Gruppe Mænd, som fyldte Stuen.

En af dem traadte frem, stak en Revolver op foran Øjnene paa hende og brølede:

„Ud med Sandheden! Hvor er Manden og Sønerne?“

„Jeg ved det ikke“, var hendes første Svar. Og det blev ved med at være Ordene i det timelange Forhør. „Jeg kan ikke sige det, for jeg ved det ikke ..“.

Til sidst blev hun trukket ud til den ventende Bil og kørt til den Afdeling af Hovedstadens Fængsel, hvor der

endnu var Plads for genstridige Fanger. Og der gik en Nat og en Dag. Gang paa Gang blev hun ført frem for at afpresses de Ord, der vilde betyde Tortur, maaske Ud-slettelse for hendes Kære. Da de spurgte om hendes Føde-

„Ud med Sandheden! Hvor er Manden og Sønerne?“

sted og fik at vide, at hun var fra Grænselandet og derfor maatte kunne deres Sprog, forlangte de Svarene paa Tysk.

Agnes Olsen vægrede sig ikke — tværtimod tænkte hun, at jo længere hun kunde holde Forhørene ud, jo

mere Tid vilde hendes Mand og Drengene faa til at skjule sig.

Tre Døgn blev hun i Fængslet. Men da Morgenen gryede den sidste Nat, kom en gammel Mand, iført laset Soldatertøj hen til Tremmedøren:

„Heraus!“ brølede han. Da Agnes Olsen kun stirrede sløvt paa ham, skreg han igen og stampede i Gulvet: „Na' heraus!“

Hun rejste sig fra Briksen, nærmede sig Manden og spurgte:

„Vil det sige?“

Han tog hende i Skulderen og drev hende foran sig hen gennem Gangen: „Na' schnell . .“. Til sidst var de naaet ned i Stueetagen. Hun genkendte den tunge Port og følte for første Gang i de sidste Dage et Glimt af Haab: Skulde den aabne sig for hende, vilde hun om et Øjeblik være udenfor?

Vagten traadte hen til den gamle Soldat, fik et Stykke Papir stukket i Haanden, han saa fra Papiret til Agnes Olsen og spurgte paa gebrokkent Dansk om hendes Navn. Fødselsaar og Bopæl. Med sagte Stemme, men klart og tydeligt svarede hun paa det hele, saa drejede Porten sig. Vejen var fri; men da hun stod paa øverste Trappetrin i den isnende kolde Vinterluft, mærkede hun, at hun havde glemt sit Overtøj. Hun vendte sig og spurgte efter Kaaben og sin Taske; men Vagten skubbede hende brutalt nogle Trin længere ned og raabte:

„Grüss Gott, Grossmutter!“

— Naaja, tænkte Agnes Olsen, hvad betyder det, jeg kan jo gaa mig varm — hun saa sig om. Egnen forekom hende ukendt; men Vejen her maatte vel føre ind mod Byen. Hun gik til, svingede med Armene, slog dem ind mod Brystet. Saa gav hun sig til at løbe, og et Øjeblik

efter saa hun Remisen, hvor en Sporvognslinje havde sin Endestation.

Det maatte være første Vogn, for da Agnes Olsen naaede den, var den fyldt med Mænd, som skulde paa Arbejde. Hun klatrede op paa Forperronen og fik knebet sig en Plads nær Vognstyreren. Da Konduktøren bankede paa Ruden for at billettere, bøjede hun sig frem og bad om at maatte blive skrevet op for de 25 Øre, en Omstigningsbillet kostede, saa skulde hun sende Pengene.

Konduktøren brummede over Besværet, og de andre Passagerer saa forbavset paa hende. Der var noget mystisk ved denne Kvinde uden Hat og Frakke. Saa nervøs var hun, at hun fik Taarer i Øjnene; men en ung Arbejder bøjede sig hen mod hende og hviskede:

„Kommer De derude fra?“ Han gjorde et Kast med Hovedet.

Agnes Olsen saa et Øjeblik paa ham, saa nikkede hun.

„Og De har ingen Penge?“

„Nej.“

„Skal De hjem?“

Vognstyreren, der hele Tiden havde staaet tavs, vendte Hovedet og sagde nu:

„Kom herhen, Dame?“

Da Agnes Olsen stod ved Siden af ham, hviskede han:

„Om nogle Minutter skal disse Mænd af fortæll mig saa hurtigt, om jeg kan hjælpe Dem.“

Det blev endnu koldere paa Forperronen, da Arbejderne forlod den ved Stoppestedet udfør Fabrikken. Selv Vognstyreren i sin varme, tykke Kørekavaj og halmforede Træskostøvler følte det; han mærkede, hvor Kvinden ry-stede af Kulde, derfor sagde han:

„De maa hellere staa af ved første Omdrejning og saa gaa hjem til mig fortæll Lillemor, at jeg har sendt

Dem, saa ved hun Besked. Ved 13-Tiden er min Tjeneste forbi, saa kan vi tale om, hvad der kan gøres“ han gav hende sin Adresse, standsede Vognen og næsten løf-

„Fortæl Lillemor, at jeg har sendt Dem.“

tede Agnes ned paa Vejen. Sporvognen slingrede videre, knirkende og skingrende ind mod Centrum.

Der var ikke ret langt til Vognstyrerens Bungalow; men da Agnes Olsen stod foran den, syntes hun, at aldrig før i sit Liv havde hun følt sig saa træt, saa forkommen — hun saa mod Vinduerne.

— Det var nok Stadsstuen, som vendte ud mod Vejen, alt var saa pillent og pynteligt; men mon det alligevel ikke var bedre at finde om til Køkkenindgangen. Hun gik tøvende nogle Skridt frem over Havens Fliser. I det samme blev Døren aabnet, og en lille spinkel Kvinde i hvid Kittel kom frem øverst paa Trapen:

„Nej Tak, vi skal ikke ha' noget som helst!“

Uvilkaarlig kom Agnes Olsen til at smile; hun havde ofte selv brugt de samme Ord, naar paagaende Repræsentanter absolut vilde sælge et eller andet. Smilet fik Vognstyreverens Kone til at se nøjere paa den Dame, der stod foran hende. Et Øjeblik efter spurgte hun sagte:

„Er der noget, jeg kan hjælpe med?“

„Deres Mand sagde“

„Jamen, saa skynd Dem. Kom ind i Varmen. Herreje, Menneske at De ikke sagde det straks. Selv en Istap maa jo fryse i den Kulde“

Lidt efter sad Lærerkonen op ad en varm Radiator, indhyllet i Tæpper, mens hun drak en hed Kop Mælk.

„Se“, sagde Lillemor, „min Mand og jeg har aftalt, at de Folk, han sender hertil, snakker jeg ikke med, før han selv kommer saa De er altsaa min Kusine, som er rejst hertil fra Skelskør — — hvis andre skulde vise sig. Og nu trænger De til Hvile, Kusine — —?“

— — „Agnes“, smilte Gæsten.

„Godt“, den hvidklædte Lillemor tog Bylten og næsten bar Agnes ned i den lune Kælder, hvor Fyret var. Her blev hun lagt paa en opredt Feltseng, Skoene blev trukket af hende, og et beroligende Pulver maatte hun tage. De sidste Ord, hun hørte, var:

„Sov nu, og vaagn glad!“

Nogle Timer efter sad Lærerkonen igen oppe i sine nye Venners Stue og fortalte. Da hun havde endt sin Beretning, spurgte Vognstyvereren:

„Og det er nu alt, hvad De ved, Fru Olsen . . . ja, De kan trygt stole paa os. Vi er paa den rigtige Side; men ser De: reel Fortrolighed eller Nix“.

„Jeg har sagt Sandheden, svarede Agnes. „Er det da ikke saadan, at De kan mærke det?“

„Vel er det det.“ Vognstyrelsen tændte sin Pibe. „Og nu vil jeg . . . han drejede Telefonskiven og forlangte et Nummer: „Hallo, Mouse . . . Vi skulde gerne ha' set Høsterlev lidt efter . . . ja, nærmere betegnet det Hus, hvor Kirkesangeren bor. Hvordan og hvorledes og hvad . . du forstaar. Adjø med dig.“

Agnes Olsen havde lyttet til Samtalen, nu vendte hun et forbavset Ansigt til Vognstyrelsen.

„Jo-o, ser De, Fru Olsen. Vi har Omegnen delt i Distrikter. I Deres Landsby findes et Par paalidelige Folk, som foruden at passe deres Gerning har det Job at være Undersøgere. Nu i dette Øjeblik er de forbi Deres Have, maaske gaar de ind i Huset . . . enhver kan jo have Ærinde til Læreren, ikke sandt? Om lidt ved vi, hvordan det staar til.“

En halv Time efter ringede Telefonen. Vognstyrelsen noterede noget ned paa en Strimmel Papir, men hans Ansigt røbede ikke, om det var gode eller daarlige Nyheder. Han blev siddende et Øjeblik tavs efter at have lagt Telefonen, saa sagde han endelig:

„Kan De holde ud at bo alene i Deres Hus, Fru Olsen?“

„Jamen . . .“.

„Deres Mand er gaaet under Jorden . . Sønnerne er vistnok flygtet til Sverige. Det er ikke sandsynligt, at Lærer Olsen vil nærme sig Hjemmet. Og De er jo løsladt . . saa jeg vil mene, De er i Sikkerhed dér, men Valget staar til Dem selv. Jeg kan skaffe Dem Ophold et andet Sted. Hos Lillemor og mig kan De kun blive en Nat eller

to. Vi er en Station paa Vejen, og der er mange, som staar af her; men . . .“

„Hjem“, svarede Agnes Olsen. Hun rejste sig hurtigt. „Maaske vil De laane mig lidt Penge og en gammel Frakke . . . De skal faa begge Dele sendt i Morgen . . . det kunde jo dog være, der laa et Budskab til mig derhjemme . . .“

„Det gør der ikke“, erklærede Vognstyreren med stor Bestemthed, „og De maa leve isoleret. De ved i n t e t. Og De maa ikke ved Deres Væsen gøre Beboerne i Landsbyen nysgerrige.“

Lillemør havde fundet en varm Frakke frem fra et Skab, Vognstyreren stak et Par Sedler i Agnes' Haand, tog igen Telefonen og bestilte en Bil.

„Lidt nede ad Vejen holder Chaufføren med sin Vogn — han kører Dem hjem. Det bliver en ensom Tid for Dem, lille Frue; men Haabet og Modet maa De ikke tabe.“

Agnes Olsen svarede: „Jeg er Sønderjyde“.

„Jamen, saa er De jo allright!“ var Vognstyrerens Svar.

Og saa levede Agnes Olsen alene i Lærerboligen. Hver Morgen vaagnede hun med Haab om, at dog denne Dag vilde bringe blot det mindste Livstegn fra dem, hun hørte til. Og det blev Marts med Mildhed og tidlig Varme over den store Have. Agnes Olsen fik Timerne til at gaa ved Arbejdet derude; men den 9. April stod hun ved Soluret. Da Sirenerne piftede Klokkeslaget, saa hun, at Landsbyens Folk kom frem paa Vejene, stod tavse og saa op mod Himlen — i Tusindvis af Ønsker blev sendt af Sted.

Men de allerførste Dage i Maj grønnedes Hækken omkring Huset, og Skoven bag ved Mosen fik et brunligt Skær som af bristefærdige Knopper.

Og Tiden var inde.

Fru Agnes sad den 4. Maj om Aftenen i sin Stue. Hun

var træt, hun havde mange Timers Slid bag sig, nu vilde hun høre den danske Stemme fra B. B. C. og saa i Seng.

Radioen lyste ud i den hyggelige Stue. En Mandsstemme talte, det lød som om hans Stemme skælvede, han gentog og gentog de samme Ord. Saa blev der sunget: Der er et yndigt Land .. og igen kom Ordene: Danmark er frit!

Agnes Olsen rejste sig, lukkede for Apparatet og stillede sig ved Vinduet. Nogle Folk kom løbende, de raabte til hinanden, trykkede Hænder og løb videre — —

En Bølge af Glæde og Haab fo'r igennem hende. Maa-ske vilde hun ogsaa denne Aften, denne Nat faa Bud. Hun hørte Telefonen ringe. Det var Præsten. Om Fru Olsen dog ikke vilde komme over til dem, være med til at fejre det store, der endelig var sket.

Men Agnes Olsen sagde Nejtak. Det var netop nu umuligt at gaa hjemmefra, hun maatte være i sine Stuer, maatte vente, vente — —

To gamle syvarmede Stager bar hun hen i Karmen, tændte Lysene og saa, hvordan deres stille Flammer spejlede sig i Ruderne — de maatte kunne ses ud over Hæk og Vej til den, der kom.

Da Klokken var 1 hørte hun Trin paa Havens Grus.

Igen gik hun mod Vinduet og stirrede ud. Og saa endelig lød den Stemme, der Maaneder igennem havde været hendes Længsel:

„Agnes! Luk op!“

Et Øjeblik efter laa hun i sin Mands Arme. Hovedet mod hans Skulder og Ansigtet vendt opad mod hans; men det første Ord var:

„Drengene ..“.

Der kom et Drag af Smerte i Lærer Olsens Øjne. Han svarede ikke, ledte sin Kone hen til Sofaen og satte sig tavs ved Siden af hende.

„Du m a a tale“, hviskede hun.

„Ja“, han strøg hende over Haaret. „Ja, nu har jeg Pligt til det, til at fortælle alt. Mig har du her ved din Side, i Morgen kan jeg gaa fri og uden Frygt paa Vejene, begynde min Gerning og være til Hjælp og Nytte. Om nogle Dage kommer Erik tilbage fra Sverige, han er med i den danske Brigade — hans Stemme var det, du hørte, naar Frihedssangen blev sunget i Radioen ..“. Han tav, knugede hendes Haand: „Men Ole kommer ikke mere her. Han blev fanget af Gestapo, bragt ud i Grib Skov. Der smed de ham efter fuldendt „Daad“. Jeg fandt ham, Nat efter Nat gravede jeg en Grav til ham — han ligger nu nær ved Ottevejskrogen. Du og jeg kan tage dertil og ..“

Agnese Olsen svarede ikke. Den stilfærdige Forklaring af den frygtelige Kendsgerning gik lidt efter lidt ind i hendes Bevidsthed:

— Ole er borte. Den kække, muntre Dreng var blevet stum. Han var gemt under Græstørv — —

Hun rejste sig, gik frem og tilbage over Gulvet, mens Taarerne strømmede ned, men pludselig vendte hun sig mod den bøjede Skikkelse, løb hen til ham, lagde sig paa Knæ foran ham og hviskede:

„Vi vil ikke sørge. Ikke jamre — nogle maatte jo ofres for at Danmark kunde blive frit. Jamen, Martin: Vi er fri, vi kan tænke, tale skrive, le .. jaja, det sidste bliver svært for os to, men vi prøver .. prøver“, gentog hun. „Og det vil gaa lettere Dag for Dag“.

Næste Morgen var alt Liv i Danmark helt anderledes. En tung, tung Byrde var væltet fra Folkets Skuldre. Det gode Budskab gik som Lindeblomsters Duft fra Vej til Vej, fra Egn til Egn. De lysegrønne Skove var skønnere end nogensinde, Bælt og Sund blev blaa i Himlens Genskin. Primavera — Foraarets Symbol — dansede fri og let hen over den danske Jord.

Dage ved Grænsen.

Ved Morten Kamphøvner.

Den, der har tilbragt et halvt Hundrede Aar i Nærheden af Grænsen, først ved Kongeaagrænsen og siden ved Skelbækgrænsen, skulde vel være i Stand til at høre Melodien i Grænsens Sang.

Javel, men det kommer an paa, hvad man saa forstaar ved Grænsens Sang. Hvis jeg skulde skrive om de Indtryk, jeg har haft, naar jeg stod ved baade det gamle og det nye Grænseskel, vilde jeg i hvert Fald have vanskeligt ved at koncentrere alle mine Oplevelser og forme dem til en Helhed — en Melodi. Saa mangfoldige og forskelligartede har de været.

Jeg har hørt om en Mand, der for mange Aar siden, i Slutningen af Firserne, hver Gang han i sit Hestekøretøj skulde passere Grænsen, satte Fart paa, for saa, naar han endelig var ovre paa den danske Side, at holde Hesten an, saa den slog over i Skridtgang. Saa først trak han Vejret og aandede frit. Han boede bare en halv Mil sydfor Grænsen, men selv dér følte han Ufrihedens Pres. Maaske var det, fordi han saa at sige fra sin Husgavl kunde se ind i det forjættede Land. Derfor var det ogsaa en Fest for ham at komme over paa den anden Side. Ja, han kunde endda standse Hesten helt, for ligesom bedre at kunne nyde Glæden ved at aande frit.

Mon mange andre ikke har haft samme Følelse. Jeg husker fra Drengesaarene, at det altid forekom mig, at Fuglene sang langt smukkere ovre paa den danske Side af Grænsen. Men jeg har heller ikke glemt, at Drengene i den Landsby, der paa dansk Side laa Grænsen nærmest, fandt deres Glæde i at stene os »Tyskere« ud af Byen. Vore Huer og vort Tøj havde naturligvis faaet et vist preussisk Tilsnit, og det faldt vi paa.

»Tyskerpak!« raabtes der efter os, og det sved os i Hjertet, Vi havde i den tyske Skole intet lært om, at Landsbyen, hvis Ungdom gjorde os saa gram en Tort, for 36 Aar siden paa samme Maade som den By, vi kom fra, hørte til Hertugdømmet Slesvig.

I vor Harmes og Magtesløshed gav vi os til at bombardere den tyske Grænsepæl med den sorte Ørn, saa den dystre og forhadte Fugl bar tydelige Mærker af vore Stenkast.

Og saa en skønne Dag var man med til at holde sit Indtog over den samme Grænse, men da var Ørnen forsvundet, og paa det Sted, hvor den før var plantet, var der anbragt en Æresport med Indskriften »Velkommen«.

Der har været talt meget om at faa den gamle Grænse slettet, men den er der bestandig. Det er kun faa Aar siden, jeg af en Forening lige paa den anden Side Kongeaaen fik Opfordring til at holde et Foredrag, og da jeg spurgte Formanden, hvilket Emne, man ønskede, jeg skulde tale om, svarede han mig, at det ikke maatte være om Sønderjyderne, for dem kunde man ikke lide der paa Egnen. Derimod ønskede man gerne, at jeg skulde tale om Flensborg og Sydslesvig.

Jeg skylder at tilføje, at det var en Sønderjydsk Forening, der saa saadan paa Tingene, og at jeg fik en anden til at holde Foredraget. Men jeg maa indrømme, at jeg blev overrasket over en saadan Holdning, og ikke just behagelig overrasket. Denne Sønderjydske Forenings sønderjydske Interesser var altsaa begrænset til Omraadet sydfor den nuværende Grænse. Spørgsmaalet maatte derefter være, om man havde specialiseret sig, eller om hele denne mærkelige Indstilling kun var et Udtryk for, hvad man virkelig maa have Lov til at kalde »Sønderjyderi«, hvorefter Formaalet med Foreningens Virksomhed nærmest maatte være at skaffe Medlemmerne en følelsesbetonet og stemningskildrende Nydelse.

Jeg skal afholde mig fra at dømme om Motiverne, men for den første Muligheds Vedkommende dog sige, at en saadan Specialisering er bundforkert.

*

Og nu er det 25 Aar siden, den gamle Grænse blev flyttet mod Syd. Den 10. Juli stod jeg ved Frederikshøj og saa Kongen ride over det gamle Skel. Selv den, der har oplevet adskilligt, maa vist sige, at det Øjeblik var det største i hans Liv.

To Dage senere gæstede Kongen og hans Følge den nye Grænse. Her ved Kollund Kro hilste han paa vore Landsmænd fra den anden Side de nye Grænsepæle og udtalte Ordene: »Lige saa lidt som De glemmer os, glemmer vi Dem«. Et bevæget Møde, der ogsaa vil gaa ind i Grænsens Historie.

Og hvad er der ikke sket siden! Hvor tit har man ikke i Aarene efter Genforeningen passeret Grænsen ved Krusaa. Naar der var dansk Aarsmøde i Flensborg, eller naar der var

Grænsen eller spændte Forhold for vore sydslesvigske Landsmænd.

Der er smukt ved Grænsen, men den, der saa at sige al sin Tid har haft Grænsen inde paa Livet, vil altid spore dette mærkelige Tryk, som vilde være der, selv om der som i gamle Dage ved den gamle Grænse ikke var Paseftersyn. Men derovre vest for Søen og ved dens Skrænter udkæmpedes den 9 April 1848 den for Danskerne sejrige Kamp mod Slesvig-Holstenerne. Tooghalvfems Aar senere, netop den 9. April, holdt det tredje tyske Riges pansrede Hær sit Indtog i Danmark og bevægede sig ogsaa ad denne Vej, indtil de mødte de alt for smaa og spredte danske Styrkers tapre og opofrende Forsvar. Men den danske Forsvarsvilje blev markeret!

Dernede staar de blaa, danske Gendarmere, og længere mod Syd skimtedes de tyske Grænsevogtere i de grønne Uniformer. Der var Grænsen ud til det urolige Europa og det gærende Tyskland. Man mærker ligefrem Spændingen fysisk, naar man færdes her.

Her stod jeg ogsaa en Juninat 1930, bare ti Aar før Tyskernes Indmarch, og ventede paa, at der skulde ske noget. Alarmerende Rygter havde sagt, at man kunde vente en Invasion af tyske Kommunistere, som vilde demonstrere paa Dybbøl, hvor man den følgende Dag vilde fejre en Fest i Anledning af Tiaarsdagen for Genforeningen.

Der laa Soldater med Maskingeværer posteret paa den danske Side af Grænsen. En Kaptajn af Reserven, som senere gik over til Nazismen, var mødt med en lille Haandtaske, og da han blev spurgt om dens Indhold, svarede han meget hemmelighedsfuldt:

— Tys, det er hele Jydske Værns Opmarchplan!

Vi ventede hele Natten, men der kom ingen Kommunistere. Ak, ja, det var den Gang. I denne Forbindelse ser jeg, at Dr. Lorenz Christensen paa det Lag har rettet et Angreb mod Dr. Kähler. Der var altid Røre. Der skete noget ustandseligt.

Hvor ofte har jeg ikke passeret Grænsen ved Krusaa med Sindet opfyldt af denne mærkelige Spænding. Ikke mindst i de Aar, Nazismen gik frem med Kæmpeskridt, og ikke mindst i Egnene Syd for Flensborg.

Jeg glemmer aldrig en Aftenstund, da jeg sad hos Redaktør Ernst Christiansen i hans Kontor paa »Flensborg Avis«. Det eneste Lys, der var tændt, var en Lampe med en lyserød Skærm, som stod paa Skrivebordet. Udenfor drog en Flok syngende Unge for-

bi, og Redaktør Christiansen vendte sig mod mig. Skæret fra Lampen faldt paa hans lyse Hoved, og jeg syntes at læse noget triumferende i hans Øjne, da han spurgte mig:

— Kan De høre, hvad de synger?

— Nej.

— Wir sehen dich wieder, mein N. S. Wir sehen dich wieder, wir halten fest! — Og N. S. det betyder Nordslesvig.

Andet sagde han ikke, men jeg forstod hans Ord som en Hentydning til, at det godt kunde gaa saadan, at det ikke bare var dem dernede, det gik ud over. At de ikke altid vilde være alene om at tage imod Ubehagelighederne. At det ikke var sikkert, de altid skulde være »Prügel-Knabe«.

Og saa stod jeg da en Aften ved Grænsen og ventede. Den 8. April 1940. En dansk Flyvemaskine kredse nu og da over Grænseområdet. Rygterne fortalte om stærke, tyske Troppeformationer, der var undervejs, men det var umuligt at faa sikre Oplysninger. Grænsen var hermetisk tillukket. En af Grænsegendarmeniets Officerer og jeg sad hos en Toldkontrollør og drak Kaffe. Af og til gik Officeren til Telefonen. Intet bestemt. Maaske var det hele blind Alarm.

Næste Dags Morgen kom de pansrede Styrker kørende forbi mit Vindue. De lange Kolonner fortsatte mod Nord. Det var sket, vi var atter i Tyskernes Vold, men denne Gang var det ikke blot Nordslesvig, det gjaldt, men hele Danmark.

— Saa er altsaa den Tid forbi, var min første Indskydelse. Saa skal vi til at slaas med dem igen. Naa ja, lad gaa, hvis det ikke kan være anderledes. Maaske var det det bedste, at det ikke kom til at gaa ud over os alene, men at hele Landet kom til at stifte Bekendtskab med Tyskerne. Det var i hvert Fald en Trøst, at vi ikke denne Gang skulde være ene om at tage Kløene. Maaske kunde det i det øvrige Land vække Forstaaelsen for, at der stod noget paa Spil ved Grænsen.

Saadan føjede Tankerne sig i dette Øjeblik. Hvem kunde ane, hvad der vilde ske med Danmark i de kommende fem Aar! Vækelsen kom omsider, næsten mere hektisk, end man kunde ønske, naar Hensyn skal tages til Spørgsmaalet om denne Rejsnings Holdbarhed og Betydning i det hele taget. Med nogen Skepsis har mange ogsaa lagt Mærke til, at en stemningsbevæget Ungdom har vurderet en toarig Indsats i Kampen mod den tyske Besættelse som langt mere betydningsfuld, end Sønderjydernes Indsats under

et 56-aarigt Fremmedherredømme med Udsving og Tvang og tvungen Deltagelse i en Krig for fremmed Sag, men alligevel paa Vagt for Danmark.

Der kan ogsaa komme skurrende Toner i Grænsens Sang.

*

Grænsen var lukket under Krigen, men nu og da lykkedes det dog at faa Tilladelse til at passere den. Redaktør Ernst Christian- sen blev tvunget bort fra sin Plads ved »Flensborg Avis«, og en Dag stod man ved hans dannebrogssvøbte Kiste i et koldt, tysk Ligkapel. Hvor trøstesløst i disse fremmede og triste Omgivelser. Hvor tungt i en haabløs Tid! Og saa var det alligevel, som om alt dette forsvandt, da Peter Grau i faa Ord bragte sin døde Ven en Tak, fordi han havde været Danskhedens og Modersmaælets Rid- der.

Senere stod vi ved en lang Række Kister, Ofrene fra et Bom- bebangreb paa Flensborg, Børn, der havde leget tillidsfuldt i en Børnehave, kort før Ulykken ramte dem og det danske Mindretal, som havde stillet Forhaabninger til den opvoksende Ungdom.

Men ogsaa Lyspunkter: Samværet med slesvigske Landsmænd til Aarsmødet, hvor man kunde faa Øje paa dem, fordi de ikke skjultes bag Gæster Nord fra, og hvor man opdagede, at det for en stor Del var Efterkommere af Flensborgs gamle, kongetro og kærnedanske Stok, man færdedes iblandt.

Og endelig et Forældremøde paa Duborgskolen kort før Kri- gen sluttede, en Oplevelse, der fortalte om det Arbejde, der ud- førtes for at samle og fastholde den Kærne, der udgør Danskheden i den gamle By. En Oplevelse, som hører med, naar der tales om Dage ved Grænsen.

*

Det var mærkeligt at opholde sig ved Grænsestationen den Dag, Krigen holdt sit Indtog i Danmark, men lige saa ejendom- meligt var det at færdes der, da den var ifærd med at slippe sit Tag i vort Land.

Det var da de hvide Røde Kors Vogne var begyndt at hente danske og norske Fanger hjem fra de tyske Koncentrationslejres Helvede. Den berygtede Gestapo-Chef og Kommandør af den ty- ske Hjemmehær, Heinrich Himmler, havde med den svenske Greve Bernadotte som Mellemand tilbudt at kapitulere overfor England

og Amerika, saa det kunde kun være et Tidsspørgsmaal, naar det hele var forbi.

Men de hvide Vogne rullede frem og tilbage over Grænsen. Det var højeste Øjeblik. Hvis Røde Kors ikke havde sat ind med Tilsendelse af Levnedsmidler og havde opnaaet Tilladelse til at samle de danske og norske Fanger til Hjemsendelse, var det endt med en Katastrofe.

Slægt og Venner venter paa de hjemvendende Fanger.

Rædslerne rykkede nærmere til Grænsen. Med Hjemsendelsen af disse ulykkelige og haardt ramte, gik der et Pust af tysk Umenneskelighed og Brutalitet ind over Grænsen. Men selve Modtagelsen var til Gengæld et Udtryk for Hjertelighed og Gensynsglæde, som greb alle.

Fangerens Paarørende var mødt langvejsfra, og mange holdt trofast ud fra Dag til Dag. Et Ægtepar holdt endog ud i to Døgn, men Haabet vilde de ikke opgive. Saa kom deres Søn med Transportens sidste Vogn. Desto større blev Glæden, da de fandt hinanden.

I lange Karavaner kom de svenske og danske Røde Kors-Biler med Fangerne. Det var et stort Organisations-Maskineri, der var

sat i Gang, men det virkede udmærket, og Arbejdet gik uden Gnidninger. I Halvdelen af April Maaned kom de første Transporter fra Neuengamme. Først kom de Syge, som afleveredes paa Karantænestationen i Padborg, hvorfra de efter at være blevet undersøgt, sendtes paa Rekreationsophold i Sverige.

Hvor var det et gribende Syn at se disse Mennesker. Det var levende Skeletter, og saa lykkedes det endog for nogle af dem at fremtvinge noget i Retning af et Smil, naar de blev baaret ud af Ambulancerne og modtog den første Velkomsthilsen paa dansk Grund. Det var unge Mennesker, men nogle af dem saa ud som Oldinge, og deres store, feberhede Øjne syntes at spørge de omkringstaaende, om det virkelig var sandt, at deres Lidelser nu var forbi.

Blandt de oppegaaende var ogsaa en af mine Bekendte. Han ilede hen imod mig, og efter at jeg havde budt ham velkommen, fortalte han mig noget, der gjorde et stærkt Indtryk paa mig.

— Man maatte bare ikke give op, sagde han. Gjorde man det, var det forbi. Det var en Viljesag, hvis man vilde igennem alt dette. Klø gav der nok af, og Maden var mere end ringe. Men hvis vi ikke havde haft Pakkerne hjemmefra, havde vi ikke kunnet klare det. Men jeg havde sat mig for, at jeg vilde. Taber du Modet, gaar det galt, sagde jeg til mig selv. En af mine Kammerater, det var forresten Lektor Rosenkjær fra Tønder, var til at begynde med den, der saa bedst ud af os alle og havde det bedste Humør, men saa pludselig en Dag mistede han Modet, og nogle Dage efter var han død.

Mange andre fortalte om alt det utrolige, de havde oplevet, og som vi alle har læst om i Aviserne: Mishandling med Pisk og Gummiknipler. De fortalte ogsaa om de frygtelige Gaskamre. En Kvinde havde oplevet, at 1000 var blevet ført bort til Gaskammeret, de fleste var døde, men mange var endnu levende. Døde og levende mellem hinanden.

Men var det trist ved Karantænestationen, var det idel Glæde og Lykke ved Krusaa, hvor Ambulancerne og Rutebilerne med de raske Fanger standsede, og hvor Mejeriet var indrettet til Forplejningsstaion. Der serveredes Gullasch og Havregrød, og den, der overværede denne Bispisning, vil sent glemme de stakkels Fangers Glæde ved den varme Mad, ikke mindst ved Kartofflerne i Gullaschen. Kartoffler var en ukendt Ting i Fangelejrene.

Det skal ikke være til Danskernes Forklejnelse, naar jeg siger, at Nordmændene stærkt gav deres Taknemlighed til

hører endnu deres klingende Sprog i mine Øren, naar de Gang paa Gang takkede med de samme Ord:

— Hjertelig Tak for Deres dejlige Røde Kors Pakker. Det er dem, der har frelst os, ellers var vi aldrig kommet hjem.

— Det skal vi aldrig glemme Danmark, var der en, der udbrød.

En hjemvendt Fanges første Møde med Hustru og Barn.

Her sad de Side om Side, de, der var kommet fra de forskellige Konzentrationslejre eller Tugthuse, unge og ældre, men alle mødte de i et selvfølgeligt Kammeratskab. Nogle havde tilbragt 5 Aar i det tyske Helvede, men nu var de fri. Der lød Sang fra de store Omnibusser. Selv om de var trætte, sang de. Nu gik det hjemad og mod Friheden efter lange Tidens Trængsler og Lidelser.

Sent paa Natten den 21. April var Hjemførelsen af Fangerne saa godt som fuldført. Men saa kom der Jøder, ungarske og belgiske Flygtninge. Nye Tragedier oprulledes ved Grænsen.

Flere unge Jødinder fortalte mig om, hvorledes de var blevet pint og slaet. Vore Vogtere slog mig med Kniplen, saa Blodet løb ned over mit Ansigt. Naar noget irriterede dem, og naar de blev nervøse fik de Raserianfald og slog os. Men det er ogsaa hændt, at

de civile Tyskere, naar vi blev ført gennem Gaderne i en By, tilkastede os Fødevarer. Saa voyede Eskorten ikke at skride ind.

Dette Lyspunkt ønskede de unge jødiske Piger tydeligt nok at understrege, til Trods for den umenneskelige Behandling, de havde været Genstand for.

En Transport af Jøder fra tyske Koncentrationstjere benytter Opholdet i Krusaa til Vask og til at koge Kartofler, en sjælden Nydelse.

To unge Piger fortalte om, hvorledes de sammen med Forældrene var blevet slæbt i Koncentrationslejr, og da jeg spurgte dem, hvor Forældrene nu befandt sig, gav de sig til at græde og sagde kun:

— Gas! — Gas!

Andre gav mig samme Svar. En ung Pige, der havde været Lærerinde, fortalte, at hun saa mindelig havde bedt om at faa Lov til at blive sammen med sin Bedstemoder, men hun blev brutalt revet bort fra hende. Hvor hun nu befandt sig, vidste hun ikke, men hendes Skæbne var formentlig blevet den samme som de andre gamle Menneskers.

Nu stod disse Mennesker fra Ungarn, Østrig, Belgien og Holland som en Flok Dyr, der var jaget sammen i en Fold, lasede og

med Lidelser og Strabadser malede i hvert Træk. Mange havde i Mangel af Sko kun Klude omkring Fødderne. Et mærkeligt, gripende Syn at se en saadan Flok Nomader, som Krigen havde skyllet ind i vort Land. Ogsaa de var paa Vej til Sverige.

De stod og ventede paa Røde Kors-Bilerne. En af dem sang en Sang om den forventede Frihed, da der pludselig gik som en Skygge hen over hele Skaren, og Sangen forstummede. Fire eller fem Gestapoer, bevæbnede med Maskinpistoler, kom over imod dem. Først da de havde passeret Flokken, aandede Pigerne lettet op. Det var en undsluppet Grænseoverløber, det frygtede Politii var paa Jagt efter.

*

Grænsen havde allerede i nogen Tid staaet i Folkevandringens Tegn. Sydfra var Flygtninge i Tusindvis strømmet ind i Landet. De kom fra alle Egne i Tyskland, fra de store Byer, fra Østpreussen, Pommern og andre Steder, og de var evakuerede eller havde forladt deres Hjem paa eget Initiativ for at undgaa de fremmarcherende Russere, eller ogsaa havde de allierede Bombemaskiner gjort dem hjemløse.

Tyskland var efter Hitlers Død langt inde i det store Sammenbrud. Det var rygtedes, at den nye Fører, Storadmiral v. Dönitz havde søgt Tilhold paa den store Mørvig-Kaserne, og at Rigsleder Alfred Rosenberg havde indlogeret sig i et privat Hjem i Flensborg. Den sidste Tale, et Medlem af den tyske Rigsregering holdt, blev holdt over Flensborg Radio. Det var Udenrigsminister, Grev Schwerin v. Krosigh, der opfordrede det tyske Folk til at øve sig i Selvkritik og Beskedenhed.

Europa var rykket vor Sydgrænse nærmere, og det er stadig Tilfældet.

At den tyske Kapitulation maatte sætte sit særlige Præg paa Grænsen, siger sig selv. Nu skiftede Billedet paany. Modstandsbevægelsen troppede op, en af Lederne kom direkte fra Frøslevlejren, iført Skikasket, Stortrøje og Træskostøvler, og snart efter kom Lederen for Grænseomraadet, Dr. phil. Jens Kruuse fra Askov. De begyndte ufortrødent og med solid Omtanke at skabe en Grænsespærring lige foran Næsen af den tyske Værnemagts Grænsekommando. Men desværre kom Frihedskæmperne en halv Time for sent. Lige før lykkedes det en Bilkortege med høje og til Tænderne bevæbnede Gestapomænd at slippe over.

maaske var det kommet til Kamp. Nu blev det Englænderne, der kom til at tage sig af dem.

Da Frihedskæmperne kort efter fik etableret en stærk Kontrol og bl. a. havde opbygget Rekylgevær-Stillinger, lod deres Leder Tyskerne vide, hvad man ønskede; og de føjede sig forstaaende. Men det havde været spændende Øjeblikke med Krav til dansk Selvdisciplin.

*

To Frihedskæmpere holder Vagt ved Grænsen med Rekylgeværet i Skudstilling.

Billedet skifter paany. Den første engelske Jeep passerer Grænsen med engelske Journalister, Films- og Pressefotografer, som nær var blevet kvalt i den forsamlede Ungdoms Jubel. Hundreder af smaa Danebrogflag blev sat i Bevægelse og forevigedes af Englændernes Kameraer. Englænderne fik travlt med at skrive i Autografbøger, og kort efter kørte 3—4 engelske Vogne nordpaa. Det var et historisk Øjeblik, da de Par engelske Soldater kørte op gennem det endnu af tyske Tropper tæt besatte Danmark.

Senere fulgte The Royal Dragoons' Indtog. Et Regiment. Mere skulde der ikke til for at fuldbyrde den symbolske **Befrielse. Jeg**

fulgte de engelske Soldater op gennem Landet og over den gamle Grænse, forbi Minderne om Genforeningen for 25 Aar siden.

Selve Kørslen mindede ikke saa lidt om disse bevægede Dage. Folk stod ved Huse og Vejkryds og vinkede Velkommen til de britiske Befriere, og i Byerne stod det tæt med Folk, som viftede med engelske, amerikanske og danske Flag. Ja, der var ogsaa hist og her et Sovjet-Flag.

Undervejs mødte vi større eller mindre Afdelinger af den tyske Besættelseshær paa Vej »heim ins Reich«, eller rettere hjem til Nederlagets Tyskland, hvor mange af disse Soldater engang med Tiden vilde komme til at søge deres Hjem blandt Ruindynger.

Et trøstesløst Syn! Og hvor forskelligt fra Indmarchen for 5 Aar siden. Da der nogle Dage senere blev Gang i Hjemtransporten, fik Grænsen atter et andet Præg. Rundt omkring i Vejgrøfterne laa der tæt med Cykler, som de tyske Tropper havde maattet lade tilbage, fordi det var Cykler, den danske Befolkning havde maattet aflevere til dem.

Paa en Mark bag Mindestenen for Kongens Møde med de danske Sydslesvigere ophobede sig snart et helt Arsenal af Biler, Vaaben og meget andet, som var blevet frataget de tyske Soldater. Og ved det store Vejkryds maatte Soldaterne stille op i Gaaserad med deres Soldaterbog i Haanden, for derefter en for en at passere Kontrollen af Frihedskæmpere og engelske Soldater. SS-Tropper blev sorteret for sig og sendt til en særlig Fangelej Syd for Grænsen. Der skulde være Orden i Sagerne.

Grænsen lukkede sig hermetisk. Det var saa godt som udelukkende engelske Last- og Kampvogne, der passerede den i begge Retninger. Flensborgs skønne Fjord var stuvet fuld af Skibe, som laa unyttigt hen. Paa dens Bund laa enkelte U-Baade, som den tyske Marine selv havde sænket. Byen, der hungrede efter Forsyninger, var fyldt af Flygtninge og tilbagevendende Soldater, som skulde afvæbnes og sendes videre Syd paa.

Alt dette satte ogsaa sit særlige Præg paa Grænsen. Det var noget helt nyt. Vore lyseblaa Gendarmer er der dog paany og giver Billedet den gammelkendte Glans. De dukkede allerede op den 5. Maj og blev modtaget med fuld Honnør. Da var det, som om der vendte noget, vi længe havde savnet, tilbage.

*

Tunge, bitre, lyse og glade Minder er nu atter indspundet i Grænsens Saga.

Mit Fædreland, hvor nært dit Syd og Nord,
hvor snart man kan til dine Grænser køre.

Saadan synger en af vore Digtere om vort Land, der trods sin Lidenhed dog er saa forskelligt fra de vestjydske Klitter til de skovklædte Banker mod Øst, fra Ø til Ø, fra By til By. I fem tunge Aar blev det øvet i Samling. Det blev et Grænseland, fordi det gjorde Modstand. Da Staten ramlede, rejste Folket sig som en Mur, og vi fik den folkelige Fornyse, som Professor Vilh. Andersen havde profeteret om, da han besøgte Sønderjylland to Aar før den forrige Verdenskrig og rejste Spørgsmaalet, om Danmark kunde blive et Sønderjylland, om Sønderjylland kunde vindes tilbage inden for Danmarks Grænser. Herom skrev han dengang:

»Lykkes det os, vil vi have ført et nyt Bevis for en gammel Sandhed. Det er sandt, at Verdenshistorien er Verdensdommen. Men Verdensdommen er ingen Højesterets-Kendelse, men et del-fisk Orakel. Verdens-Ironien er Verdens-Dommen. Da Absalon sejr-rede over Venderne, forberedte han det danske Riges Opløsning. Da Bismarck fuldbyrdede den ved at tage Sønderjylland, lagde han Spiren til det danske Folks Genoprejsning.«

Siden det blev skrevet, har Tyskland tabt to Krige. Henrik Ibsen har sagt det samme med andre og næsten mere alvorlige Ord: »Just i Sejren bor Forliset!«

Danmark var ikke en af denne sidste Krigs Sejrherrer. Men det blev det forundt midt i sit Nederlag at skabe en Rejsning ind-adtill. Det fik lært at nynne paa Grænselands-Melodien. Lad os ønske, at det ikke blot bliver en Episode, men at denne Tone varigt maa blive indflettet i vort Folks Liv, saa det — for atter at citere et Paradoks af Vilh. Andersen — ikke hører Melodien, fordi det altid hører den.

Indtryk fra Koncentrationslejrene i Tyskland.

Af Sognepræst N. J. Madsen.

Naar man nu bagefter sidder og taler med Mennesker om alt det, man oplevede og blev Vidne til i Koncentrationslejrene, saa møder man ofte dette Spørgsmaal: „Hvordan kunde De dog holde al den Elendighed ud?“

Ja, hvordan kunde man holde det ud? Til at begynde med var det ogsaa meget svært, det var jo et Helvede, man var dumpet ind i. Fra Morgen til Aften lød Slag af Knipler og Skældsord og Klageskrig, og fra Aften til Morgen lød Hosten og Stønnen og døendes Rallen. Midt i det hele levede man. I den tætte Trængsel, der raadede alle Steder, havde man selv sin snævre Plads, man bevægede sig i en kvalmende Dunst af Menneskelegemer og Hvidløg og saa kun Elendighed og Jammer, men efterhaanden vænnede man sig til Forholdene, man blev paa en Maade følelsesløs eller afstumpet overfor det tilvante Syn, man indregistrerede det, man saa, men det kunde ikke vedblivende foraarsage større Udsving i Følelseslivet.

Til sidst kunde man skæmte, more sig over Vitser, man kunde synge sammen, og fordi man var Menneske søge at lette Kaarene for hinanden og for dem, der led. Naar man var naaet saa vidt, var man naaet langt, saa langt, som det var nødvendigt at naa for ikke at miste

vendige Balance, og de, der ikke naaede dette, kunde ganske simpelt ikke klare sig, men den meneskelige Tilpasningsevne er virkelig saa stor, at de fleste ret hurtigt kom saa vidt, at de blev saa nogenlunde immune overfor den dagligdags Elendighed.

Det vilde være forkert at paastaa, at vi var blevet haardhjertede, det var blot saaledes, at Følelseslivet i den Grad var tromlet ned af de stærke Indtryk, at der tilsidst skulde noget ekstraordinært til for at vække Følelser som Medlidenhed, Rædsel eller Sorg, og saadanne ekstraordinære Oplevelser dukkede jo af og til op af den tilvante graa Elendighed. Jeg vil tro, at de fleste Fanger har saadanne Oplevelser, som paany gjorde det til noget forførdeligt at være spærret inde i Koncentrationslejrens Helvede.

Lad mig fortælle om tre af mine egne Oplevelser, de var af en saadan Art, at jeg, som ikke har grædt, siden jeg var Barn, kom til at græde, og Grunden var blot den, at jeg gennem disse Oplevelser opdagede, at der under det synlige Helvede, som bestod af alle de synlige Lidelser og Trængsler, som jeg altsaa havde vænnet mig til at se, var et usynligt og langt forførdeligere Helvede, bestaaende af den navnløse Kval, der i Form af Rædsel, Dødsangst, Længsel, Haabløshed og Bekymringer, huserede i det skjulte i alle disse Medmenneskers Hjerter.

Det var i en Blok, hvor vi laa stuede sammen som Sardiner i Olie, vi var 5 voksne i to smalle Køjer. Jeg vaagnede en Nat, jeg skulde ud og krøb derfor i det tætte Mørke ned fra tredie Stokværk. Da jeg kom ned paa Gulvet, stødte jeg i den smalle Gang mod et Menneske, der stod og holdt sig oppe, idet han med oprakte Arme greb om øverste Køjekant. Paa hans hivende Aandedræt forstod jeg, at han var syg, og jeg blev derfor staaende hos ham og spurgte paa Tysk: „Er du syg, Kammerat?“ Han

svarede et eller andet paa Italiensk, et Sprog jeg ikke forstod.

Saa greb han mig med et haardt Tag i den ene Arm og mellem Stønnen og Klage forsøgte han at fortælle mig ét eller andet, som det var ham magtpaaliggende at faa mig meddelt, hans magre Fingre borede sig ind i min Arm, men jeg forstod ikke hans Ord, hans Stønnen og Klage forstod jeg, de kom nemlig paa Lidelsens store Fællesprog. Til sidst maatte jeg forlade ham, men da jeg lidt efter kom tilbage, stod han der endnu, og saa gentog det sig med hans haabløse Forsøg paa at meddele mig, den fremmede, ét eller andet vigtigt, som det var ham om at gøre at faa frem. Jeg fik ham hjulpet i Seng, jeg klappede ham nænsomt paa Kinden, ja, jeg søgte at trøste ham paa Dansk og paa Tysk og maatte saa til sidst overlade ham alene til Mørket og Ensomheden og Dødskampen.

Om Morgenen blev jeg vækket ved Uro dernede i Gangen. „Er ist gestorben“, lød det paa Tysk, og saa halede man Italieneren ud over Køjens skarpe Kant, som om han var en Sæk Ben, man slæbte ham derefter henad den smalle Gang og ud i Forrummet, hvor der kort efter opstod et nyt Spektakel med Skænderier og Grovheder, der resulterede i, at man maatte slæbe Italieneren, der ikke var helt død endnu, tilbage til Soverummet. Derinde blev han saa blot kastet ind i en tilfældig Køje, hvor han, overladt til sig selv, kunde se at faa tilendebragt den sidste Runde mod Døden. Jeg krøb ganske stilfærdigt ned og satte mig paa Sengekanten hos min dødssyge Kammerat og tog hans klamme Haand i min. Han rettede sine fortvivlede Øjne mod mig, han kunde ikke sige noget mere, men hans Øjne forsøgte at sige noget, som jeg ikke forstod, noget, der udsprang af stor Angst og Fortvivlelse. Jeg blev siddende hos ham, jeg søgte at trøste ham, jeg klappede ham varsomt paa Kinden, mens jeg følte mig

saa magtesløs som en stum overfor en døv. Tilsidst blev hans Øjne brystne, og saa var det forbi, og der sad jeg med mine tunge Tanker. Hvad var det, han vilde have sagt mig? Var det noget om, at jeg skulde hilse hans Hustru og Børn? Selv havde jeg Hustru og 5 Børn, maaske var det samme Tilfældet med ham. Natten igennem havde han kæmpet mod Døden, ganske alene uden én, der kunde forstaa ham. Paa sit Modersmaal havde han givet Udtryk for sin Angst og sine Ønsker, men forgæves. Han var blot en af mange, og vi var vant til at se mange dø, men her havde jeg set ned i det usynlige Helvede, der hvælvede sig under det Helvede, vi var vænnet til at se, og da græd jeg, jeg gik afsides og græd som et Barn.

Den anden Oplevelse, som uudslettelig staar prentet i min Erindring, havde jeg under den store Plettyfus-epidemi, som i Løbet af Januar og Februar sammen med Hunger og Mishandlinger kostede elleve Tusinde Mennesker Livet alene i Dachau. Under denne Epidemi raadede i Lejren den ubarmhjertige Lov, at en Blok, hvis der opstod Plettyfustilfælde, blev isoleret fra den øvrige Lejr ved en dobbelt Pigtraadsafspærring. De ca. 1700 Mennesker i saadan en Blok fik deres Madrationer bragt hen til Afspærringen, gennem hvilken de saa selv maatte slæbe den ind. Forøvrigt var de fuldstændig overladt til sig selv, ingen kom ud, og ingen kom ind, og de syge og døende fik kun den Pleje, som de faa raske eller mindre syge kunde yde dem. Der var saaledes to Blokke, hvor samtlige Fanger døde ud, og i én Blok, beboet af Invalider, døde 1400 af 1500. Alt dette vidste vi, og det var forfærdeligt, men vi vænnede os til at se Lighobene, der Dagen lang laa i Blokgederne, vi vænnede os til dette synlige Helvede, vi vænnede os til at se de uhyggelige Transporter til Krematoriet, og den rygende Skorsten, der fortalte os om Tilintetgørelsen af vore døde Kammeraters Lege-

mer. Men saa en Dag, da jeg gik forbi en af disse afspærrede Blokke, hørte jeg et Raab, og da jeg vendte mig, saa jeg et ligblegt og hærget Ansigt. Der var hængt Sækkelærred over Pigtraadshegnet, der spærrede for Blok-gaden, men der var revet et Hul i dette Sækkelærred, og nu stod der en Mand derinde og kiggede ud gennem dette Hul. "Er Du Præst?" raabte han, og da jeg bekræftede dette, raabte han: „Præst, jeg vil skrifte, jeg vil til Alters“.

To Rækker Pigtraad og en Afstand paa 5—6 Meter skilte os ad, Manden og Præsten, den dødssyge dødsdømte og den Sjælesørger, han kaldte paa. Der kunde lige saa godt have været Tusinde Mil, det var ganske udelukket at faa Lov til at gaa ind til ham og de andre døende, de maatte klare den alene.

Jeg gik bort, jeg søgte afsides, saa godt som man nu kan det i en overbefolket Koncentrationslejr, og saa saa jeg for mit indre Øje det usynlige Helvede, som fandtes bag Pigtraaden i de døendes Blok. Der laa de meget syge og led og tørstede, mens Feberen dunkede i Hjerte og Puls, der laa de og kæmpede deres haabløse Kamp mod Døden, plaget af den jernhaarde Virkelighed og Feberfantasier, der laa de Dag efter Dag og Nat efter Nat og led Tusinder af Mile fra deres kære, som de aldrig mere skulde se paa denne Jord, der laa de indtil Bevidstløsheden barmhjertigt sænkede dem ned i det Taagebælte, der ruger over Grænsen mellem Liv og Død. Og der laa de mindre syge med et Lig til venstre og en rallende Kammerat til højre, endnu kunde saadanne tænke klart, huske alt, se de kæres Ansigter og længes indtil Vanvid. Men de var syge, og Sygdommen tog til, og den var haabløs, der var kun Døden tilbage, og hvad var Døden? Døden gjorde én til et Lig, og Liget blev nøgent kastet ud i Rendestenen udenfor, og dér kunde man saa faa Lov til at ligge, indtil de om Aftenen kom med Rollvognen. Saa blev man

kastet op i denne som en Sæk Ben, og saa laa man maa-
ske til sidst nederst i et helt Læs Lig for at blive rullet
til Krematoriet, og saa foregik næstsidste Akt, man blev
kastet ind i den gloende Ovn for at blive omdannet til
Aske, og sidste Akt bestod blot i, at Asken blev strøet ud
paa Markerne til Gødning, og saa var det hele forbi.

Ja, var det nu det? Var der ikke et Liv efter Døden?
De, som troede paa en frelsende Gud, gjorde paany og
paany op deres Syndegæld og fandt Fred, men de, som
ikke troede paa Gud, og som maaske ikke tænkte paa no-
get Liv efter Døden, de havde kun den haabløse Udslet-
telse for Øje, hvis de da ikke, trods deres Vantro og Tvivl
frygtede og skjælv for, hvad der kunde komme efter Dø-
den. Der laa de saa i en fortærende Angst og Pine og
længtes efter Hjælp, dér laa de og raabte om Hjælp og
Vejledning, og der var ingen, der kom dem til Hjælp,
ingen Mennesker i hvert Fald. Og der sad jeg afsides og
græd og led med dem, og jeg bad til Gud for disse nød-
stedte, bad om, at han selv vilde finde ind i dette Helvedes
Forgaard og forbarme sig over disse Stakler og tale sit
Evangelium ind i deres bange Hjerter, men hvor var det
svært.

Den tredie Oplevelse havde jeg en Formiddag, medens
jeg boede i den saakaldte Præsteblok, hvor vi var ca.
1500 Præster fra hele Europa. Vor Blok laa lige over for
Krematoriet, og vi blev efterhaanden fortrolige med dette
Naboskab, vi saa hver Dag den rygende Skorsten, og vi
hørte hver Dag Skudene knalde, de Skud, der fortalte os
om Henrettelser, og vi hørte hver Dag Hundenes vilde og
rasende Gøen, der lod os ane, at der foregik frygtelige
Ting, og vi vidste noget om, at det af og til var Skik at
hænge dødsdømte Fanger i Kroge foran selve Kremato-
riets Ovne; men ogsaa det havde vi vænnet os til at vide.
Men saa skete det en Dag, at jeg sammen med nogle an-

dre Præster stod ude i vor Blokgade, og da saa vi noget, som jeg aldrig glemmer. To skalklippede Fanger med ligblege og forstenede Ansigter kom gaaende derude ved hinandens Side, de gik ganske langsomt, næsten som i Søvn, bag dem i samme Tempo kom to SS-Officerer, af hvilke den ene havde en Protokol under Armen. Vi forstod øjeblikkelig, hvad der var paa Færde, at der forestod en Henrettelse. Vore Øjne hang som tryllebundne ved denne Procession, medens vore Hjerter ligesom snøredes sammen af Angst og Medfølelse. Vi saa, hvorledes de fire Mænd svingede ind gennem Krematoriets Dør, og saa faldt den i bag dem. Resten kunde vi kun forestille os, men i Tydelighed manglede der intet. Vi hørte bogstavelig talt SS-Manden oplæse Dødsdommen, vi saa Rebet i Krogene foran Ovnene, vi saa, hvorledes Bødlerne med Magt tvang Løkken ned over Hovedet paa de forgæves kæmpende Ofre, vi saa deres vilde fortvivlede Øjne, vi syntes, vi kunde høre deres hjerteskræende Skrig om Naade, som de stod dér foran den gloende og sydende Ovn med Rebet om Halsen, men heller ikke her var der Haab, det, de havde forestillet sig med isnende Rædsel, saa længe de sad i Cellen og ventede, det, som de Dag og Nat havde oplevet i Tankerne, det var nu blevet Virkelighed, de skulde nu dø en frygtelig og forsmædelig Død, de var maaske uskyldige, for der skulde jo ikke begaas Forbrydelser for at blive dømt til Døden i en Koncentrationslejr. En Snublen med Hensyn til Reglementet eller et Uheld med Hensyn til Arbejdsredskaber var mer end tilstrækkelig til at drage Døden ind over den uheldige, saaledes var Forholdene, og de sadistiske SS-Folks Luner groede vildt og uhindret i disse Omgivelser.

Nu var det vel forbi derovre, det tog jo højst syvotte Minutter for en saadan Stakkel at komme af med Livet. Ja, det var vel forbi, men jeg gik igen af sides, og

jeg græd igen min Medfølelse og mit magtesløse Raseri
ud i bitre Taarer, men Erindringen om denne Begivenhed,
og om det usynlige Helvede, der har martret disse to,
glemmer jeg aldrig.

PÆ JEPSEN

Lidt tysk det var Pæ Jepsen
så læng, som æ kån hovs,
men han var itt åv dem, dæ
te davle gik og slovs,
og so han itt så møje,
så var han gjenn å find,
næ dæ bløv soeld og hånle,
hvor dæ var miest å vind.

Da sidst e Kri var øvve,
og vi skuld te å stemm,
det var lisom te hiele
hans Tyskhed gik i Glemm.
Men liså snart det vist sej,
hvad Vej e Vind bar hen,
ja, da bløv strass Pæ Jepsen
lidt miæ tysk egen.

Så bløv di novve brøse
dænenn og kam med Krav,
så den, der itt var med dem,
vel helst mått grav sin Grav.
Ålt hvad di skrøv og snakke
det var minsel så spysk,
og da bløv og Pæ Jepsen
hæhjemm hiel tombe tysk.

*Det bløv te Kri egenn og
hans siidst Fornuft forsvandt,
hielt som e Trold tov ved ham,
dengang han såv di vandt.
Han tåt det kund væ loste
og med i ålt det Sjøv —
og han kam med i Ruslånd,
hvor hielt hans Nes fryss åv.*

*Hvad vild han itt hå gi for
den sad dæ, hvor den skuld!
Et Hjart kån møje åndlåns
tåll både Frost og Kuld.
Hovs det, nær ved et Vejkryds
I mærke det vil bles,
følg helle lidt e Hjartlav
og itt åljenn e Nes.*

Martin N. Hansen.

Den slagne Hær paa Marchen hjem.

En hvidskægget Gamling, der tidligt om Morgenen den 5. Maj var mødt op ved Grænsestedet i Sæd, fandt i jævne Ord Udtryk for den jublende, taknemmelige Følelse, der besjælede alle paa den historiske Dag ved Danmarks vestlige Grænsested. »Saa fik jeg Gud være lovet Lov til at opleve denne skønne Dag«, sagde han med taareblændede Øjne. Medens Besættelsesaarenes Pres martrede ham, havde han knuget sig til Haabet om at maatte opleve Befrielsens Time. Nu havde en flagsmykket Frihedskæmper-Bil bragt ham til Grænsen paa Festens Dag.

Fra Tønder strømmede Skolebørnene med Dannebrog-Flag og Royal Air Force Huer til Grænsen, syngende »Kong Christian«. Man ventede paa Befrierne, Montgomerys Soldater, der skulde komme snart.

*

Endnu knob det at fatte Underet, at Danmark skulde skaanes for at blive Slagmark. Saa sent som Aftenen i Forvejen hang truende Skyer over Sønderjylland. I den silende Regn saa man tyske Soldater travlt beskæftiget med at grave Sprængladninger ned ved alle Broer. Rutebiler havde aflyst deres Ture af Frygt for de kommende Begivenheder.

Saa kom Fredag Aften den 4. Maj 1945, da den danske Speaker fra London meddelte Nyheden om Kapitulationen. Ængstelsen veg for denne ubeskrivelige Glædesstemning, som hele Landet kender, men som vel nok føltes stærkest af Grænselandets Beboere.

*

I de tidligste Morgentimer var de to danske Tjenestemænd ved Grænsestedet, Overtoldbetjent Michael Toft og Overbetjent Carsten Dæhnert paa Færde for at rejse Æresport for Englænderne. Kl. 8 præcis satte man Dannebrog paa Toldstedets høje Flagmast, og til Stadighed strømmede Sønderjyderne til Sæd. Men Dagen skulde gaa til Ende, uden at man fik Lov at hylde Montgomerys Soldater.

Om Aftenen fik man Budskabet om, at de første engelske Soldater Kl. 18,13 havde passeret Grænsen ved Krusaa, men først Mandag den 7. Maj Kl. 14,40 overskred to Officerer fra Royal Air Force som de første Englændere det vestlige Grænsested. Ganske langsomt kom de kørende paa deres Motorcykler for at

Den første Englænder i Tønder kom ad Luftvejen. Det var en Pressefotograf, som her er ved at drukne i danske Flag og Tønderborgernes Hyldest.

bringe en Hilsen fra engelske Styrker, der paa det Tidspunkt befandt sig ca. 35 km syd for Grænsen, og selvom den ventende Skare ikke var stor, fik de to Officerer, Skotten Neil Henderson og Englænderen Jack Hutchie, en hjertelig Velkomst. Et Øjeblik efter deres Ankomst var de ved at drukne i Buketter, Blomsterkurve og danske Flag. Englænderne aflagde en uofficiel Visit paa Politikontoret i Tønder, hvor de blev budt Velkommen til Danmark af den konstituerede Politimester Bøvning og Borgmester Paulsen.

Medens man i disse Glædens Dage spejdede mod Syd efter Befrierte, begyndte »Herrefolket«s Tilbagetog at tage Form — hvis man da kan tale om nogen Form i denne Forbindelse. Hvilken skærende Kontrast var dog denne Træthedens og Modløshedens Kavalkade til den nazistiske Krigsmaskine, som den 9. April 1940 brutalt og hoverende rullede ind i Landet. Gendarmene, som hjerteligt genhilstes overalt, hvor de dukkede op, kunde fortælle om denne Ulykkens Morgen, da en ophidset, brovtende tysk Soldat truede en Gendarm til at hejse Grænsebommen.

I disse Dage gik Grænsebommen ned for første Gang i fem Aar. Det varede ganske vist et Par Dage, før man fik de skrappe Bestemmelser om Afvæbningen indført. De første Dage maatte det tyske Militær passere uantastet. Store Transporter af Tanks, Panserbiler, Cyklekolonner o. s. v. kørte sydpaa, og endnu bugnede Lastbilerne af gode, danske Fødevarer.

Sent om Aftenen den 7. Maj kom en lille Styrke Frihedskæmpere til Grænsestationen for at hindre den civile Uds mugling. Med Harme havde man gennem Aar maattet se paa at det saakaldte »Wehrmachtsgesolge« førte Varer over Grænsen ved flere Ture dagligt, og nu skulde i hvert Fald denne Side af den tyske Udplyndring standses.

★

Men saa begyndte man den 8. Maj ogsaa den regulære Afvæbning af »Herrefolket«, og det lille idylliske Grænsested blev fra Dag til Dag i stigende Grad forvandlet til et Kontrolsted af de helt store Dimensioner. Engelske Tanks, Danforce-Styrker og Udkommandoer af Frihedskæmpere fra flere Byer deltog i Løsning af den kæmpemæssige Opgave, og efterhaanden maatte der etableres Afvæbningssteder indenfor et større Omraade, der strakte sig fra Grænsen og til Nord for Tønder. Et Stykke ude ad Ribe Landevej tog man sig saaledes af Biler og Cykler.

De unge Frihedskæmpere vil aldrig glemme disse Dage, da de fik Lov at udføre denne Dont, hjulpet af de allierede Tommy'er. I en egen glad Stemning foregik dette Arbejde i Retfærdighedens Tjeneste, korrekt og uden Hoveren overfor de slagte Tyskere.

★

De første Dage kom der stadig nye Regler for Fremgangsmaaden. I Hovedtrækkene gik de ud paa, at Tyskerne skulde af-

væbnes med 90 Procent, skulde fratages alle danske Penge og kun maatte beholde saadanne Forraad af Fødemidler, som var nødvendige for deres Forsyning til den videre Fremmarch mod Hjemstederne i »das grosse Vaterland«.

Bilpark ved Tønder.

Der blev beslaglagt Tusinder af tyske Biler, deriblandt mange af tysk Oprindelse.

Med Hensyn til Afvæbningen gav en engelsk Officer Bolden op, endnu inden det egentlige Reglement forelaa. En lille Trop af engelske Tanks ankom til Grænsestedet, og medens man var optaget af at give Soldaterne en hjertelig Modtagelse, vilde en tysk Officer benytte sig heraf og stikke af med sin Bil i Ubemærkethed. Men en engelsk Officer opdagede ham, stillede sig roligt foran Bilen og gjorde Tegn til, at han skulde standse. Englænderen aabnede roligt Bildøren, tråk Tyskerens Pistol ud af Hylsteret og rakte den til Postassistent Hvid, Tønder, der i dansk Løjtnant-Uniform kommanderede en Styrke Frihedskæmpere, der havde præsenteret Gevær for de ankommende Englændere. »De kan fortsætte«, sagde han til Tyskeren. »Hvor vi er, bliver der ikke Brug for Vaaben«.

Engländerens rolige og myndige Optræden blev Optakten til den systematiske Afvæbning ved selve Grænsestedet.

★

Paa Tilbagetog.

Tre tyske Soldater med deres hjemmelavede Kærre drager gennem Tønder.

Lad os følge Tyskerne paa deres opløste Tur mod Hjemlandet, frembydende et tragisk Billede paa det, Hitler-Vældet bragte Tyskland.

Fra alle Egne af Landet bevægede disse endeløse Tog sig i Dagene midt i Maj mod den danske Sydgrænse. Kørte man f. Eks. i Bil fra Esbjerg til Tønder den 14. Maj, maatte man paa Halvdelen af Strækningen benytte venstre Side af Kørebanen for at overhale Kolonnerne.

Mange af vore Landsmænd havde de sidste Dage givet efter for Fristelsen, naar Tyskerne bød store Summer for en Barnevogn eller en Trækvogn, ja blot et Hjulpar, som blev benyttet

til at fremstille de fantastiske Kærrer, hvorpaa de læssede deres Habengut for at lette Vandringen. Den overdisciplinerede Hær var forvandlet til en Flok Vagabonder, der med opknappede Uniformsjakker, opsmøgede Ærmer og Vandringsstav eller Stok i Haanden drog hjemad, skubbende paa disse mærkelige Køretojer, som man skulde tro, Storm P. havde leveret Tegningerne til. Her var udrangerede Barnevogne, Legevogne, og en Soldat havde lavet sig en Trillebør med en Slibesten som Hjul.

Uendelig langsomt gik det fremad over de solvarme Asfaltveje. Enkelte Grupper forsøgte trods Forbudet at holde Modet oppe ved at skraale de Sange, som skar os i Ørerne, da Tyskerne endnu regerede i Danmark.

★

I og ved Tønder hobede det tyske Kram sig op paa Opsamlingsstederne. Bilparker af gigantiske Dimensioner voksede fra Time til Time, Geværer og Pistoler dyngede sig op i taarnhøje Lagre.

Mærkeligt nok kunde alt dette foregaa uden alvorlige Episoder. Det skulde efter Sigende have været umuligt for dansk Mentalitet at fatte, i hvor høj Grad det føles nedværdigende for en Tysker at maatte aflevere sine Vaaben, men Militærbegejstringen var borte fra de tyske Soldaters sløve og udtryksløse Ansigter.

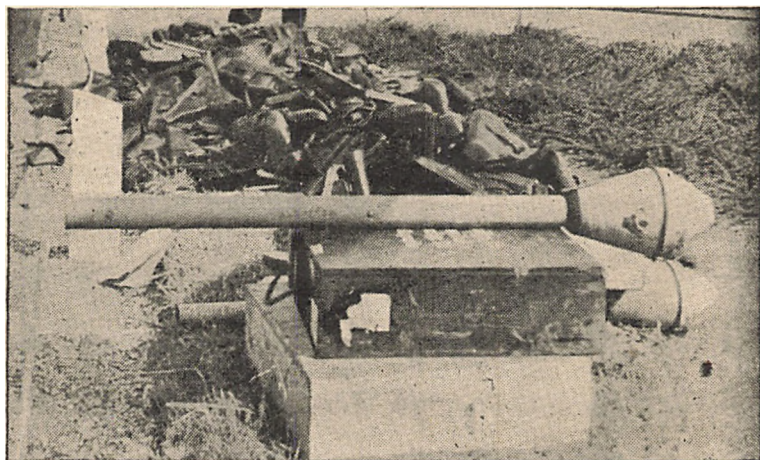
Naar Tyskerne holdt Rast undervejs, kunde man se dem sidde i Grøfterne og gnave løs af Rugbrødshumplerne, medens de med en Lommekniv skar af vore danske Flæskesider, som de paa en eller anden Maade havde faaet fat i. Naar de rejste sig, flød Grøfterne med Bajonetter og andre Ting. Den enkelte Soldat brød sig fejl om sin Udrustning. Han var ikke mere et Led i Krigsmaskinen, men en Enkeltperson, som ønskede at gøre sin egen Hjemfart saa lidt besværlig som muligt.

Paa de slingrende Vogne i de vaklende Geledder var ogsaa danske — i hvert Fald danskfødte — Piger, som intet forstod hverken nu eller før. »Lad dem bare komme med over Grænsen«, var en Udtalelse, der ofte lød om dem. Man undte dem at følge vore Fjender nu som i de Dage, da deres Landsmænd med Græmmelse saa dem kaste sig i vore Undertrykkes Arme. Men mange af dem bliver tilbageholdt ved Grænsen. Pigernes Synd mod det danske Samfund har ikke i alle Tilfælde indskrænket sig til deres skamløse Samkvem med Tyskerne. Mange af dem har Landsmænds Indespærring og Pinsler paa Samvittigheden, og Rettærdig-

heden ventede ved Grænsen, hvor unge Frihedskæmpere udpegede Stikkere og andre Krigsforbrydere.

★

Hvorfor i Alverden gad Tyskerne agere Pakæsler i disse varme Dage, naar man over det ganske Land vidste, at de blev afklædt ved Grænsen? Det var tragikomisk at betragte deres Zigeunertogt, naar man kendte Formaalsløsheden.

*En Dyrge lyske Pistoler ved et af Afvæbningsstederne ved Sæd.
I Forgrunden Ammunitionskasser og Pansernøver.*

Det kunde da ogsaa hænde, at Raseriet greb dem, naar de naaede Opsamlingsstederne. Mange af dem havde store Summer i danske Penge paa sig, og naar Visiteringen begyndte i de forreste Rækker ved en Kolonnes Ankomst, trak Soldaterne længere nede i Gelederne Pungene frem, iturev Pengesedlerne, og lod Stumperne flyve for Vinden. Tusinder og atter Tusinder af danske Kroner dækkede paa denne Maade Landevejene.

Da en SS-Gruppe en Dag skulde aflevere Udrustningen, gik de amok, knuste Benzintankene paa deres Motorcykler og satte en Tændstik til, saa Motorcyklerne og Oppakningen brændte. SS-Aanden fik sit sidste Udbrud inden Retræten.

Men man saa ogsaa andre Maader at reagere paa. I Tønder oplevede en Frihedskæmper paa Gaden, at en tysk Soldat af egen fri Vilje afleverede en stor Skinke og 30,000 Kr. i Kontanter til

ham. »Jeg skal jo af med det hele alligevel«, sagde han, og nu mente han, at Frihedskæmperen lige saa godt kunde gøre en lille privat Forretning. Men han blev korrekt henvist til Opsamlingsstedet.

Andre Soldater betalte med Hundredkronesedler, naar geskæftige Børn, der havde vejret en Indtægtsmulighed, rakte dem Krus med Vand fra en Spand, som de havde slæbt ud paa Gaden.

Voksne Mennesker var ogsaa paa Færde for at udnytte Situationen. Et Stykke nord for Tønder fik Frihedskæmperne fat i nogle Kvinder, hvis Lommer bugnede af Pengesedler. Dem havde de fralokket Tyskerne, som de satte ind i det ørkesløse i at slæbe deres Kram og Penge til Grænsen.

★

Dejlige Dage dernede ved Grænsen, hvor alle allierede Kræfter kappedes om at gøre sit bedste for at løse Opgaven. Her kunde man se Overtoldbetjent T o f t, udaset hen mod Aften, vise en stor Dokumentmappe frem. Den struttede af krøllede Pengesedler og var blevet tømt flere Gange i Dagens Løb. Den Dag samlede man alene 75.000 Kr., fortrinsvis i mindre Beløb, og der blev konfiskeret 17.000 Liter Benzin til Depoterne.

Stadig dukkede nye uforudsete Begivenheder op. Medens Frihedskæmperne bar tyske Geværer ind i Depotet, og belgiske, flamske og franske Officerer hjalp Englænderne med at fylde Benzin paa deres Motorcykler, suste pludselig en stor tysk Lastbil med Paahængsvogn over Grænsen sydfra.

Chaufføren var en tjekkisk Godsejer. Da han »blev Tysker«, nægtede han at gøre Tjeneste som Officer i den tyske Hær, og man tvang ham til at køre som Chauffør i den store Lastbil, som han nu havde benyttet til sin Flugt over Grænsen. Paa Bilens Lad laa syv Tromler Benzin.

„Nu ved jeg, at jeg er blandt Venner, lad mig nu blive interneret“, sagde han smilende. Englænderne, Flamlænderne, Belgierne, Fransk mændene og Frihedskæmperne var enige om, at Manden var „god nok“. Han blev vist ind i Kontrolstedets Arrestrum — men ingen laaste Døren. Senere kørte en Frihedskæmper ham sammen med en polsk Krigsfange til Faarhus-Lejren, medens alle vinkede hjerteligt Farvel. Ingen var i Tvivl om, at han inden læn-

ge skulde faa Ønsket om at gense sin Familie opfyldt. Hans Hustru og Børn havde forlængst forladt Nazilandet for at drage til Amerika.

Axel Hansen.

To Europakort fra den første Verdenskrig.

Hvordan Europas Kort vil komme til at se ud, naar Freden er undertegnet, ved vi ikke endnu.

Under den første Verdenskrig var Fremtidens Europakort ogsaa et Problem, som særlig Tyskerne beskæftigede sig med. Som et Middel i Propagandaen søgte Tyskerne i 1915 at opildne det tyske Folks Modstandsvilje ved at udgive to Europakort i stort Format, hvor »Europas Fremtidskort. Vore Fjenders Drømmebillede!« viste, hvad der var tiltænkt Tyskland: Ruslands Grænse naar i Vest langt forbi Berlin, og mødes med Englands i Mecklenburg, hvorefter den følger Elben. Frankrig naar helt østfor Wien, og Serbien har taget Ungarn og næsten hele Balkan. Af Tyskland er kun en lille Trekant, knap saa stor som Vendsyssel, blevet tilbage i Nordbajern.

Nej, lad os vende Kortet. Paa den anden Side ser man »den tyske Landstormsmand Kutschkes Drømmebillede af det nye Europa, »saaledes som de tysk-østrigske Hære vil forme det«: Belgien er annekteret, og Tyskland skal gaa fra Le Havre i Vest helt op til St. Petersborg; et Kongerige Polen til østfor Lublin skal være tysk Forbundsstat. Nordfrankrig er blevet til »de nye, tyske Rigslande«, og Østrig-Ungarn naar fra Schweiz helt op imod St. Petersborg. — England er blevet »deutsches Schutzgebiet«, medens Landstormsmand Kutschke højmodigt lader Skotland og Irland blive Kongeriger for sig selv. Holland og Danmark har han ikke villet røre ved. For saa vidt har han jo været mere beskeden end det nazistiske Tyskland var i 1940—45.

Dette Kort har ganske vist i Dag kun Kuriositetens Interesse. Men — hvis Tyskerne havde haft Magt, som de havde Agt, baade i 1918 og 1945!

Preis 20 Pf

Europa's Zukunftskarte

Preis 20 Pf.

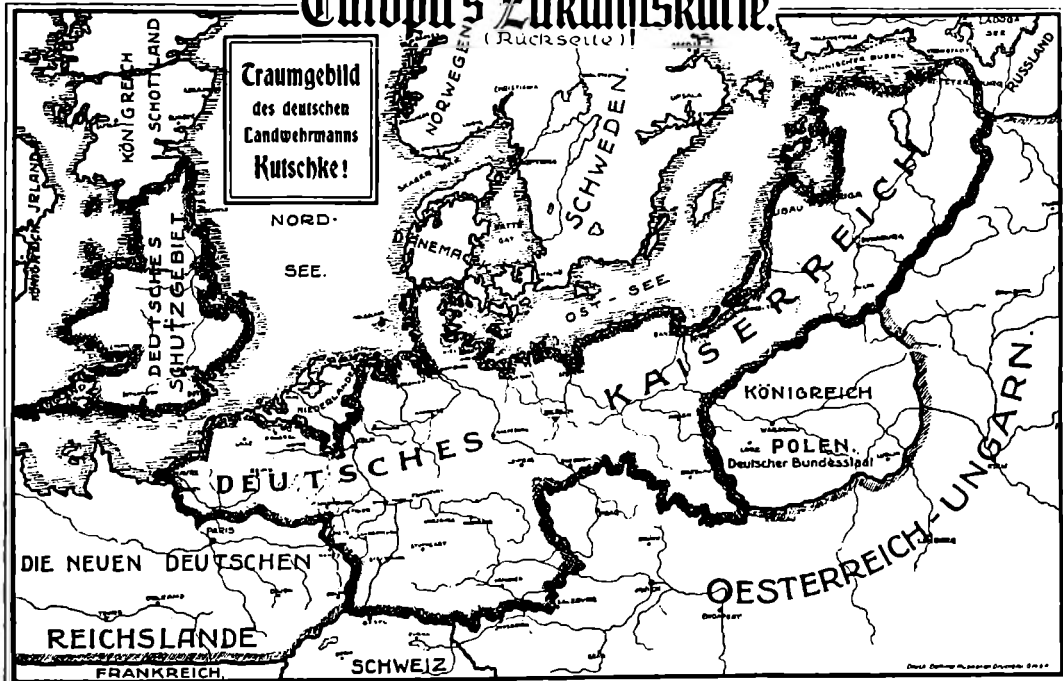
Wie die Franzosen, Russen und Engländer sich die mitteleuropäischen Landesgrenzen im Jahre 1915 gedacht haben und

Preis 20 Pf

Preis 20 Pf

Europa's Zukunftskarte.

(Rückseite)

wie die deutsch-oesterreichischen Heere dieselben gestalten werden!
 Eigentum & Entwurf von Alban RUMÄNN, Redacteur der „Seerogalsstadtblatte“ in Seerbrücken.

Alle Rechte vorbehalten.
 Unberechtigter Nachdruck wird gesetzlich verfolgt.
 Fritz Steidl's Verlag, Berlin W.57.

To Mindetavler.

I 1836 begyndte de første Spirer til nyt dansk Liv at vise sig i Sønderjylland. Under trange Kaar arbejdede den danske Bevægelse sig frem, ledet af Professorerne Paulsen og Flor i Kiel og »Dannevirke«s Redaktør, Peter Christian Koch i Haderslev. Men den befriende Daad, det som bragte Forholdene i Skred, var Peter Hiort Lorenzens danske Tale i Stænderforsamlingen i Slesvig 11. —16. November 1842.

Det var den dramatiske Konflikt, der purrede Bønderne ud. De vilde holde et Festmaaltid til Ære for den Mand, som saa djærvt havde talt deres Sag mod de høje tyske Herrer. Men Værterne i Haderslev turde ikke stille deres Lokaler til Raadighed for de danske Bønder af Frygt for de tyske Embedsmænd og den tyske Overklasse i Byen. Derfor traf Laurids Skau Aftale med Krogmand Poul Samsøe i Sommersted, og her fandt Gildet Sted den 21. Februar 1843. Der maatte

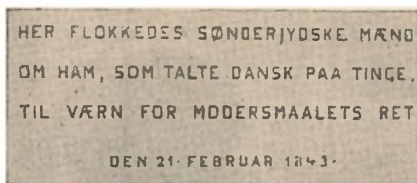
'Sommersted Kro

nedbrydes Skillerum i den nye, anselige Kro for at skaffe Plads til de mange, som vilde være med. Stemningen var høj, og det gjorde ikke noget Skaar i Festglæden, at det blæste op til en forrygende Snestorm. Det var det første danske Møde, der blev holdt i Sønderjylland.

Hundredaarsdagen for Gildet i Sommersted faldt i en Tid, da vort Land var besat af Tyskerne. Men det kunde ikke hindre os i at fejre denne Mærkedag i Danskhedens Historie i Sønderjylland. En selvbestaltet Komité traf i dybeste Stilhed Forberedelserne til Mindefesten. Der blev ikke nævnt et Ord derom i Aviserne for ikke at give Tyskerne Lejlighed til at skride ind.

Op paa Formiddagen den 21. Februar 1943 mødtes en indbudt

Kreds fra hele Landsdelen i den gamle Kirkekro i Sommersted. Den var i Dagens Anledning festlig smykket baade ude og inde. Efter et Kaffebord, hvor Danske Samfund var Vært, samledes Deltagerne om en Mindetavle, som var indsat i Muren ud mod Vejen. Sognefoged Jørgen Petersen, Sommersted, afslørede Tavlen, som bærer følgende Indskrift:

I en kort Tale tolkede den gamle Sognefoged det Budskab, disse Ord har at bringe til det danske Folk.

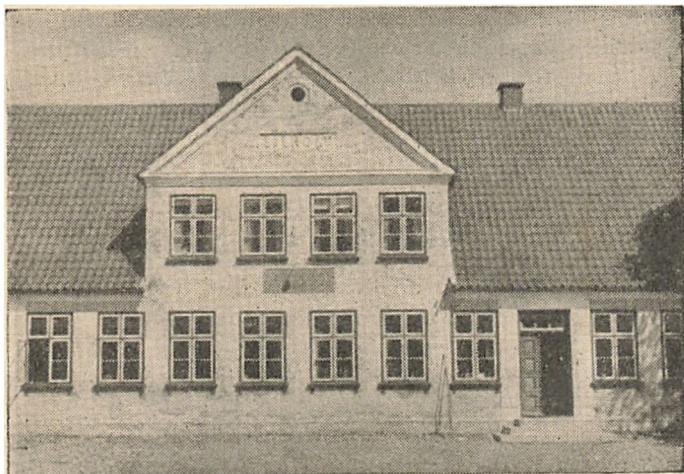
Da Forsamlingen atter var bænket i Salen og Skænkestuerne, holdt undertegnede et Foredrag om den danske Rejsning i Sønderjylland indtil Gildet i Sommersted. Derefter var der Festmiddag, bestaaende af »fæsk Sup« og Suppekød. Baade Traktementet og den historiske Ramme om Samværet henledte Tanken paa gamle Dage. Efter en Velkomsttale af Formanden for Danske Samfund for Sommersted Sogn, Postbud Hans Caspersen, overtog Laurids Skaus Broderdattersøn, Gaardejer Nis Vogensen, Sommerstedskov, Hvervet som Ordstyrer, og den gamle Kro genlød endnu nogle Timer af Tale og Sang.

Kampen for Modersmaalets Ret var blevet rejst af Nis Lorenzen, Lilholt, med det berømte Sprogandragende af 1836. Det var sket efter Tilskyndelse af Professor Chr. Paulsen. Andragendet maa ikke opfattes som Udtryk for national Forstaaelse hos Bonden paa Lilholt, men 5 Aar senere var han at finde i den danske Lejr.

Under de bevægede Forhandlinger i November 1842 var Nis Lorenzen og de andre danske Stænderdeputerede hjemme paa Orlov. Hiort Lorenzen maatte føre sin stolte Kamp alene. Men i de følgende Dage stod Nis Lorenzen trofast ved Vennens Side. Han havde allerede i 1840 talt Dansk i Stændersalen, og da Hiort Lorenzens Mund var lukket, indtil Kongen havde afgjort Striden om Forhandlingssproget, vedblev Nis Lorenzen at tale Dansk.

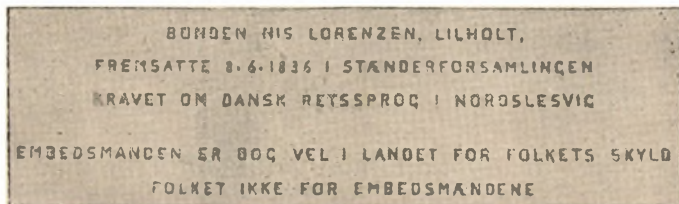
»Begge disse to Lorenzener er vældige Mænd, især den haderslevske«, skrev Koch til Flor. Nis Lorenzen var sin Navnebroder

underlegen i Evner og aandeligt Sving, men hans Ligemand i Kampmod og Udholdenhed. Derfor fortjener ogsaa denne stoute nordslesvigske Bonde at mindes.

Lilholt

Initiativet hertil blev taget af en historisk interesseret Mand, Gaardejer Jens Jensen, Sod. Den 14. Marts 1945, paa 85 Aars Dagen for Nis Lorenzens Død, blev der afsløret en Mindetavle for ham paa Lilholt. Indskriften lyder saaledes:

De to sidste Linjer er et Citat fra Motiveringen for Sprogandragendet. Dette Dokument var skrevet af Flor, men et fuldgyldigt Udtryk for Nis Lorenzens Tankegang.

Efter Afsløringen, som blev foretaget af Gaardejer Jens Jensen, var der Kaffe bord i Gaardens imponerende Storstue. Underteg-

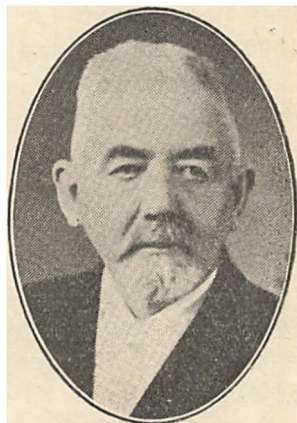
nede ridsede i et Foredrag Baggrunden op for Nis Lorezens offentlige Virksomhed, og i Tilslutning hertil talte Sognefoged Martin Simonsen, Flovt, om Manden paa Lilholt og hans Indsats i Kampen mod det tyske Embedsvælde. Efter at endnu en Række af Næssets Folk havde haft Ordet, sluttede Samværet med en Tak til Gaardejer Jørgen Kjær og Hustru for udvist Gæstfrihed, og fordi de vilde værne om Nis Lorezens Minde. Det var en Hjemstavnsfest i Ordets bedste Forstand, gennemført med hjemlige Kræfter.

P. A. Callø.

De gamle, som faldt . . .

Jørgen From.

Den Slægt, der tog Arven op i Slutningen af Firserne og i Begyndelsen af Halvfemserne, havde paa mange Maader store Vanskeligheder at overvinde. Den store Udvandring, der havde fundet Sted, følte stærkt, særlig i Haderslev Amt. Enkelte af de unge, der havde forladt Landet og opereret for Danmark, vendte tilbage som Optanter. De overtog Fædrenegaarden, men følte sig i Grunden som Gæster i deres egen

Hjemstavn, og stort set var de heller ikke andet, da de sad i Landet paa Myndighedernes Naade. Der var heller ingen rigtig Gang i Besøgene paa de danske Ungdomsskoler hernede fra, saa de, der kom i Berøring med det nyvakte danske Aandsliv, var yderst faa. Det var fra dem, der havde været i Forbindelse med den danske Folkehøjskole, at det nye skulde komme og give hele det danske Arbejde et Stød fremad. En af disse faa var Jørgen From.

Jørgen Christiansen From er født i Fjelstrup den 18. Maj 1872. Hans Hjem var stærkt præget af de Tanker, som Grundtvig havde givet Liv og Mæle. Han kom i Folkeskolen, der i hans Barndom endnu havde ikke saa faa danske Undervisningstimer. Til Trods for dette nød han og hans Søkende godt af den Privatundervisning, der blev givet af en dansk Lærerinde i hans Hjem. Da det blev vanskeligere og vanskeligere at holde denne Privat-

undervisning gaaende, blev han i en Alder af elleve Aar sendt paa Friskolen i Skibelund, der paa dette Tidspunkt havde et lille Internat for sønderjydske Børn. I Foraaret 1887 blev han konfirmeret af den kendte Pastor Svejstrup i Vejen Kirke. Efter at have været hjemme et Par Aar kom han til Fyn for at lære dansk Landbrug. Vinteren 1890—91 var han paa Ryslinge Højskole og 1892—93 paa Dalum Landbrugsskole. 1892 overtog han Ledelsen af Fødegaarden i Fjelstrup, og i 1898 blev han Ejer af Gaarden.

Der var i Begyndelsen af Halvfemserne stærk Brug for unge Mænd, der vilde tage fat, og Jørgen From var ikke den Mand, der unddrog sig Arbejdet, tværtimod, han var en af dem, der gik i Spidsen, hvad enten det saa drejede sig om at indføre nye Metoder i Landbruget eller det, som tjente den danske Folkesag. Det første, han tog fat paa, var at faa indført Gymnastik i Sognet. Det lykkedes at faa oprettet en Gymnastikforening, der holdt Øvelse paa Mejeriets Loft, og senere blev der rejst et Forsamlingshus i Nabobyen Anslet. Jørgen From var en af Lederne af dette Nybrudsarbejde i Sognet.

At opregne Jørgen Froms Tillidshverv og hans Indsats paa de forskellige Omraader vilde føre altfor vidt, her skal kun antydes enkelte Ting. Hans Speciale paa det faglige Omraade var Hesteavl. Han sad her i en Række Foreninger og Bestyrelser, der havde med den Sag at gøre, og han var kendt hele Landsdelen over som Dommer ved Dyrskuer paa dette Felt. Jørgen From var Medlem af Kommuneraadet i Fjelstrup og blev i 1919 valgt ind i Haderslev Kredsrag og i 1920 ind i Amtsraadet, der afløste Kredsraget. Han var ligeledes Repræsentant eller Bestyrelsesmedlem i en Række økonomiske Organisationer, bl. a. i Sønderjydske Kreditforening, Bankraadet for Haderslev Bank m. m.

Som ganske ung blev han Tillidsmand for Sprogfor-

eningen, og i 1921 blev han valgt ind i Sprogforeningens Tilsynsraad. Det Arbejde, som blev udført af Sprogforeningen, havde hans store Interesse. Han tog livlig Del i Tilsynsraadets Forhandlinger og var med i Agitationen for at hverve Medlemmer til Foreningen i det gamle Land. Han skyede ikke Ofre, naar det gjaldt et godt dansk Arbejde. Han var en af H. P. Hanssens nære Venner, og det var derfor ogsaa med Rette, at det blev ham, der holdt den ene af Festtalerne for ham paa hans Halvfjerdsdaarsdag.

Der kunde være noget stejlt over Jørgen From, især naar han med et lille Nik og paa den for ham egne djærve Maade sagde sin Mening om Tingene. Hans Tale var altid ægte, ikke rig paa Ord, men desmere paa Hjertelag. Hans Livssyn laa dybt forankret i alt det, der havde med den grundtvigske Folkehøjskole at gøre. Det var altid fornøjeligt at være sammen med ham, da hans Livsglæde virkede smittende og æggende. Han var en af dem, der øgede den danske Arv i Landsdelen, og det var ham en Kilde til stadig Glæde at se, hvorledes det, han og hans Slægtled havde paabegyndt, stadig bredte sig, saa det kom til at omfatte hele Landsdelen og sporedes tydeligt syd for Grænsen.

Vel var Jørgen From en dygtig Bonde, og ikke faa Unge, der nu indtager betydelige Stillinger, har gaaet i Lære hos ham, men det var ikke ene afgørende for ham. Det vilde efter hans egen udtalte Mening være fattigt, hvis den faglige Dygtighed ikke kom til at tjene det fælles, den folkelige Udvikling. Hans Gerning viste med al ønskelig Tydelighed, at de to Ting udmærket kan forenes. Han var en ægte Type af den danske Bondestand i Sønderjylland, som der med Rette er sagt og skrevet saa meget godt om. Med Ære bar Jørgen From det Ridderkors, som Kongen gav ham.

Han døde den 1. December 1944 og fik saaledes ikke oplevet den Dag, som han længtes henimod, som han gerne talte om, og som han haabede maatte blive af afgørende Betydning for os i al Fremtid.

Jakob Petersen.

Tøge Henningsen.

En af Aabenraa Amts kendte Mænd var den stoute Mejeribestyrer i Røde Kro. Han var velkendt af alle, saa det er et Savn, at han ikke er mere. Tøge Henningsen er født den 3. Januar 1877 i Gammelgab. Efter Konfirmationen kom han i Mejerilære i Ullerup og var efter endt Læretid paa forskellige Mejerier i Landsdelen. I et Par Aar var han ansat som Malkelærer ved den sundvedske Landboforening. Vinteren 1902—03 var Henningsen Elev paa Frederiksborg Højskole og blev saa i Foraaret 1903 Mejeribestyrer i Raved, fra hvilken Plads han i 1911 kom til Røde Kro. I Røde Kro faldt

hans Manddomsgerning, i 1942 maatte han paa Grund af Sygdom trække sig tilbage.

Tøge Henningsen havde mange Tillidshverv. Han var skattet af sine Kolleger og var meget virksom for at faa oprettet en »Mejeristforening for Nordslesvig«. Det lykkedes i 1906, og han sad i denne Forenings Bestyrelse indtil 1942. Sygeplejen og Sygekasserne havde i ham en trofast Støtte, han sad i Bestyrelsen for Centralforeningen for Sygekasser i Sønderjylland og senere i Sygeforskringsforeningen »Sønderjylland«.

Alt dette var dog ikke det centrale i Tøge Henningsens Virksomhed, det laa paa et helt andet Felt, nemlig i hans store, omfattende Interesse for Ungdomsarbejdet i Aabenraa Amt. Efter Verdenskrigens Ophør i 1918 lykkedes det for ham at faa oprettet en Ungdomsforening for Rise Sogn, og i 1920 var han Sjælen i Oprettelsen af Hovedkredsen for Aabenraa Amts Ungdomsforeninger. Han var Formand for denne Kreds fra Oprettelsen indtil 1938.

For at skaffe Ungdommen i Rise Sogn et Fristed købte han i 1933 Kirkekroen i Rise. Han lod Ejendommen modernisere og kaldte den »Risehus«. I 1942 solgte han Ejendommen til et Andelsselskab, der nu driver den videre i den Aand, hvori Henningsen ønskede, at den skulde drives.

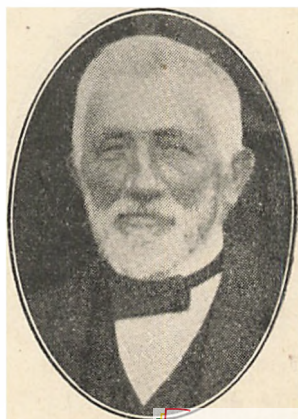
Den Sygdom, der ramte Henningsen, var en Slags Lammelse, der i Løbet af forholdsvis kort Tid slog ham ned. Det var med Sorg, at hans Venner og Kampfæller saa den tilsyneladende stærke Mand segne under den snigende Sygdom. Var det svært for Vennerne, saa har det sikkert været mange Gange haardere for den virksomme og initiativrige Mand at føle sig magtesløs.

Det var velgørende at se Tøge Henningsen lede et Ungdomsmøde. Han var ikke nogen god Taler, næppe nogen ideel Mødeleder, men der var over hans Minespil en Fordragelighed, som fik Bugt med alle Mislyde. Alt det, der havde med Arbejdet for Danskheden at gøre, laa ham stærkt paa Sinde, og han var altid rede til at gøre en Indsats, saa at Arbejdet kunde fremmes. Han var ingen særpræget Personlighed, men han havde det, der var langt mere værd, nemlig det tillidvækkende, saa at han kunde faa de modstridende Meninger, der Gang paa Gang kom til Orde inden for Ungdomsforeningerne, til at læmpe sig efter hinanden.

Den 21. December 1944 døde Henningsen, og da var der Sorg i store Kredse, idet en god og ægte Stridsmand for Ungdommens Sag og dermed Danskhedens Sag var gaaet bort.

Jørgen Hansen.

Den 29. Juni 1851 fødtes Jørgen Hansen i Asserballeskov, og den 24. November 1944 døde han sammesteds 93 Aar gammel og mæt af Dage, som det hedder hos de gamle Patriarker. Kort efter hans Fødsel flyttede Forældrene til Søby paa Ærø, og paa denne Ø levede han sin Barndom. Efter Konfirmationen kom han tilbage til Als og var sysselsat ved Landbruget. Vinteren 1869—70 var han Elev paa Sandbjerg Højskole

og den følgende Vinter paa Vinding Højskole, hvor Rosendal var Forstander. Han var med paa Elevholdets Tur til København, hvor han fik Lejlighed til at høre Grundtvig prædike i Vartov.

1881 købte han Ejendom i Asserballeskov, og i 1890 blev han tysk Statsborger. Han kunde nu deltage i Arbejdet for Danskhedens Bevarelse, og et godt Aars Tid efter Naturalisationen blev han Sprogforeningens Tillidsmand, et Hverv, der er gaaet i Arv til Sønnen. Han var Distriktsforstander for den alsiske Brandforsikring.

Jørgen Hansen var en sjælden vennesæl Mand, som det var en Fornøjelse at faa en Passiar med. Han havde som 13 Aars Dreng oplevet 1864, saa det var med Glæde, han oplevede Genforeningen, og det var med levende Tro, han imødesaa Udløsningen af de haarde Aar efter 9. April 1940. Han kom ikke til at opleve Dagen, men han var saa sikker paa den, saa den var Vished for ham. At han blev hædret med Sølvkorset, var velfortjent, da han alle Dage kendte sin nationale Pligt og udførte den med Kærlighed og Forstaaelse.

Karl Vilhelm Jakobsen.

Fra første Færd har de danske Grænsegendarmer været med i Arbejdet for Danskhedens Fremgang i vore Grænseegne. Flere af dem har endda gjort en betydelig Indsats. Vel næppe nogen Etat blev haardere ramt af den Voldsfærd, som Voldsmændene udførte i vort Land end Grænsegendarmerne. Tre af dem blev skudt den 9. April 1940 om Morgen. De fleste af dem maatte stifte Bekendtskab med de tyske

Koncentrationslejre. Nogle af dem døde i dette Fangenskab. Blandt dem, der døde i Koncentrationslejren i Neuengamme, var Karl V. Jakobsen, der i en Aarrække var Sprogforeningens Tillidsmand i Bækken. Jakobsen er født den 6. Juni 1896 i Brændøre i Taps Sogn. Den 21. Februar 1919 blev han ansat ved Grænsegendarmeriet med Station i Frederikshøj. Den 5. Maj 1920 kom han til Bækken, og her forblev han indtil Interneringen den 21. September 1944. Efter 16 Aars Tjeneste fik han tildelt Hæderstegnet for vel udført Gerning. Den 6. November 1944 døde han i Neuengamme.

En af hans Venner skildrer ham paa følgende Maade: „Overgendarmer Jakobsen vandt sig mange Venner blandt sine Kolleger og blandt Egnens Befolkning. Hans venlige og tjenstvillige Væsen gjorde ham afholdt. Han hørte til her ved Grænsen, og han elskede Egnen omkring Flensborg Fjord. Det var med Sorg, vi ved Juletid modtog Budskabet om hans Død.“ Ære være hans Minde.

Frederik Nørgaard.

Frederik Nørgaard er født i Aarhus den 13. August 1878 og død i Slagelse den 12. Maj 1945.

Naar Fred. Nørgaard skal have en Minderune i Sprogforeningens Almanak, saa er det, fordi han i en lang Aarrække var Medlem af Sprogforeningens Tilsynsraad. Hans Gerning er kendt af mange, og Oplysninger om ham kan findes flere forskellige Steder. Det er ikke alene som Højskoleforstander paa Antvorskov, at hans Navn er kendt, det er langt mere, fordi han var den rige Personlighed, som det var rart at være sammen med.

Hans Kærlighed til Sønderjylland er

velkendt gennem de mange Foredrag, han holdt hernede og gennem de Skildringer, som han har ladet trykke. Det betydeligste Arbejde i den Henseende er den lille Bog om H. P. Hanssen. Han var en søgt og skattet Foredragsholder. Hans Tale var altid jævn og det, der for ham var noget centralt, var den enkeltes Ret. Det lykkedes Fred. Nørgaard at vinde mange Venner, og Samarbejdet med ham var let, da han altid havde Raad til at se stort paa Tingene.

Peter Andersen.

Peter Andersen er født den 26. Juli 1887 paa Blans Østermark. Som Barn mistede han sine Forældre, men fik heldigvis et godt Hjem hos Onkelen. Hans Hu stod til Landbruget, og i Vinteren 1910—11 var han paa Tune Landbrugsskole. I 1913 købte han en Gaard i Mindebjerg og drev den indtil sin Død. Fra April 1915 deltog han i Verdenskrigen og kom først hjem ved dens Ophør.

Peter Andersen tragtede ikke efter Tillidshverv, men hans varme danske Sind sagde aldrig Nej, naar der blev kaldt paa ham. Han var Sprogforeningens Tillidsmand i en Aarrække, ligesom Oprettelsen af „Danske Samfund“ var ham en Glæde. Han sad i „Hørup Sogns danske Samfund“s Bestyrelse.

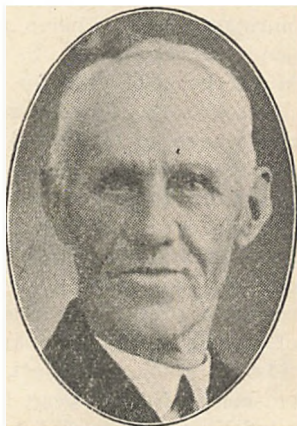
Peter Andersen var en mild Mand, han taalte ikke, at nogen led Nød. Han var en god Arbejdsgiver og var i al sin Færd venlig og imødekommende, hvad enten det saa var overfor rig eller fattig. Hans varme Hjertelag gjorde ham vellidt i vide Kredse. Den 24. Oktober 1944 døde han paa Statshospitalet i Sønderborg. Det er altid med Vemod,

man mindes en Legekammerat fra Barndomsaarene, naar Døden har hentet ham, og her er der Grund til at sørge over en god dansk Mands tidlige Bortgang.

Jakob Petersen.

Anders Jessen Klingenberg.

En af Tønderegnens gode danske Mænd var A. Klingenberg. Han er født i Malt Sogn den 2. Juni 1870. I Syttenaarsalderen kom han som Tjenestekarl til Sønderjylland og havde forskellige Pladser paa Tønderegnen. 1896 aftjente han sin Værnepligt i Fredericia, men kom saa tilbage og giftede sig og overtog et mindre Landbrug i Abild. Med stor Dygtighed forstod han at drive Ejendommen, og ved Køb af Jord blev den efterhaanden til en lille Gaard.

Under Krigen 1914—18 kneb det for ham at holde Mund, hvilket havde til Følge, at han i tre Maaneder maatte sidde i Arrest i Rendsborg. Mærkværdigvis blev han ikke udvist, skønt han var dansk Statsborger, og som saadan maatte holde sig tilbage, naar det drejede sig om Danskhedens Sag. Efter Genforeningen tog han straks virksomt Del i det danske Arbejde, og i Slutningen af Tyverne blev han Sprogforeningens Tillidsmand. Han døde den 15. Januar 1944.

Ved Flid og Sparsommelighed skabte han sig en solid og agtet Stilling i Abild Sogn. Hans danske Sindelag gjorde det til en Pligt for ham at være med, naar et Arbejde for Danskheden skulde gøres. Han var en af dem, der uden store Ord udførte et godt og trofast Arbejde.

Oberst Svend Bartholin Paludan Müller.

R., Dm. Født 30. Okt. 1885. Død 26. Maj 1944.

Den 26. Maj 1944 blev Beboerne paa Slotsbakken i Graasten tidligt om Morgenen vækket ved Geværskud og Salver fra Maskinpistoler. Tyske Politisoldater og Gestapomænd havde omringet den af Chefen for Grænsegendarmeriet, Oberst S. B. Paludan Müller beboede Villa for at arrestere Obersten. Da Gestapo ringede paa og forlangte at komme til at tale med Obersten, svarede denne, at han var at træffe Klokken 9 paa sit Kontor. Gestapo sprængte Døren, men de to første af dem blev skudt ned, den ene dræbtes, den anden blev haardt saaret og er efter Forlydende senere død

af sine Saar. Gestapo tilkaldte Forstærkninger, og ialt var der tilsidst 37 Mand, bevæbnet med Karabiner og Maskinpistoler, som omringede Huset. Oberst Paludan Müller var kendt som en ualmindelig fin Pistolskytte og det opdagede Tyskerne ogsaa. De maatte tage Haandgranater i Brug for at overmande den danske Officer. Under en Pause i Kamphandlingen fik Pastor Hvidt Lov til at gaa ind til Obersten. Denne afviste Præstens Forslag om af Hensyn til sin Hustru og Datter, som sammen med en ung Pige befandt sig i Huset, at overgive sig. »Jeg vil dø som en dansk Mand, som en god Officer og som en god Kristen«, svarede Obersten. Han bøjede sine Knæ og bad: »Gud, vær mig Synder naadig«, og fik saa Kirkens Velsignelse, inden Præsten tog Afsked med den tapre Mand. Oberstinden og Datteren fik sammen med den unge Pige Lov til at forlade Huset, men de blev tvungen til i et aabent Lysthus at overvære Kampen, som endte med, at Obersten blev brændt inde.

Efter to Timers Kamp havde et trofast og tappert dansk Hjerte hørt op med at banke.

Paa den mest brutale Maade gav Gestapo deres Raseri Løb ud over Døden. De nægtede at frigive Liget, de nægtede at lade det lægge i en Kiste. Svøbt ind i en Presenning blev det paa en Lastbil ført til Kolding og »begravet paa ukendt Sted«. Først efter

lange Forhandlinger gav de Liget fri og »tillod«, at det i Stilhed blev begravet paa Snesere Kirkegaard, hvor Oberst Paludan Müllers Fader og Bedstefader havde været Præst. Selv om kun den allernærmeste Familie maatte deltage, var Kirken fyldt til Trængsel.

Oberst Paludan Müller bekræftede ved sin Død, hvad han havde vist gennem hele sin Færd, at han var en trofast og tapper dansk Mand. Uforfærdet gav han sin Mening til Kende, naar det gjaldt om at slaa et Slag mod Uretten. Da Italien overfaldt det værgeløse Abessinien, traadte han modigt i Skranken for den overfaldne, hvilket indbragte ham en skarp Reprimande og 3 Maaneders Suspension.

Under Frokosten ved en Jubilæumsfest i Tønder slog han uforfærdet fast, at det, Tyskerne havde øvet mod Danmark den 9. April og den 29. August, havde for 1000 Aar ødelagt Forholdet mellem de to Lande.

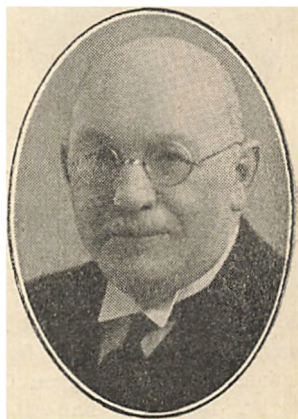
Oberst Paludan Müller var en rank Personlighed, der aldrig gik paa Akkord med Uretten. Han var afholdt af sine Undergivne, agtet af sine Medborgere. Han vil blive mindet som en af vort Lands bedste Søner

A. P. Møller.

Karl Christian Marius Noring.

Den myndige Stiftsprovst i Viborg, der paa saa mange Maader forstod at sige Samtiden, hvad den trængte til, er født i Aarhus den 20. April 1883. Noring gik den reglementerede Vej, indtil han i 1909 blev cand. theol. Efter at han havde haft Embede i Store Hedinge, Ringgive og Brønderslev, blev han Stiftsprovst i Viborg 1936.

Som de allerfleste Præster var Noring stærkt optaget af Ungdomsarbejdet og var da ogsaa Medlem af Hovedbestyrelsen for de »Danske Ungdomsforeninger« i Tiden fra 1918—26. Senere kastede han sig ind i det politiske Liv og blev socialdemokratisk Folketingsmand i 1942, men maatte Aaret efter trække sig tilbage paa Grund af Sygdom.

Stiftsprovst Noring var alle Dage optaget af Arbejdet i Sønderjylland. Da han var Præst i Brønderslev, var han Formand for den stedlige Grænsforening, og da han flyttede til Viborg, blev han Sprogforeningens Tillidsmand og to Aar senere Medlem af Tilsynsraadet.

Stiftsprovsten var i sin daglige Færden en saare jovial Mand, han forstod at krydre Samtalen med gode Anekdoter. Noring var djærv paa sin egen Maade og forstod altid at udløse spændte Situationer paa en lempelig Maade. Der var noget befriende i hans hjertelige Latter, som der var en ren menneskelig Sandhed i hans Forkyndelse.

Erik Bondo Svane.

Erik Bondo Svane blev født i København den 23. Oktober 1911 som Søn af Viceskoledirektør H. A. Svane. Han modtog allerede i Barndomshjemmet stærke nationale Indtryk, navnlig Moderen havde i saa Henseende stor Indflydelse paa ham. Det er sikkert hendes Fortællinger, der har vakt hans Kærlighed til og Interesse for Danmarks Historie og dermed for vort Grænsespørgsmaal. Han havde erhvervet sig en sjælden fyldig Viden om Sønderjylland og dets Historie, og ikke mindst hans kære Sydslesvig, som han var en enestaaende Kender af.

1930 blev han Student fra Metropolitanskolen og kastede sig derpaa over det juridiske Studium. 1934 blev han Medlem af den sønderjydske Studenterforening »Hejmdal«, i hvis Sommerture til Sønderjylland han deltog i 1935 og 36, sidstnævnte Aar som Rejseleder. Efter at have taget Embedseksamen blev han Sagførerfuldmægtig hos sin ældre Broder, Højesteretssagfører Oskar Bondo Svane, hvorefter han en Overgang var Sekretær i Handelsministeriet. 1938 kom han til Aabenraa som Dommerfuldmægtig og her kom han snart med i Ungdomsarbejdet og blev en af de ledende i Byen. Stor Anerkendelse vandt han for sin glimrende Ledelse af Ungdomshjemmet og Danske Samfunds Ungdomssamvirke.

Han blev efterhaanden en skattet Foredragsholder, og der stod en stor Fremtid aaben for ham paa vor nationale Arbejdsplads.

Men saa en skønne Dag blev han taget af Gestapo. Han havde følt sig forpligtet til at være med i det illegale Arbejde, forpligtet af Sønderjylland. Han førtes fra Arresten til Frøslev-Lejren og derfra til Neuengamme, og her døde han den 5. Marts 1945. Han havde hverken sjæleligt eller legemligt haft Kræfter til at staa alt det onde igennem.

Lad mig gentage, hvad jeg tidligere har skrevet om denne min unge Ven: Den 14-aarige Dreng, der tømte sin Sparebøsse for at kunne købe Mærker til Støtte for »Landeværnet«, blev sin første Kærlighed, Kærligheden til Sønderjylland tro. Tro indtil Døden.

Morten Kamphøener.

Poula Fink.

Fru Poula Fink hører til blandt de Kvinder, der gennem Ægteskab kom herved nordfra og som kom til at udføre et betydningsfuldt Arbejde. Fru Fink er født i Aaby ved Aarhus den 16. Oktober 1879, hvor hendes Far, Poul Jensen havde en Gaard. Hun tog Præliminæreksamen og afsluttede sin Uddannelse paa Handelsakademiet i Aarhus.

Den første Juli 1906 blev hun gift med Holger Fink, og de bosatte sig i Broager, og Aaret efter flyttede de til Aabenraa. At den unge Frue var stærkt optaget af alt det nye, hun oplevede som tysk Statsborger, turde være indlysende for enhver. Fru Fink var straks med i Arbejdet, og det har sikkert været hende en Glæde, da „Nordslesvigsk Kvindeforening“ blev oprettet i 1907. I 1910 overtog hun Kassererposten, som hun beholdt indtil 1938, da hun som

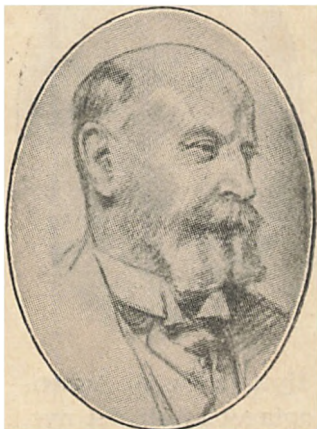

Formand overtog Ledelsen af Foreningen. I 1941 maatte hun paa Grund af Sygdom nedlægge dette Hverv. Hun døde den 8. November 1944.

Fru Poula Fink var en sjælden retlinet Kvinde, der følte Trang til at udrette saa meget godt, som det var muligt for hende at overkomme. Hun følte sig nær knyttet til det grundtvigske Menighedsliv og de Tanker, der udgik fra de grundtvigske Skoler. Fru Fink havde et aabent Øje for den Værdi, der laa gemt i Samværet med ligesindede, og her var det, at hun ydede sin største Indsats, særlig ved det klare og rolige Omdømme, der var hende egen. I hendes gæstfrie Hjem følte alle sig vel, og hun vil blive savnet dybt saa vel af hendes nærmeste som af hendes mange Venner.

Jakob Petersen.

/'Direktør Chr. Hübbe, Haderslev.

Gennem en Menneskealder stod Bankdirektør Hübbe som ubestridt Førstemand indenfor sønderjydsk Bankvæsen, og den omfattende og grundige Viden, han sad inde med paa sit Felt, kom tillige Almenheden tilgode. Han fødtes den 16. November 1868 i et beskedent Hus paa Møllepladsen i Haderslev, hvor hans Fader drev et Bageri. Efter Konfirmationen fik han Plads som Landvæsenselev paa Hørregaard i Er-

lev. Det viste sig snart, at der var Kræfter i den unge Mand. Han rejste til Holland for at uddanne sig i Mejerivæsen, specielt i Ostefaget, og drev en Tid lang selvstændig Forretning med Ost i Hamborg og Berlin. Efter at have gennemgaaet Grüners Handelsakademi i København

var han ansat i Forretninger i Haderslev, Neumünster og Berlin og i Aarhus Privatbank.

Hübbe fik altsaa en alsidig Uddannelse, og hans Arbejde under forskelligartede Forhold har tillige udvidet hans Horisont. Han kunde derfor tilføre Haderslev Bank nye Impulser, da han i 1901 overtog Stillingen som Direktør i Banken. Hübbe var den første moderne Bankmand i Nordslesvig. Under hans kyndige Ledelse gik Haderslev Bank stærkt frem. Men der var ikke det store Sving over ham som Forretningsmand. Ved Siden af teknisk Fuldkommenhed var Soliditeten det mest fremtrædende Træk i den Bankvirksomhed, han drev.

Direktør Hübbes Evner blev paa forskellig Vis taget i Brug af det Offentlige. Omkring 1907 begyndte det danske Borgerskab i Haderslev at tage Kampen op med Tyskerne ved Byraadsvalgene. Som Kandidater opstilledes Direktør Hübbe, Købmand Th. Voss og Bygmester Paul Christiansen. Men da Tyskerne havde Flertal, opnaede de ikke Valg. Derimod fik Hübbe Sæde i Handelskamret i Flensborg som Repræsentant for den danske Handelsstand. Han var med til at oprette Nordslesvigsk Kreditforening og Folkebanken for Als og Sundeved. Der kan ligeledes være Grund til at minde om de Foredrag, han holdt paa de socialpolitiske Kursus i Aabenraa om Emner som „Det nordslesvigiske Pengevæsen“ og „Vore Kreditforhold“, I 1931 fulgte Afhandlingen om „De sønderjydske Pengeinstitutter efter Genforeningen“. Sammen med Haderslev Banks Jubilæumsskrift af 1925 er disse Undersøgelser, der er offentliggjort i „Sønderjydske Aarbøger“, Kildeskrifter til Studiet af sønderjydske Pengevæsen.

I 1919 var Dir. Hübbe Medlem af det af Den nordslesvigiske Vælgerforening nedsatte økonomiske Udvalg. Baade her og i den offentlige Drøftelse var han Hovedtalsmanden for de sønderjydske Markejeres Interesser i Valuta-

reguleringen. I 1923 blev han Medlem af Valutakonferencen som Repræsentant for de sønderjydske Pengeinstitutter.

Hübbe tog sin Afsked ved Nytaar 1939. Helbredet svigtede, men hans Skikkelse holdt sig lige rank, og Smilet døde ikke paa hans Læber. Af Ydre var Hübbe noget af en grand seigneur. Sit Otium anvendte han til at nedskrive sine Erindringer. Paa Grund af Sygdommen naaede han ikke at faa dette Arbejde afsluttet; men det Fragment, der foreligger, skal være meget fyldigt og bør derfor gøres tilgængeligt for Offentligheden. Han døde den 8. April 1945.

For min Erindring staar Direktør Hübbe som en af de betydeligste Mænd i Sønderjylland indenfor det Slægtled, han tilhører. Han kendte sin Begrænsning, men paa sit Felt var han en banebrydende Kraft. P. A. Callø.

Stiftsprovst C. C. Hjortkjær.

C. C. Hjortkjær gav Sønderjylland en Fortrinsplads i sit store, varme Hjerte. Han var født i Dybe ved Lemvig den 28. August 1869 og var af gammel Bonde-slægt, blev Student fra det fornemme Sorø Akademi, studerede ved Københavns Universitet, blev Landsbypræst i Vestjylland (i en ung Alder tillige Provst), derpaa „Kongens Præst“ i Lyngby og efter et Par Aar i Sommersted, tilsidst Sognepræst for Gammel Haderslev Menighed, Provst for Haderslev Provsti og Stiftsprovst i Haderslev Stift. Fra disse sidste Embeder tog han Afsked 1940, men blev boende i Haderslev til sin Død,

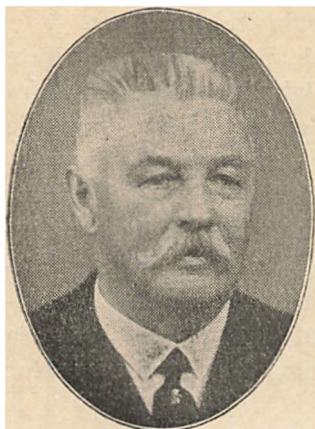
den 2. November 1944, og har sin Grav paa Damager Kirkegaard, hvor Venner har sat ham en Mindesten.

Hvor tidligt Hjortkjær opdagede Sønderjylland, vidste han næppe selv, han havde Kærligheden til det med fra sit gode, danske Hjem; men Sønderjylland opdagede Hjortkjær, da han i 1898, knap 30 Aar gammel, blev Sognepræst i Hjortlund og Kalvslund ved Ribe og Nabo til Kongeaagrænsen, et Naboskab, der fortsattes, da han fire Aar senere flyttede til Malt. I disse Aar kom mange Sønderjyder til ham, og han kom lejlighedsvis til Sønderjylland; han havde et godt Ord at sige, og det kom fra Hjertet; det mærkedes af alle dem, der havde Øre for Hjertesproget.

I den første Verdenskrigs Aar var den ydre Forbindelse afbrudt; da var det, Hjortkjær sad som „Kongens Præst“ i Lyngby. Men Sønderjylland var ikke glemt; der var spundet saa mange Traade mellem sønderjydske Hjem og det Hjortkjærskes Præstehjem; de kunde strækkes, men ikke brydes; og da Krigen var endt, og Genforeningen sket, saa trak det i Traadene. Genforeningen var jo det, at de kom sammen igen, som hørte sammen, og saa maatte Sønderjylland og Hjortkjær ogsaa komme sammen igen; det blev til 2 Aar i Sommersted og 17 Aar i Gammel Haderslev; det blev ogsaa til Gudstjenester og Møder med Hjortkjær som Ordfører rundt omkring i Sønderjyllands forskellige Egne, ogsaa sydfor Grænsen.

Stiftsprovst Hjortkjær stod som Kirkens Mand midt i sit Folk. Han havde godt Budskab at bringe fra Livets Gud og havde den kærlige Forstaaelse af Menneskehjertet, der i sjælden Grad kunde give ham at finde de rette Ord til alle. Derfor passede han saa godt i Sønderjylland, hvor han længe vil blive mindet for sit varme Hjerte og sit gode Ord.

Jørgen Petersen, Halk.

Den, der lærte Jørgen Petersen at kende i Samarbejde, kom uundgaaelig til at sætte Pris paa ham. Maaske ikke lige straks, for han var ikke af de glatpolerede, formfuldendte Mennesker, som ikke er til at støde sig paa. Han sagde ofte sin Mening meget ligefrem, uden blød Indpakning eller sød Sauce. Jeg vil kalde ham hjemmegroet, og han stod med begge Ben fast i Mulden, hvad hans Fremtræden ogsaa var præget af.

Hvorfor kom man da til at sætte stor Pris paa ham? Først og fremmest fordi han var saa ægte, fordi man altid kunde stole paa ham, fordi der bag Skallen bankede et varmt Hjerter, og dette Hjerter bankede saa trofast for Danmark — ganske uden Hensyn til, om Tiden bar med eller imod. Den Uret, Tyskerne begik imod vor Generation ved i 1889 at drive alt Dansk ud af Skolen, sad ham som en Pæl i Kødet, og skønt han af Natur var rolig og ligevægtig, har jeg i Domæneforvaltningen set ham fare op som en Løve, fordi han syntes, der blev vist mere Hensyn til en Tysker, end ret og rimeligt var. Hvad en Tysker for mange Aar siden skrev om en kendt dansk Mand, at hvis Dommedagsbasunen paa den yderste Dag ikke blæste paa Dansk, saa stod han ikke op af Graven, kunde med samme Ret skrives om Jørgen Petersen.

Jørgen Petersen var en Hjemmets Mand, en dygtig Husmand med Orden og god Økonomi i sine Sager, dertil velbegavet og ikke bange for at tage afgjort Stilling i en Sag. Alt dette og meget mere gjorde, at han — uden vist egentlig selv at ønske det — fik en Bunke Tillidshverv: Formand for de samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger, i Bestyrelsen af De samvirkende danske Husmandsforeninger, en Overgang i Landbrugsraadet, Sognefoged og Medlem af Menighedsraadet, i Ledelsen af Husmandsbrandkassen. Som særlige sønderjydske Hverv maa ogsaa nævnes, at han var i Bestyrelsen for Sønderjydske Hypoteklaanefond, Medlem af Husmandsbrugskommissionen for Haderslev Amt samt af Domæneudvalget i alle de Aar, det bestod.

Politisk stod Jørgen Petersen i Det radikale Venstre og var en Gang dets Kandidat ved et Valg til Folketinget. Han var født i Halk den 2. Juli 1877 og døde samme Sted den 16. Juni 1945. Jørgen Petersen bar sit Ridderkors med Ære.

H. Hansen.

Hanne Jenssen, Haderslev.

Frk. Hanne Jenssen var født i Balum Sogn den 13. November 1874. Hun var en af vor Tids ejendommeligste sønderjydske Kvindeskikkelser. Det vestslesvigske Lærerhjem, hvor hun var født og opvokset, havde givet hende en rig aandelig Arv baade i folkelig, national og kristelig Henseende. Hun havde sit eget Præg. Hendes lille, fine Ansigt kunde straale af Glæde, naar hun talte om noget, der havde grebet hendes Sind. Øjnene glimtede, og hendes Ord faldt med en Vægt og udtrykte en Overbevisning, der maatte gøre Indtryk paa den, hun talte med. — Hun var altid lysvaagen for alt stort og skønt her neden, altid veloplagt, altid parat til at kæmpe for, hvad hun elskede.

Overalt fandt hun store Værdier, der ikke maatte mistes eller lide Fortræd. Allerede saa tidligt som 1907 var hun fuldt optaget af Ungdomsarbejdet i Haderslev. Men ogsaa de gamle tog hun sig af og gjorde det paa den smukkeste Maade.

Men det var især vore sydslesvigske Landsmænd, hun ofrede sine Kræfter. Hendes Tanker var bestandig hos dem der nede, og hun lod Handling følge paa Tanker og Ord. Hvad hun i Aarenes Løb — og ikke mindst under den nu afsluttede Krig — har indsamlet af Penge og Varer og sendt til de Danske i Sydslesvig kan vist ikke opgøres i Dag. Det laa ikke for hende at henfalde

til gølge Teorier, — nej, hun maatte handle. Der skete altid noget, hvor Hanne Jenssen var med. Det groede omkring hende, og jo mere Vækst, der kom i det danske Liv der nede, des mere var der at vogte og værne, altsaa netop hvad hun ønskede.

Ind under Jul i 1944 sendte hun en Hilsen til de danske Kvinder i Sydslesvig. Heri hedder det: Lad min Julehilsen til jer være et engelsk Ordsprog, som siger, at »Natten er mørkest før Daggry«. Derfor godt Mod! Thi den beholder Sejr, som kan tie og bie og højnes under Sorg — og vokse som Bøgen, selv i Skygge.

Dette er ægte Hanne Jenssen'sk. — Hun var en god Kvinde.

Hanne Jenssen døde den 23. September 1945. Hun var hædret med Fortjenstmedaillen i Guld. Og denne Hæder var virkelig — fortjent.

P. Augustinus.

Sekretær Johan Lieb, Flensborg.

I de første Dage i Maj 1945 gennemlevede Flensborgerne mange angstfyldte Timer. Vilde deres By blive forskaanet, eller maatte den dele Skæbne med saa mange andre Bosteder, der var jævnedes med Jorden?

Netop som der var indløbet officiel Meddelelse om, at man havde erklæret Flensborg for en aaben By, der kunde ventes forskaanet for Krigens Rædsler, lukkede en god og trofast flensborgsk Borger, Sekretær Johan Lieb, sine Øjne. Han oplevede saaledes heller ikke Budskabet om vort Fædrelands Befrielse.

Johan Lieb var ligesom Faderen, Prokurist Vilh. Lieb, et ægte Barn af sin By og dansk til sin Hjerterod. Faderen havde været en af de virksomste og solideste Tillidsmænd i den danske Sags Tjeneste (en Datter, Fru Julie Christiansen, var gift med Redaktør E. Christiansen), og Johan Lieb fulgte ogsaa i den Henseende trofast i hans Spor.

Som ung fik Johan Lieb Ansættelse i den Forretning, hvor Faderen havde haft sin Livsgerning, og arbejdede sig her frem til en ledende Stilling. Det blev imidlertid det nationale Virke, der efterhaanden tog ham helt. Lieb havde været med i Arbejdet før og efter Folkeafstemningen i 1920. Senere blev han Medlem af Den slesvigske Forenings udvidede Bestyrelse og derefter Foreningens samvittighedsfulde Sekretær indtil sin Død. Han var tillige ved sit enestaaende Personkendskab en højt paaskønnet Tillidsmand for Dansk Skoleforening og virkede som Kasserer for St. Knuds Gilde.

I den nye Tid, der oprandt med Tysklands Kapitulation og Nazismens Sammenbrud, savnes haardt en Mand med Johan Liebs værdifulde Egenskaber. Han ledede Dansk Generalsekretariat i Krigens trange Aar; han burde ogsaa have set det spire og gro i et hidtil ukendt Omfang, burde have medoplevet en god Fremtid for Sydslesvigs Danskhed.

L. P. Chr.

Peter Christian Jørgensen.

En af de unge, der var rede til at gøre en Indsats, gik bort, endnu inden han rigtig var kommen i Virksomhed. Forpagter Peter Jørgensen døde den 8. Februar 1944 i Raad kun 27 Aar gammel. Han er født i Knud den 12. Marts 1917. Som Tyveaarig var han paa Tune Landbrugsskole, og i 1933 aftjente han sin Værnepligt ved Pionererne i Tønder. I 1943 overtog han en Gaard i Forpagtning i Raad.

Han var tidlig med i Ungdomsarbejdet paa sin Hjemegn og var Medlem af Ungdomsforeningens Bestyrelse i Anslet. Da han flyttede til Raad, overtog han Hvervet som Sprogforeningens Tillidsmand, men det blev kun kort Tid, han virkede. Ikke desmindre skal han mindes her, fordi han hørte til den Ungdom, der havde let ved at komme i Kontakt med Mennesker, og for den redelige Vilje, han viste til at udføre et positivt Arbejde

Aage Agersted.

Det var med Sorg, Aabenraa Bys danske Borgerkab modtog Meddelelsen om, at Politimester A a g e A g e r s t e d den 2. December 1944 var afgaaet ved Døden i Neuengamme, hvortil han var blevet ført fra Porta Westphalia. Overalt i Byen gik Flaget paa halv, og ved den gribende Mindegudstjeneste, der blev holdt for ham i Sct. Nicolai Kirke, var Kirken fyldt til sidste Plads, og den gamle Provst Agersted mindedes i smukke Ord sin afdøde Broder.

Politimester Agersted blev født i Havrup paa Sjælland den 19. Februar 1895. Han blev Student fra Frederiksborg Gymnasium 1914, og da hans Hu stod til at blive Officer, kom han paa Officersskole. 1918 udnævntes han til Premierløjtnant i Infanteriet, men var en af dem, der ved Militærordningen af 1923 maatte gaa over i Reserven. Han studerede nu Jura og tog Embedseksamen 1928. 1930 blev han Politifuldmægtig i Horsens, og 1932 blev han Fuldmægtig ved Statspolitiet i København. Han stod saaledes ualmindelig godt udrustet, da han to Aar senere overtog Embedet som konstitueret Politimester i Haderslev og kort derefter som Politimester i Aabenraa og Stedfortræder for Politoadjudanten i de sønderjydske Landsdele.

Som saadan lærte vi ham at kende som en overordentlig pligt-opfyldende Embedsmand. Det var en vanskelig Post, han overtog, men han varetog sit Hverv med besindig og rolig Ansvarsfølelse. Naar der skulde handles, skulde det ikke ske overilet, men hver Sag skulde nøje overvejes, og der var Sager nok at tage Vare paa i de Aar, ikke mindst som Følge af de hjemmeværende tyske Nazisters Aktivering.

Men bag hans rolige Ydre bankede der et varmt Hjerte for Danmarks Sag. I sit Inderste var Politimester Agersted stadig Soldat — ved sin Død var han Kaptajn af Reserven — og fra den Dag, Besættelsen fandt Sted, har han sikkert delt sine Interesser mellem de politimæssige Opgaver, som 1943 blev udvidet ved hans Udnævnelse til konst. Chef for Ordenspolitikkommandoen for Jyl-

land og Fyn, og Tanken om Muligheden for at forsvare vort angrebne Land paa bedste Maade.

Den 26. Maj 1944 blev Politimester Agersted arresteret af Gestapo, og efter at have tilbragt lang Tid i tyske Fængsler i Danmark, blev han ført til Frøslev og senere derfra til Koncentrationslejr i Tyskland. Ogsaa derude har han sikkert været en god Kammerat, ligesom han ogsaa var det i St. Georgsgildet, som han var et interesseret Medlem af.

Han vil blive mindet som en af vore gode, danske Mænd.

Morten Kamphøener.

Rasmus Blom

*Den lill Rasmus Blom er lidt haste av Sind,
og det må hans Kuen miestens lid' for.
Han fandt no den Kri måt væ leet nok å vind,
da det var så godt, som di strid' for.
Og det vild han sæj Folk, og det skuld di ved,
te Englånd og Ruslånd skuld nok komm i Kne.
Da so hans Kuen liså sinde:
Lad os føstens sie, hven dæ vinde.*

*Men da fløj han op fro sin Stuel som en Trold:
Om hun og' ho tænt o å svigt dem?
Så tappert di kæmpe mod Dumhed og Vold,
om itt hun forstov, det forpligt dem!
Men det skuld blyv hovst, nærr e Fiende var slavn,
og så skuld di fo, som di årde ho favn —
Hun svar: Nærr itt galle det javve,
kån læng vi væ død og begravve.*

*Så grif han e Ildklemm og vild hind te Lyvs,
hun stov just med Grød i e Madske
og tænt det var ravgallt om no di skuld ryvs,
så fæk han en Klat, te det klaske,
og lig' i e Syn, te han satt sej egenn.
Da so hun lidt rask: Kun lidt sinde, min Ven!
Der er vist et Skriftstej, do glemme:
Hugg hverken med Sværd elle Klemm*

Da bløv han minsandten den lill Rasmus Blom
som om det ho ræne med Bombe —
for han vild no ålti hør med te di from,
e Kri den ho snart gør ham tombe.
Og om det skuld hænd sej for ånde o Als,
te di skuld fo novve lidt gallt i e Hals —
for møje det savt vil kund spar dem,
om di hærr en Kuen, dæ kån svar dem.

Martin N. Hansen.

De højrøste

Med vort Sindlav er e itt så sløjt,
te vi hæ behov å snakk så højt.

Det er ålde værd åt snakk om det,
æ hæ kun vætt dansk så læng, æ ved.

Novve hærr e miestens som en Sygg,
dæ gæ øver, di er itt så mygg.

Det er sørlet nok å hør' dem klav,
men det hjælper nok om et Par Dav'.

Det å yd', Mathis, hæ ålti vætt
novve gånске åendt end krøv sin Ret.

Lad voss tøj e rule, i e læng
plej det å blyv den slavs Folk for streng.

Åll di Folk, dæ råfe højest, plej
å vær dem, dæ hæ det mindst å sæj.

Æ hæ kun vætt dansk så læng, æ ved.
Det er ålde værd å snakk om det.

Martin N. Hansen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
25 Aar. Af H. Lausten-Thomsen.....	1
Frøslev-Lejren—Faarhus-Lejren. Af P. M. Digmann ..	11
En Jul og et Foraar i Danmark. Af Rose Thyregod	30
Dage ved Grænsen. Af Morten Kamphøvenner	48
Indtryk fra Koncentrationslejrene i Tyskland.	
Af N. J. Madsen	61
Pæ Jepsen. Af Martin N. Hansen	68
Den slagne Hær paa Marchen hjem. Af Axel Hansen..	70
To Europakort fra den første Verdenskrig	78
To Mindetavler. Af P. A. Callø	81
De gamle, som faldt:	
Jørgen From. Af Jakob Petersen	85
Tøge Henningsen. Af Jakob Petersen	88
Jørgen Hansen. Af Jakob Petersen	89
Karl Vilhelm Jakobsen. Af Jakob Petersen	90
Frederik Nørgaard. Af Jakob Petersen	91
Peter Andersen. Af Jakob Petersen	92
Anders Jessen Klingenberg. Af Jakob Petersen....	93
Paludan Müller. Af A. P. Møller	94
K. C. M. Noring.....	95
E. B. Svane. Af Morten Kamphøvenner	96
Poula Fink. Af Jakob Petersen	97
Chr. Hübbe. Af P. A. Callø.....	98
C. C. Hjortkjær. Af C. W. Noack	100
Jørgen Petersen. Af H. Hansen	102
Hanne Jenssen. Af P. Augustinus	103
J. Lieb. Af L. P. Chr.	104
P. C. Jørgensen	105
A. Agersted. Af Morten Kamphøvenner	106
Rasmus Blom. Af Martin N. Hansen	108
De højreste. Af Martin N. Hansen..	109

Nationale Foreninger og Institutioner.

Sprogforeningen

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.
Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fhv. Folketingsmand I. P. Nielsen, Dynt, Amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.
Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Skoleforeningen

Bestyrelsen: Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, Formand. Gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, Næstformand. Købmand Chr. Thygesen Petersen, Døstrup, Sdj., Kasserer.
Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Grænseforeningen

Kontor: Peter Skramsgade 5, 1, København K.
Formand: fhv. Præsident Holger Andersen.
Næstformand: Borgmester V. Fiischer, Inspektør N. J. Gotthardsen, Grosserer P. Michaelsen.
Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund

Kontor: Folkunghus, Graasten.
Formand: Lærer P. Marcussen, Graasten, Næstformand og Kasserer: Bankprokurist H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Ungdomsforeningerne

Aabenraa Amts Hovedkreds: Form. Lærer Højer, Kløvtoft, Kasserer: Bankkasserer Kræmer, Graasten. (18 Foreninger), 2120 Medl.

Haderslev Østeramts Hovedkreds: Form.: Lærer J. Chr. Christensen, Mellemgade 10, Haderslev. Kasserer: Gdr. Chr. Kongsted, Sdr. Vilstrup pr. Sdr. Vilstrup. (21 For., 3454 Medl.)

Røddingegnens Ungdomskreds (en Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger). Form.: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram. (13 For., 2126 Medl.).

Sønderborg Amts Hovedkreds: Form.: Husmand Chr. Nielsen, Vollerup, Als, Kasserer: Lærer R. Clausen, Snogbæk pr. Vester Sottrup. (17 For., 4518 Medl.)

Tønder Amts Hovedkreds: Form. og Kasserer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus, 12 For. 1585 Medl.

Skærbæk og Omegns Hovedkreds (for Tønder Amts nordlige Del): Form.: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, Kasserer: Købmand Th. Lorenzen, Skærbæk (9 For. 1542 Medl.)

Sønderjydske Idrætsforening

Formand: Gdr. Johs. Juhl, Branderup. Sekretær og Forretningsfører: Gymnastiklærer N. J. Iversen, Haderslev.

Formand for Gymnastikudvalget: Gdr. Johs. G. Christensen, Vollerupgaard pr. Bolderslev.

Formand for Idrætsudvalget: Lærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for Skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Formand for kvindelig Idræt: Fru Aja Bonde-Poulsen, Dybbøl Banke, pr. Sønderborg.

Foreningen er delt i 5 Hovedkredse. Formænd er:

Haderslev Vesteramt: Gdr. Hans Buhrkal, Gestrup pr. Toflund.

Haderslev Østeramt: Lærer Folmer Lund, Haderslev.

Aabenraa Amt: Førstelærer V. Jørgensen, Genser.

Sønderborg Amt: Lærer C. Petersen, Huholt pr. Sønderborg.

Tønder Amt: Lærer Folmer Christiansen, Højer.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: Amtslæge, Dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa. Sekretær: Arkivar J. Hvidtfeldt, Blomstervænget 93, Lyngby. Kasserer: Museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« består af: Dr. med. H. Lausten-Thomsen, Arkivar J. Hvidtfeldt og Højskoleforstander Hans Lund.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« består af: Dr. med. H. Lausten Thomsen og Seminarie-lærer Claus Eskildsen.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af Redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, Bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra Kl. 10—19. Læsning Kl. 10

—19. Børneafdelingen aaben Kl. 15—18 (lukket 15. Maj-15. August).

Centralbiblioteket i Haderslev. Bibliotekar T. Glahn. Udlaan: Kl. 10—19 (Lørdag 10—21). Læsesal 10—21 (1. Maj—31. August lukkes Kl. 19).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Bibliotekar N. Moesgaard. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19 samt hver Lørdag Kl. 14). Børneafdelingen aaben Kl. 14—18.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar: Gerda Tarp Hansen, Udlaan: 10—20. Læsesal: 10—21. (Maj—Sept. 10—19) Lukket 8 Dage i Aug.

Sønderjydske Landsarkiv, Aabenraa

Landsarkivar: Fr. Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen. Aaben: Kl. 9—12 og 13—16.

Erhvervs-Institutioner og Organisationer

(Formænd, Sekretærer og sønderjydske Medlemmer)

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Christiansborg, København K.

Formand: Fhv. Folketingsmand Niels Frederiksen, Roskilde.

Sekretær: Kontorchef Fl. Tolstrup.

Folketingsmand, Domæneforpagter P. Petersen, Røj pr. Møgeltønder, og Gdr. Jens Hørlück, Skodborg.

Jordfordelingskommissionen.

Kontor: Tønder.

Formand: Fuldmægtig A. Mosbech, Tønder. Medlemmer: Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund pr. Branderup, Gdr. Jørgen Tinglev, Lund pr. Bylderup Bov, Statshusmand Hans Jochumsen, Rurup pr. Toftlund.

Kommissioner ang. Jordlodder til Husmandsbrug.

Formænd: Haderslev Amt: Gdr. Jørg. Petersen, Sommersted; Aabenraa Amt: Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Aabenraa; Sønderborg Amt: Karl Petersen, Hestehave pr. Sønderborg; Tønder Amt: Gdr. Mads Warming, Raahede pr. Hvidding.

II. Private Selskaber og Landbrugsorganisationer

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Formand: Hofjægermester Lüttichau, Tjele. Sekretær: Axel Nielsen.

I Bestyrelsesraadet: Kreditforeningsdir. H. Hansen, Aabenraa.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Frmd.: Hofjægermester Lüttichau, Tjele.

Grundforbedringsvirksomheder:

Mose- og Engafdeling.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.

— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.

Den tekniske Afdeling.

Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.
Præsident: Landstingsmand H. Hauch, Sølund pr. Viborg. Medlem af Raadet f. Sønderjylland, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard pr. Gabøl.
Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.
I Formandskabet: Gdr. J. Tvedegaard og Landstingsmand H. Hauch. I Bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hansen, Nygaard, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Gabøl. Sekretær: J. Rottensten.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.
Formand: Landstingsmand Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Gabøl. Sekretær: J. K. Haugaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Hans Schmidt, Kollund pr. Kollund S. Sekretær og Kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.
Bestyrelsen bestaar af de enkelte Landboforeningers og de to førstnævnte Fællesledelsers Formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.
Konsulenter: Erik Boesen, Rødding, og C. H. Lausten, Rødding, (Regnsk.), 1050 Medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.
Kons.: Fr. P. Nielsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev (Regnsk.). Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.)* 1543 Medl.

3. Nr. Rangstrup Hørreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. S. Knudsen, Galsted pr. Bevtoft.
Kons.: Landbrugskand. Mogens Hansen, Toflund, Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 588 Medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Kons.: Johs. Pedersen, Aabenraa, og P. Mølgaard, Aabenraa (Regnsk.) 750 Medl.

*) Samtlige Husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

6. Vis Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Schmidt, Kollund pr. Kollund S.
Kons.: M. Nissen, Graasten, Fru M. Wistoft, Mulsmark
pr. Padborg. (Havebrug). 275 Medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Frmd.: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og P. Petersen, Rage-
bøl, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg,
(Havebrug). 350 Medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. Clausen, Havnbjerg pr. Nordborg.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen,
Nordborg, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Pad-
borg, (Havebrug). 210 Medl.

9. Den alske Landboforening.

Frmd.: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, Fru M. Wistoft, Muls-
mark (Havebrug). Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.) 313
Medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Frmd.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard pr.
Visby.
Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tøn-
der (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg.
(Havebrug), Frk. Inger Nørregaard, Tønder (Hush.). 300
Medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Frmd.: Forstander Fr. Heick, St. Jynde vad.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, H. Mortensen,
Rørkær, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Pad-
borg, (Havebrug), Frk. Nørgaard, Tønder (Hush.) 283 Medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Frmd.: Gdr. Nis Evardsen, Løgumkloster.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, og Fru M. Wistoft,
Mulsmark (Havebrug). Frk. Nørgaard, Tønder (Hush.) 300
Medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.
Kons.: P. V. Johnsen, Skærbæk, 379 Medl.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Trommesalen 7 III., København K.
Formand: Parcellist N. P. Andreasen, Forsinge. I Be-
styrelsen: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov.
Sekretær: A. Fogh, Roskilde.

De samv. jyske Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus.
Formand: Husmand P. Nielsen, Tvis. I Bestyrelsen:
Husmand A. Schmidt, Faurholm, Tandslet.
Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjyske Husmandsforeninger.

Frmd.: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Ager-
skov.
Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram,
Drewsen, Løgumkloster, Ruth Skoringe, Agerskov (Regnsk.)
60 For. m. 3578 Medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsföreningen Sønderjyden.

Frmd.: Husmd. Anders Schmidt, Faurholm, Tandslet.
Husdyrkonsulent Fr. Slipsager, Fynshav. Planteavl-
konsulent Erik Knudsen, Ulkebøl. Husholdningskonsulent
Fidele Danielsen, Tandslet.
28 For. m. 1673 Medl.

Kvægavlforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Frmd.: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg.
Kons.: Jørg. Frank, Tønder, og Vinge Madsen, Vojens.
30 Kvægavls- og Tyreholdsforeninger med 3018 Medl.
og 60 Tyre og 77 Kontrollfor. med 2828 Medl. og 33.161 Kær.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg:

Frmd.: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønder-
borg.
Kons.: Th. Thomsen, Dybbølsten pr. Sønderborg.
15 Kvægavlsfor. med 559 Medl. og 26 Tyre og 3 Kvæg-
avlsforeninger for kunstig Sædooverføring med 1400 Med-
lemmer samt 38 Kontrollfor. med 1514 Medl. og 16.985 Kær.

Vestslesvigs Fællesledelse for Korthornsavl.

Formand: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær, Tønder.
10 Opdrætterforeninger.

Fællesledelsen for hollandsk Malkekvæg.

(Sønderjydsk Avlsforening for hollandsk Malkekvæg)
Formand: Gdr. H. S. Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup.
Kons.: Vinge Madsen, Vojens.
100 Medl. 2000 Kær.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Søndergade 44, Aarhus.
Frmd.: Gdr. P. Vødgaard, Stenild pr. Hobro.
I Best.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 61 Andelsslagterier).

Frmd.: Gdr. M. Byriel, Lyngby pr. Sporup.

Sekretær: H. Behnke.

I Best.: Gdr. Iver H. Østergaard, Gabøl.

Slagterier i Nordslesvig.

Andelsslagterier.

Aabenraa: Formand Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro. Dir. Fr. Johansen.

Graasten: Formand Gdr. Lauesgaard, Graasten Hovedgaard. Dir. H. N. Skensved.

Rødding: Formand Gdr. R. Matthiesen, Stenderup pr. Rødding. Dir. C. J. Rübner Petersen, Rødding.

Sønderborg: Formand Gdr. L. Jensen, Smøl pr. Broager. Dir. Bagge.

Vojens: Formand Gdr. Iver H. Østergaard, Gabøl. Dir. Th. Mosing Jensen.

Privatslagterier.

Bylderup: Dir. Carlsen.

Haderslev: Dir. Koopmann.

Skærbæk: Dir. Frode V. Holm.

Tønder: Dir. Jacobsen.

De Danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Raadhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.

Sekretær: Kontorchef L. P. Frederiksen. I Bestyrelsen: Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg J.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Frmd.: Gdr. Elbæk Jessen, Enggaarden pr. Holsted.

I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg.

Sønderjyds Mejeriforening.

Frmd.: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg.

Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa. (121 Mejerier).

Sønderjyds Smøreksporfor., Vojens.

Fung. Frmd.: Rentier P. Rostgaard Andersen, København pr. Skodborg. Dir. Sophus Thomsen, Haderslev. (53 Mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Frmd.: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Dir.: S. Røygaard Petersen, Sønderborg. (48 Mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.
Frmd.: Mejeribestyrer C. Jørgensen, Tuse Næs pr. Holbæk.
Sekretær: Fr. Schack, Odense.
Aabenraa Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. P. Hansen, Felsted.
Haderslev Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Matthiesen, Stydning pr. Hammelev.
Sønderborg Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl pr. Ragebøl.
Tønder Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. H. Lorenzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserersocietetet: Frmd.: Grosserer Rudolf Schmidt.
Provinshandelskamret: Frmd.: Konsul Kai Blicher, Aarhus. Medl. af Best.: Købmand J. H. Kock, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland

Handelsstandsforeningerne i
Haderslev, Frmd.: Grosserer Holger Hansen.
Aabenraa, Frmd.: Borgmester Holg. Fink.
Sønderborg, Frmd.: Købmand I. H. Kock.
Tønder, Frmd.: Købmand A. Müller.

De samv. danske Købmandsforeninger.

Frmd.: Købmand Chr. H. Olesen, Aalborg.
Med 142 Afdelinger, fordelt i 4 Centralorganisationer.
Centralorg. for Jylland, Fmd.: Købmd. Chr. H. Olesen, Aalborg.
Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger:
Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.
Haderslev og Omegn: Frmd.: Henrik Sørensen, Haderslev.
Rødding og Omegn: Frmd.: Købmand M. Christensen, Brendstrup.
Tofthund og Omegn: Frmd.: Købmand Andr. Petersen, Rangstrup.
Aabenraa og Omegn: Frmd.: Købmand J. Agger, Aabenraa.
Graasten og Omegn: Frmd.: Købmand Chr. Blomgreen, Egersund.
Tønder Amts Købmandsforening: Frmd.: Købmand Blaabjerg, Løgumkloster.
Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand E. Klyver, Tønder.
Sønderborg Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.
Sønderborg Amt: Købmand Bork, Støvning.

IV. Haandværk og Industri

Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Frmnd.: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I Bestyrelsen: Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, Bogtrykker Laursen, Tønder.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

	Formand:
Aabenraa	Farverm. Th. Jacobsen;
Agerskov	Carl Truelssen;
Augustenborg	Bygmester Chr. Jacobsen;
Bov	Malerm. A. Kj. Johannsen, Padborg;
Brede Sogn	Købmand D. Jepsen;
Broager Sogn	Snedkermester P. Hansen;
Bylderup	Bygmester S. Diedrichsen;
Christiansfeld	Malerm. Joh. Madsen;
Egen	Smedemester M. Mortensen;
Graasten	Bygm. V. Manner-Jacobsen;
Gram	Savværksejer N. Timmermann;
Haderslev	Murermstr. Johs. Hansen;
Hoptrup	Snedkermester N. Th. Halborg;
Højer	Skomagermst. H. Jacobsen;
Hørup	Malerm. H. Christensen;
Jels	Smedem. Hans E. Hansen;
Kegnæs	Smedemester H. H. Damm;
Klipleve, Kværs og Holbøl Sogne	Bagerm. Chr. Jensen, Tørsbøl;
Lysabild	Snedkermstr. P. Christensen, Sarup;
Løgumkloster	Vognfabr. Anton Madsen;
Notmark	Malerm. N. Hansen Lorentzen;
Nordborg	Blikkenslrmstr. F. Kückelhahn;
Oksbøl	Skomgmst. Chr. Dall, Oksbøl;
Rødding	Snedkerm. S. A. Sørensen;
Rødekro	Købmd. Chr. Duus;
Skærbæk	Slagterm. A. Schmidt;
Sommersted	Entreprenør H. Skytt;
Sottrup	Skræderm. C. Detlefsen;
Svenstrup	Malermstr. Carl Schink;
Sønderborg	Bygmstr. Kr. Anthonen;
Tandslet	Smedemstr. Peter Nielsen;
Tinglev (Hdv. og Ind.)	Smedem. P. Schaumann;
Toftlund	Tømrermstr. A. Christensen;
Tønder	Smedemstr. R. Dideriksen;
Ulkebøl	Fabr. A. Müller, Vollerup;
Ullerup	Bager Jul. Andresen;
Varnæs	Maskinbygger P. Jørgensen;
Vojens	Inst. N. Nielsen;
Øsby	Inst. H. C. Rasmussen.

Særlige sønderjydske faglige Mesterforeninger.

Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Aabenraa Amt: Frmd.: Tømrm. A. Mikkelsen, Bolderslev.

Mesterfor. f. Bygningshaandværk. i Haderslev Amt: Frmd.: Murermstr. N. P. Andersen, Rødding.

Barber- og Frisørfor. i Aabenraa Amt: Frmd.: W. Schmidt, Aabenraa.

Mesterforeningen for Byggehaandværkere i Tønder Amt: Frmd.: Murermester Aug. Rathge.

Haderslev Østeramts Smede- og Klejnsmedelaug: Formand: Chr. P. Mørch, O. Jerstal.

Snedkerlavet for Sønderborg Amt: Frmd.: P. Hansen, Broager.

Sønderjydske Forening for G. K. M., Sønderborg Amt: Frmd.: Smedemst. D. Madsen, Hundslev.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktionen: P. A. Callø, H. Hansen, Orla Buhl.

Repræsentantskabet: Gdr. J. H. Schmidt, Søndermarken, Vojens, Gdr. M. Thuesen, Anslæt, Fabrikant M. Schumann, Haderslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. M. Boesen, Søndernæs, Gdr. Hans Lyck, Varnæs, Gdr. H. Sander Larsen, Saxgaard, fhv. Landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, Gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, Gdr. Iver Scherrebeck, Str. Vilstrup, Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl, Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Gdr. H. Petersen, Iller, Murermester Johs. Hansen, Haderslev, Borgmester H. Fink, Aabenraa, Købmand Math. Kock, Sønderborg, Købmand Chr. Schmidt, Tønder, Gdr. N. Petersen, Rørkær.

Vest- og Sønderjydske Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktionen: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundersen.

Frmd. for Repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornungaard.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, og Gdr. Poul Outzen, Ellum.

Jydske Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktionen: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

C. C. Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg Amt.

Martin Møller, Bredebro for Tønder Amt.

Hans Nissen, Nustrup for Haderslev Amt.

Ny Jydske Kjøbstad Creditforening, Aarhus.

Direktion: O. Hjelm, adm. Direktør. N. M. Bak. Otto Larsen. Formand for Repræsentantskabet: Bankdirektør H. Nielsen, Sønderborg.

Medlem af Repræsentantskabet: Konsul Jørgen M. Hansen, Aabenraa, Dir. J. F. Skøtt, Haderslev, Købmand Carl Borch, Tønder.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktionen: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Her-
ning, Arkitekt Jep Fink, Aabenraa, Overretssagfører L.
Ernst, Aalborg.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. Direktør,
Medlem af Repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans
Iversen, Stenneskær pr. Varnæs, Evald Lorensen, Skær-
bæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Amtsgaarden, Tønder: Dir. Henriksen, adm.
Direktør. Bestyrelse: Dommer Stegmann, Fmd., H. Lin-
net, Møgelgård.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: Dir. J. F. Beck, ORS. Axel Hulegaard og
Dir. Orla Buhl.

Bestyrelsen: Amtmand Kr. R. Thomsen, Amtmand Kar-
berg og fra Haderslev Østeramt: Dir. Callø, Formand, Gdr.
J. Schmidt, Chr. Iversen, Sønderballe og Gdr. P. Nielsen,
Refsø; fra Haderslev Vesteramt: Gdr. M. Refslund Poulsen,
Frm., Gdr. Aage Schmidt, Direktør Lyck, Rødding. Fra
Aabenraa Amt: Borgmester H. Fink, Fmd., Gdr. Chr.
Christensen, Gdr. Kr. Philipsen. Fra Sønderborg Amt: Fol-
ketingsmand I. P. Nielsen, Fmd., Gdr. Chr. Christensen,
Elsmark, Gdr. Chr. Schmidt, Dybbøl-Østen, Husmand
Anders Schmidt, Faurholm; fra Tønder Amt: Gdr. H. Jef-
sen Christensen, Fmd., Bagermester Thorv. Petersen, Gdr.
Karl Posselt.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Best.: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg, Fmd., Gdr.
Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg, Gdr. Landstingsmand H.
Jefsen Christensen, Høgsbro.

Markedsfortegnelse for 1946.

Syddjylland og Nordslesvig.

Ribe Amt.

- Agerbæk**, 15. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 4. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 16. April og 18. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, Torvedag om Tirsdagen. 25. Marts, 17. April, 29. Juli, 17. Sept. og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 11. Marts, 2. Maj og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 8. Maj og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. 1. Febr., 26. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 15. Maj og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 14. Marts, 26. April, 9. Maj, 26. Juni, 27. Juli, 5. Sept., 8. Okt. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Gørding, 27. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 2. Maj og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 7. Jan., 11. April, 26. Aug. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.
Lunderskov, 27. April og 19. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 26. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 15. April og 14. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 31. Jan., 7. og 28. Marts, 11. og 25. April, 2. Maj, 13. Juni, 1. Aug., 12. Sept., 10. og 24. Okt. samt 7. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 11. April og 9. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag, 8. Jan., 7. Febr., 8. og 26. Marts, 23. April, 7. Maj, 14. Juni, 9. Juli, 31. Juli, 12. Sept., 10. Okt., 7. Nov. og 12. Dec. Heste og Kreaturer.
Vejen, 24. April, 28. Juni og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 16. April og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 6. April, 1. Aug. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 27. April, 21. Aug. og 24. Sept. Heste og Kreaturer .

Vejle Amt.

- Blaahøj**, 15. April og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Brande, 23. Febr., 1. April, 6. Maj, 26. Juli, 23. Sept. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.
Bredsten, 6. Maj og 16. Sept. Heste og Kreaturer.
Børkop, 12. April, 12. Juli, 4. Okt. og 6. Dec. Heste og Kreaturer.

Egtved, 29. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Filskov, 21. Maj og 20. Aug. Heste og Kreaturer.
Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 9. Marts, 1. Maj, 12. Juli og 15. Nov. Heste og Kreaturer.
Give, 19. Febr., 19. Marts, 26. April, 8. Juli, 6. Sept., 24. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Hornslyd, 29. April og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Jellinge, 10. Maj og 24. Sept. Heste og Kreaturer.
Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 8. Febr., 1. og 15. Marts Heste; 22. og 29. Marts, 25. April, 4. Maj, 17. Juli, 17. Sept. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
Sender Omme, 25. Marts, 9. Maj, 22. Juli og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Uldum, 23. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Vandel, 24. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Levekveg, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. 10. Jan., 7. og 28. Febr. og 14. Marts Heste; 21. og 28. Marts, 4. April, 30. April, 15. Juni, 28. Sept. og 25. Okt. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

Agerskov, 7. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Branderup, 27. April og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 27. April, 4. Maj, 19. og 26. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 8. Maj og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 30. April, 16. Juli og 24. Sept.; 8. Jan., 4. og 18. Marts stort Hestemarked, 29. April (Førsaarsmarked), 15. Juli (Sommermarked) og 23. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 17. April og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 3. April og 2. Oktbr. Heste og Kreaturer.
Rødning, 26. April og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 13. April og 7. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 2. Maj og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
Vojens, egentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 5. Marts, 16. Juli og 15. Okt. Heste og Kreaturer; 30. April, 7. og 14. Maj, 22. Okt. og 5. Nov. Kreaturer; 13. Dec. Heste.
Bolderslev, 24. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Bov (v. Padborg), 30. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer. Hver Fredag med Grise.

Graasten, 2. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer. Hver Mandag Grisetorv.
Hellevad, 24. April og 2. Okt. Heste og tuberkulosefri Kreaturer.
Kliplev, 11. April og 12. Sept. Heste og Kreaturer.
Røde Kro, 25. April og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Øster Løgum, 13. April og 14. Sept. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Bro, 1. Maj Heste og Kreaturer.
Broager, 23. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Dyndved, 8. Juni. Heste og Kreaturer.
Nordborg, 6. April, 2. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Mandag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned Levekvang. 24. Jan., 25. April og 17. Okt. Heste.
Ullerup (Sundeved), 11. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 6. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Bredebro, 15. April og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Bylderup-Bov, 25. April, 1. Aug. og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Højer, 15. April, 26. Sept. og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 19. Marts, 7. Maj, 18. Juni, 20. Aug. og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
Rabsted, 6. Maj og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 25. April, 2. og 9. Maj, 26. Sept., 3. og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Tinglev, 17. April, 1. Maj, 23. Aug. og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Tønder, hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 8. Marts, 12. og 26. April, 3., 10. og 24. Maj, 5. Juli, 2. Aug., 6. og 20. Sept., 4., 11., 18. og 25. Okt., 1. og 8. Nov. Heste og Kreaturer.

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 gr —	30 ”	15 ”
25 gr—1 kg —		50 Øre
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	30 ”	14 ”
Tryksager indtil 50 gr	6 ”	5 ”
250 gr—1 kg		30 Øre
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift til Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr, frankerede	6 Øre	5 Øre
50—250 gr —	10 ”	8 ”
250—500 gr —		30 Øre

Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 30 Øre. 45×20×10 cm. Rulleform 45×15 cm. **Maa ikke indeholde skriftlige Meddelelser. Skal paategnes »Brevpakke«.**

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

»**Søndagsbreve**«. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorernes Bydistrikter.

Værdibreve , Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	} + Brevporto som ovenfor an- ført for Breve af samme Vægt.
Beløb 1000—2000 Kr.	60 ”	
» 2000—3000 ”	70 ”	
» 3000—4000 ”	80 ”	

o. s. fr. 10 Øre mere for hvert 1000 Kr.

Pakker. Største Vægt 50 kg, største Maal som Regel ikke over 1½ m i nogen Retning (Rulle- ell. Stangform 2 m), største Rumfang 1 m³.

	Fjernzoneporto	Nærzoneporto
indtil 1 kg	50 Øre	} 40 Øre
over 1—3 kg	60 ”	
» 3—5 ”	75 ”	
» 5—6 ”	100 ”	
for hvert kg mere, yderligere.:	25 ”	25 ”

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. Omraader: Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende Øer — Bornholm — Fyn med omliggende Øer — Jylland er delt i 6 Zoner ved Linier fra Øst til Vest; der gælder her Nærzoneporto, naar Afsendelsesposthus og Adressepost-

hus enten er beliggende i samme Zone eller i 2 Nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende Øer og de to sydligste Zoner i Jylland indbyrdes Nærzoneporto. Læsø har samme Nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland faas ved Henvendelse paa Posthusene.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 10 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ipakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger , Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
Beløb 100—300 »	55 »
» 300—1000 »	70 »

Indbetalingskort (Giro)	
indtil 100 Kr.	10 Øre
over 100 »	20 »

Postoprævninger , Beløb indtil 25 Kr.	30 Øre
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

Paa Postgiroblanketter	
indtil 25 Kr.	30 Øre
over 25—100 Kr.	40 »
» 100—1000 »	50 »

Ekspresudbringning	i det indre	i det ydre
	Ekspresdistrikt	Ekspresdistrikt
Pakker	60 Øre pr. 5 kg	3 Kr.*)
Andre Forsendelser	40 »	2 »

*) Kun af Vægt indtil 5 kg.

For Udbringning mellem Kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte

Banepakker.

Enkelte Stykker Ilgods af indtil 25 kg's Vægt beforders uden Fragtbrev mellem alle Jernbanestationer og Billetsalgssteder samt flere Dampskibsselskabers Anløbspladser, naar de er paaklæbet Banemærker, som nedenstaaende Skema viser:

		Befordringsafstand:	
	Pakker af Vægt:	under	mindst
		120 km	120 km
	indtil 5 kg.....	50 Øre	75 Øre
over 5 kg	indtil 10 kg.....	75 —	100 —
— 10 kg	— 15 kg.....	100 —	150 —
— 15 kg	— 20 kg.....	125 —	200 —
— 20 kg	— 25 kg.....	150 —	250 —

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28. Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Jul og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnspover	1. Aug.—31. Dec.
Svømmeændr (undt. Graaand) Graa- gæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelændr og Maager (undt. Hav- maager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykændr (undt. Taffeland og Skal- leslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappe- dykkere, Lommer, Kjøver, Storm- fugle, Musvaage og Hvepsevaage, Alliker, Solsort, Sjægger og an- dre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner Kron- og Daahjorte, Ræve, Græv- llinger, Oddere, Maarer, Ildere, Væsseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graa- spurve, Krager, Raager, Husska- der og Vildgæs (undt. Graagæs).	1. Okt.—31. Dec. Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Kly- der, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtel- duer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vendeheals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle	Fredet hele Aaret.

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregu-
lativ for det paagældende Vand er foretaget Afvigelser
herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider
(Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke frede-
de efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat
Mindstemaal (§ 15).

Aabenraa

CERES

Korn- og Foderstofforretning

Aktieselskab

AABENRAA

Telefon 3121 - 3122

CIMBRIA

TRÆLAST

*

STØBEGODS

*

BYGNINGSARTIKLER

Telefon: 2006 . 2007 . 2008

Nr. Chausse 2 . AABENRAA

Gartneriet „Nizza“

Carl Hass

Aabenraa

Nørreport

Tlf. 2104

Grundlagt 1874

Naar De ønsker 1. Kl. Landbrugsmaskiner, henvend
Dem saa til Sønderjyllands største og ældste Maskinfirma

Dansk Maskinoplæg ^{A/S}

Jørgen M. Hansen

Aabenraa . Nørreport 3 . Telefon 2044

Billigste Priser. Bedste Betalingsbetingelser. Største Garanti.

Største Lager i det sydlige Jylland af Reserve-
dele til alle Slags Landbrugsmaskiner.

Aabenraa
Andels - Svineslagteri

Telefon 2023

Isenkram . Glas . Porcelæn

Hess, Vejle Støbegods

JOHS. PAULSEN, Aabenraa . Telf. 3050

Moderne *Briller* leveres efter Lægerecept.

Leverandør til Sygekassen.

CARL A. LASSEN, URMAGER og GULDSMED

A. Thomsens Eftf.

Nørreport 18 Aabenraa Telefon 3058

Alle bør handle hos

Peter Jessen
AABENRAA

Køb kun Køkkenudstyr

Isenkram — Kaffe- og

Spisestel — Glas hos

Andreas Petersen

Colosseum . Aabenraa . Tlf. 2800

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

AABENRAA BOGHANDEL TLF. 2069

Lorenz Hansen jr.

AABENRAA

TELEFON 2138

*Isenkram - Køkkenudstyr - Støbegods
„Tasso“ Rundtræksovne og Kaminer.*

Konfektionsfabriken

A/S K O F A

AABENRAA - TELEFON 2915-2916

*Fabrikation af
Herreklæder & Arbejdstøj*

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1

Aabenraa

Telefon 3047

KONTOR . LAGER . RENSERI

Antager Avlere af Kløver-, Græs- og Roefrø. Fordelagtige Vilkaar. Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene fastslaaede Sorter og Stammer. Samtlige Leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

AABENRAA

Telefon Nr. 2018 (3 Linier)

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 1.800.000

Enhver Bankforretning udføres.

*Vejledning og Assistance ved Prioritering og
Konvertering af Laan i fast Ejendom ydes.*

Afdelinger:

Bolderslev.....	Telefon 4504	Hjordkær.....	Telefon 21
Bovrup.....	Varnæs 56	Krusaa.....	Telefon 516
Felsted.....	Telefon 28	Padborg.....	Telefon 393
Hellevad.....	Telefon 12	Røde Kro.....	Telefon 6216
Varnæs.....	Telefon 64	Løjt Kirkeby...	Telefon 4

JASMUNDS

Kiosker og Papirhandel

AABENRAA

Telefoner

2812 - 2244

2888 - 2809

A/S HOFFGAARD

Aabenraa

Grundlagt 1844

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR . KONFEKTION . SKOTØJ

C. C. Rode

Grundlagt 1885

Indehaver: CHR. RODE - Juveler og Guldsmed

Storegade 28 . Aabenraa . Telefon 2260

Stort Lager i Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer

C. BORREGAARD NIELSEN

Nr. Chausse 9

Aabenraa

Telefon 2950

(overfor Folkehjem)

Teknisk Forretning Olie - Remme - Tv ist
Fædt - Vognsmorelse etc.

Anton Nielsen

Søndergade 7 . Aabenraa . Telefon 2327

Eneste Special-Hvidevare- og Udstyrsforretning paa Pladsen.

„UNION“

Korn- og Foderstofimport A/S

AABENRAA

HADERSLEV

**Magasin
du Nord**

Andersen & Christiansen,
Aabenraa

Vort Principer fremdeles det samme,
som det har været i 43 Aar — de
bedste Varer til den billigste Pris.

I. P. TOP'S EFTF.

Kruhl & Glistrup

Aabenraa . Telefon 3054 - 3055

Grundlagt 1897.

Jern og Staal

Smedeartikler

Landbrugsredskaber

Centralvarme- og

Sanitetsartikler

Bygningsmaterialer

„Ribe“-Støbegods

Kaminer, Kakkelovne m. m.

Trælast - Glas - Søm

Harald Bo Bojesens Boghandel

Bøger - Papir - Kunst

Aabenraa . Telt. 2352

Musikallier - Foto - Bogbinderi

C. F. ROSENVOLD

Sadelmager

Søndergade 6

Aabenraa

Telefon 2118

Niels A. Nielsen & Søn

Malermestre . Ramshæred . Aabenraa . Telefon 3128

udfører alt til Faget henholdende Arbejde akkurat og smagfuldt til moderate Priser. Alt udføres kun af bedste Materialer. Stuk føres paa Lager, læveres efter Tegning og opsættes. Forlang Tilbud og Beregning. Farve- og Tapet-handelen bringes i velvillig Erindring. Bedste Fabrikater af Gulvolie, Lak og Bonevoks føres.

Læser De

de nordslesvigske Landboforeningers og Sønderjydsk Mejeriforenings Organ

Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende

ellers bestil det hos Posten, eller gennem Deres Landboforening.

Landbrugets bedste Annonceorgan!

Castenskjold Rasmussen . Møbelarkitekt

Snedkermester - Storetorv - Aabenraa - Telefon 2227

Målrægning af Polstermøbler, Tæpper og Puder. Gennemtrænger Betræk og Stopning uden at skade.

**leverer Dem Møbler i bedste
Kvalitet. - Indhent Tilbud!**

J. THORSMARK . Indeh. Brd. Thorsmark

Aabenraa

Grundlagt 1864

Telefon 2673

Guld- og Sølvvarer . Ure og Optik

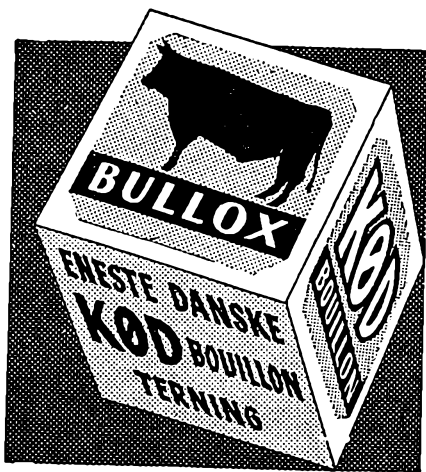
Briller leveres efter Lægerecept

A/S Dansk Kødetrakt Co.

AABENRAA

Bullox

100 pCt. ren
Kødetrakt

Alle Materialer til Montering af BADEVÆRELSER

C.ANDRESEN

AABENRAA · TLF. 3333

Husk, at alt i Herrekonfektion, Arbejdstøj, Skotøj og Gummistøvler til Damer og Herrer køber De bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skotøj

SØNDERTORV
AABENRAA Telefon 2356

Spisestuer

Dagligstuer

Soveværelser

Jensen & Larsen
INDEN N. NYBYENGLAUSEN
AABENRAA
BETJENING TIL HVER
POSTLÅSE 6

I. Kl. Kød og Paalæg

Chr. Johansen

Tlf. 3322 . Søndergade . Aabenraa

TRYKSAGER

saa

Hejmdals BOGTRYKKERI

Aabenraa . Telefon 3132 (4 Lin.)

FOLKEHJEM

HOTEL RESTAURANT

Aabenraa . Telefon 2848

*Hyggelige Lokaler for Selskaber paa indtil
400 Personer. 1. Klasses Køkken.*

Graasten

Uldall-Jessen

GRAASTEN

TELEFON 19

Alt i Manufaktur!

Graasten Andelsslagteris Udsalg

Graasten

Telefon 114

Tinglev

Telefon 4007

Padborg

Telefon 9303

Magasin du Nord

ALFRED JOHANSEN

Graasten

Telefon 74

GRAASTEN BANK A/S

Telefon 3115

med Afdelinger i Padborg - Krusaa - Kliplev · Felsted
Ullerup - Bovrup - Egersund og Holbøl

Udfører alle Bankforretninger.

C. C. Biehl . Graasten . Telefon 16

Papir engros - Bogtrykkeri

Specialitet: PROSPEKTKORT
og TURISTBROCHURER.

=====
Sønderborg
=====

A/S **Brock & Co., Sønderborg**

Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for ASBEST- og BØLGEPLADER

Bøger . Billeder . Festgaver

ANDREAS CLAUSEN, BOG- OG KUNSTHANDEL

Sønderborg - Telefon 387

Sønderborg Garn

A/S Det Nordiske Kamgarnsspinderi

Sønderborg

Axel Helmer

Telefon 77

Sønderborg

Telefon 777

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en gros

en detail

Folkebanken for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserver Kr. 1.540.000

Telefon 2088

J. N. MAILAND *Vinhandel*

Sønderborg . Telefon 11

Forlang overalt den gode, velsmagende Mailands

„Gammel Rom“

Agt paa Etiketten og Firmaet!

Vær moderne!

*Magasin
du Nord*

Køb i

Jørgen Andersen, Sønderborg

Helmer & Jørgensen

Sønderborg

Nordborg

Bedste Indkøbssted for Manufakturvarer
Konfektion . Udstyr . Herre- og Drengbeklædning

Holdbare Habitter

HERRE HUS

Holger Hollensen

Jørgen Otsens *Bogtrykkeri*

Kastanieallé 17 . Sønderborg . Telefon 69

Køb kun det bedste Frøl

Roe-, Kløverfrø og Græsfrø

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl, Andelsselskab, Sønderborg

Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selvvirkende
Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

— Paalidelige Avlere antages —

T. H. Kock

Sønderborg

Manufaktur . Udstyr . Trikotage

DEN DANSKE LANDMANDSBANK

Hypothek- og Vekselbank

Aktieselskab

SØNDERBORG AFDELING

Hans Hansen & Co.

Telefon 2072

Sønderborg

Telefon 2072

Det førende Handelshus . . .

Tønder Landmandsbank ^{A/S}

T Ø N D E R

Kontorer i

Skærbæk . Ballum . Brede . Brøns . Bylderup-
Bov . Frifelt . Højer . Tinglev . Visby . Sæd

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES!

H. A. SCHMIDT

Vestergade 27 . Tønder . Telefon 67

*Tak, fordi De var min
gode Kunde under Krigen.*

Tønder Kiosk . O. MUNK . TELEFON 204

Stort Udvalg i

Legetøj - Lædervarer - Piber - Fyldepenne

Pencils - Brevpapir - Papirservietter - Parfumer m. m.

ASMUS MATTHIESEN

Vestergade . Tønder . Telefon 446

Kolonialvarer . Delikatesser . Tobak . Cigarer

Paalægsebørsen . Storegade - Tønder - Telf. 428

anbefales med alt i

Paalægsvarer . Ost . Fedevarer . Konserver

Holger Petersen

Vestergade 6 . Tønder . Telefon 654

I S E N K R A M

Brødrene Tygesen

Storegade 13—15 - Tønder - Telefon 286

Manufaktur en gros og en detail

J. N. Jepsen

Storegade 5 - Tønder - Telefon 341

Bøger, Papir, Kunst. Anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur

Hans Matthiesen

Vestergade 5 . Tønder . Telefon 334

Kolonial- og Delikatesseforretning

Emil Wolfhæchel

Storegade 3, Tønder. Telefon 405

Manufaktur Trikotage Sengeudstyr

Ehm Christensen

Storegade 12, Tønder. Telf. 143

Manufakturvarer - bedst og billigst

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. Kjærby A/S . Højer

*Leverer kun
gennem Forhandlere*

Tønder Mejeri

v/ Chr. Petersen

H. Outzen . Vestergade 57 . Tønder . Telf. 81

Største Møbellager paa Pladsen
Billigste Priser

M. A. Meyer

Carstengade 26 . Tønder . Telf. 189

Anbefaler sig med Kolonial og Delikatesser

Aksel Michelsen

TØNDER VEST . TELF. 2530 - 2531

Kul- og Trælshandel

Th. Lauersens Bogtrykkeri

(Tønder Amts Centraltrykkeri)

Bogtryk . Bogbind . Papir en gros

DAMEHUSET

v/ H. Friis

Vestergade 23 Telefon 498 Tønder

August Müller

Telefon 136 . Tønder

Delikatesse . Vin . Spirituosa

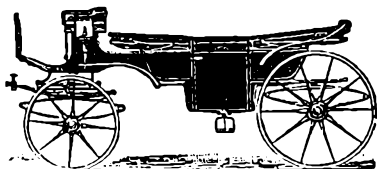
Materiel og Foto Afdeling

Løgumkloster

Kolonial . Konserver . Vin . Spirituosa

købes hos

H. BLAABJERG . Løgumkloster . Telefon 95

Chr. Madsen

Indeh. : ANTON MADSEN
Vognbyggeri, Løgumkloster Tlf. 42

Omlægning af Gummi udføres
med Garanti. — Al Reparation
udføres.

Lager af Luksus- og Arbejdsvogne. Mælkevogne til Gummihjul
leveres i alle Størrelser

Jenny Evarsdens Boghandel
Løgumkloster . Telf. 57

Alt i Skøn- og Faglitteratur - Billeder - Keramik - Fotoartikler

Løgumkloster Kvægrensningsmidler

Vaskepulver . Strøpulver . Vaskeessens

Løgumkloster Apotek . J. Kjems . Tlf. 6

Det største Udvalg i Galanteri- og Kortevarer

Hans Jørgensens Cigarforretning

Mærkedsgade. Lige ved Hotel „Løgumkloster“

Lager og Værksted for Cykler og Symaskiner

KNUD LARSEN . Løgumkloster . Telefon 171

Husk Julehæfter, Lommebøger, Almanakker,
største Udvalg i nye Bøger, Kontorartikler og Trætning

Løgumkloster Boghandel v/ Gunder Nissen
Telefon 76

CHR. PORS . Løgumkloster . Telf. 205

Dampfarveri og kemisk Tøjrensningsanstalt
Uldvarer og Trikotageforretning

Sagfører M. Haase

cand. jur.

Løgumkloster . Telefon 111

Manufaktur . Sengeudstyr . Tricotage

Dame- og Herre-Konfektion

Conrad Langvad Løgumkloster Telefon 32.

LØGUMKLOSTER BANK

AKTIESELSKAB

Kontortid 9-12 og 14-16. Lørdag 9-12. Telf. 18.

Alle Bankforretninger udføres.

Dagligt frisk Morgenbrød
Alt i Wienerbrød og Konditorkager

Bager C. A. Andersen Telf. 87

Konrad Hvids Tømmerforretning

Løgumkloster . Telefon 177

Kolonial og Delikatesser!

købes hos

Vilhelm Pedersen . Østergade . Telf. 110

Min Skræderforretning

i Vindmøllegade bringes i velvillig Erindring

Rudolf Prasse . Løgumkloster

J. W. MADSEN

Depot for Tuborg og De forenede Bryggerier

Leverandør til det
kgl. danske Hof

Løgumkloster . Telf. 96

Højmdals Kontor i Løgumkloster . Telf. 99

Tryksager af enhver Art

- bedst og til rimelige Priser

A/S H. Matzen

Direktør: Redaktør J. P. Neerup

Knabrostræde 20 København K Telf. 7057, 7456, 11 900

Telegram-Adresse: Clichèmatzen

Clichèer i Zink, Gummi og Stereotypi

i fineste Udførelse og til billigste Priser

Leverandør til Sprogforeningens Almanak.

Naar De vil

spare Penge

bør De købe Deres

*Manufakturvarer . Konfektion
Zrikotage . Skotøj*

hos

A. HUNDEVADT

HADERSLEV

Waldemar Schmidt

Nørregade 1 . Haderslev . Telf. 2716

Byens ældste og største Specialforretning
i HERRE- og DRENGEKONFEKTION

»RESERVERET«

Henrik Sørensen

Jomfrustien Haderslev Telefon 2740

Kolonial - Konserver - Frugt - Delikatesser
Bedste Varer - Billigste Pris

Oluf Thielst

Haderslev . Telefon 2165

Mark- og Roefrø . Kunstgødning . Gødningskalk
Høstbindegarn . Kolonialvarer

Alpina

Peter Henningsen

Haderslev

Telefon 2169

Ure, Guld- og Sølvvarer

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros
samt indenlandske Husholdningsartikler

Telegr.-Adr.: 'Arimo'

Telefon 2329

Vare-

Mærke

Ole Jensens Bageri
anbefales

Gaaskærgade . Haderslev
Telefon 2670

Sønderjyllands største Lager af
RADIOMATERIALE

Elektr. Artikler og Grammofonplader
en gros en detail
I. Klasses FOTO-AFDELING

Radiomagasinet

E. RASMUSSEN

Nørregade 15 . Haderslev . Telefon 3083

**SPAREKASSEN
FOR HADERSLEV BYES OMEGN**

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager Indskud til højeste Forrentning paa Folio
Indlaan paa Opsigelse

Afdeling „Egne Hjem“. Afdeling for Skolesparekasser.
Som Gaver ved Hjemmets Fester (Daab, Fødselsdag og
Konfirmation) anbefales Sparekassebøger i Pragtbind.

JULIUS NIELSEN - VOJENS

Korn - Foderstoffer
Kunstgødning - Trælasthandel
Vojens - Telefon 31

V. FAHRENDORFF

Nørregade 20 Haderslev Telefon 2644

Guld Sølv Ure Optik

Carl Nielsen, Boghandel

Nørregade 25 HADERSLEV Telefon 2371
Grundlagt 1765

Michael Hansen

Nørregade 38 Haderslev Telf. 2415 - 2416

Jern-, Staal- og Bygningsartikler

AKSEL NIELSEN

Garn og Trikotage

Telefon 2909

Haderslev

Telefon 2909

SPIS

H. C. Andersens Brød

Telefon 2268

Michelsen & Jacobi

Haderslev

PETER ORBESEN

Telf. 2221

Manufakturvarer - Dame- og Børne-Konfektion
Herre- og Dreng-Konfektion - Skotøj - Tæpper
Gardiner - Sengeudstyr

J. Jørgensen

Telefon 2729

HADERSLEV

Telefon 2729

GARN og TRIKOTAGE

H. O. Knudsen

1. Klasses Skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2 . Haderslev

HADERSLEV

KUL- OG KOKS-KOMPAGNI ^{A/S}

Telf. 2012 (3 Lin.) . Kontor Nørregade 27

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev . Telefon 3570

Viggo Jacobsen

Nørregade 46

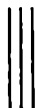
HADERSLEV

Telefon 2965

Kolonial - Delikatesse

O. P. OLLING . GLARMESTER

Storegade 23 - HADERSLEV - Telefon 3232

**Eget Glassliberi
Billedindramning
Kunsthandel**

FODTØJ —

. . . saa

Anker Holst

Stort Udvalg i

moderne **MØBLER**

A. LÜTH

Møbelforretning . Gravene 15 . Telf. 2557

»RESERVERET«

== *Toftlund, Branderup, Agerskov* ==

TOFTLUND TRÆLASTHANDEL

Lassen Schmidt
Telefon 2

Byggematerialer — Kullager

Thomas Bojsen, „Frem“

Branderup - Telefon 1

Kolonial-, Korn- og Foderstofforretning

P. OLESEN

Telefon 85 . Toftlund

Kolonial og Køkkenudstyr

Ejnar H. Friis

Karetmagerværksted

Toftlund . Telefon 207

Velklædt saa

Otto Frej . Toftlund . Telefon 58

Skræddermester . Kemisk Tøjrensning

Hakon Mielches berømte Farvefilm

Glimt fra Amerika — Sol over Sverige
Sønderjylland i Sommersol

tilbydes Foreninger med ledsagende Foredrag af

Forfatteren **P. TOLDERLUND-HANSEN,**

Toftlund. Telefon Kontor 74. Privat Telefon 209

CHR. TANDRUP

Urmager- og Guldsmedeforretning
Toftlund - Telefon 102

A. H. ULLERUP

Toftlund

Kolonialafdelingen: Telefon 20. Postgiro 42923
Isenkramafdelingen: Telefon 190. Postgiro 8599

O. Gemmer

Toftlund . Telefon 128

Malerforretning

Alt Malerarbejde udføres smagfuldt og godt

Frosch's Hotel

Værelser med varmt og koldt Vand

1. Kl. Køkken. Reel Betjening

Toftlund Telefon 17

Jens Detlefsen

Skotøjsforretning

Toftlund Telefon 56

TOFTLUND OG OMEGNS SPAREKASSE

Telefon 38

Indskud modtages til Forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund - Branderup - Arrild

Chr. Jensen

vj S. Jensen - Grundlagt 1877

Manufaktur . Konfektion

Toftlund, Telefon 37

Godsk' Hansen & Søn

Møbellforretning . Toftlund . Telf. 68

Besøg Centralhotellet i Toftlund

Anker Andersen, Toftlund, Telefon 11

Reel Betjening - 1. Kl.s Køkken

Nymonterede Værelser med varmt og koldt Vand

Sanitære Anlæg . Centralvarme

Johannes Olsen,

Toftlund . Telefon 3

Hagelskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875, gensidig)

Reservekapital: 100.000 Kr.

Indmeldelser modtages af Tillidsmændene, Kredsformændene
og Forretningsføreren, Dir. Andersen, Toftlund, Telefon 28

Carl Truelsen

Agerskov . Telefon 8 og 9
Kolonial og Manufaktur

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/ *V. Madsen*

bringes i velvillig Erindring

Kolonial: Telf. 15

Grovvarer: Telf. 79

Agerskov Urmagerforretning

anbefaler alt i

v/ *O. NISSEN* - Telefon 16

URE - GULD- og SØLVVARER - BRILLER

Skodborg, Brendstrup, Rødding

Skodborg Mejeri og Osteri

anbefaler „**Borgosten**“

i alle Fedmer

Chr. Matthiesen

Skodborg Spare- og Laanekasse

Indskudskapital 2,3 Millioner Kr.

Reservefond! 132,000 Kr.

Sikreste Kapitalanbringelse!

A. H. Junker

Skodborg . Telefon 24

Mode-, Manufaktur- og Konfektionsforretning

Skodborg Korn-

og Foderstofforretning $\frac{A}{S}$

Telefon 4

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Z. E. Dahl . Skodborg . Telf. 7

anbefaler sig med

Kolonial - Isenkram - Stentøj

Brændstrup Korn- og Foderstofforretning

pr. Gram

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning

N. J. SKOV

Brændstrup Tlf. 1 Fole Tlf. 15 Gram Telf. 57

Rødning Bank

Telefon Rødning 75 og 91

Bankens Aktiekapital 211.000 Kr.

Bankens Reserver... 79.000 Kr.

290.000 Kr.

Hæfter til Sikkerhed for Kundernes Indskud

*Rødning Bank er Egnens Bank og gennem
den kommer Egnens Penge Egnen til gode*

HOTEL RØDDING

Rødding . Telefon 4

Mads Christophersen

Mode . Manufaktur . Herreekvipering

COLFACH . *Rødding*

Grundlagt 1880

Telefon 8

- har altid det største Udvalg, den bedste Vare, den billigste Pris

H. Chr. Andersen . Rødding . Tlf. 68

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi
Stort Udvalg i Billeder - Fotoartikler

Rødding Møbelmagasin

Stort Lager af Møbler for alle Hjem - Ligkister paa Lager

Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, Telf. 27

J. Boysens Bageri og Konditori

Søndre Allé . Rødding . Telefon 76

Alt i friskbagt Wienerbrød og Konditorkager

Chr. Gundesens

Kolonial- og Delikatesseforretning

Rødding . Telf. 168

Stort Udvalg i Vine og Spirituosa

SPARE- OG LAANEKASSEN

for Frøs og Kalvslund Herreder

Stiftet 1876

Alle Sparekasseforretninger udføres

Sikker Pengeanbringelse

Rødding . Telf. 36

Maskinskrivning og Duplikering udføres. - Alt i Papir
og Kontorartikler. - Specialitet: FESTAARTIKLER

H. Warming

Rødding · Telefon 33

Rødding Andels-Slagteri

anbefaler Indkøb i Udsalgene i

RØDDING Telefon 9

GRAM Telefon 75

A. J. Marcussen v/ HARALD NIELSEN

Urmager- og Guldsmedeforretning

Rødding . Telf. 81 . Grundlagt 1844

RØDDING HØJSKOLE

RØDDING SØNDERJYLLAND HANS LUND

Karlskole: Nov.—Marts
Dellingsføreruddannelse

Pigeskole: Maj—Juli
Skoleplan sendes

Rødning Tømmerhandel

Chr. J. Ravn

Telefon 49

M. Hansens

Manufaktur- og Konfektionsforretning

RØDDING . TELEFON 55

Rødning Andelsmejeri

fører altid 1. Klasses

Børnemælk - pasteuriseret Mælk
samt Fløde, Kørnemælk og Smør

Henvend Dem til Mejeriets Udsalgsvogne eller dets Udsalg paa Kongevej

» RESERVERET «

HANS JUHL . Rødding . Telefon 20

Møbelsnedkeri . Møbelmagasin

Lager af Ligkister . Alt Bygningsarbejde udføres

Byens ældste Smede- og Maskinforretning

Mac. Cormicks Maskiner - Vandværks-
anlæg og Malkemaskiner

P. Lindberg . Rødding . Telefon 34

Radio-Huset v/ W. HELLERØE

Rødding Telefon 17

Stort Udvalg i førende Mærker . Moderne Service-Værksted

=====
Gram
=====

Gram Tæppefabrik A/S

Telefon 28 — Gram

Gram Teglværk

anbefaler sine **DRÆNRØR** og **MURSTEN**

ANDERSENS HOTEL

Gram - Telefon 22

anbefales

Friis L. Ehlers

Telf. 6. Gram

Lys . Kraft . Radio . Vandpumper . Motorer

OLAF AASTRUP

Gram . Telefon 43

Mode . Manufaktur . Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun

Sprogforeningen

*der blev oprettet den 10. Oktober 1880
og som gennem 65 Aar har udført et
stort Arbejde for Danskheden, bør alle
være Medlem af. Er De ikke Medlem,
saa indmeld Dem! Dette sker ved et Brev-
kort, der adresseres til*

SPROGFORENINGEN

AABENRAA

*Medlemsbidraget er 2 Kr. aarlig og opkræves
i Oktober Maaned.*

Større Høst

med

Maasbøls Kvalitetsfrø

Artikler til

Frugtavl . Gartneri . Havebrug

Vinter- og Foraarssprøjtevædsker

i førende anerkendte Kvaliteter

BLAASTEN - KEMIKALIER

Redskaber

**Hjulhakker - Saamaskiner . Plæne-
klipper . Sprøjter . Jordfræser m. m.**

H. Maasbøls
FRØHANDEL

Ramsherred 53 . Telefon 2286 . AabenrÅa

TIL AL VASK OG RENLIGHED

We-Pe

PRODUKTER

Wornina & Petersen

VEJLE SÆBEFABRIK A/S

